FØRSTE STEG

NR. 1 / 2022

Et tidsskrift for barnehagelærere fra Utdanningsforbundet

«Jeg har kjent meg alene, verdiløs, usikker og stygg.»

TURID NESE

TEMA: Barnehageansatte som krenker barn

Turid opplevde Å BLI KRENKET av ansatte i barnehagen

Hun er IKKE ALENE

Leder

Barn har rett på en trygg og god barnehage

Det er fint at dere skriver om det som er bra i norske barnehager. Kanskje dere kan skrive om det som ikke er så bra også? spør den barnehageansatte Første steg sin journalist. Hun forteller om gutten som aldri har med ulltøy i barnehagen og om kollegaen som sier: *Da får han bare gå og fryse på turen.* Og fortsetter med historien om gutten som var så tykk at han satt fast i huska og en ansatt som sa: *Jeg måtte dra han løs. Egentlig hadde han litt godt av det.*

Disse hendelsene satte i gang de ubehagelige tankene: Ikke alle som er sammen med barna våre i barnehagen er egnet for yrket. Det finnes uegnede folk i alle yrker. Barnehageyrket er ikke noe unntak. Vi skylder barna våre å fortelle om denne skyggesiden, så vi begynte å dokumentere den.

Vår undersøkelse blant landets 11 mobbeombud viser at en av fem barnehagesaker handler om ansatte som krenker barn. Det er langt færre saker fra barnehagene enn fra skolene, og mobbeombudene sier de bare får toppen av isfjellet. Vi har også snakket med pedagogiske ledere, styrere, en forsker, Foreldreutvalget for barnehager (FUB), Utdanningsforbundet og ansatte på høgskoler og universitet, som alle bekrefter det samme: Det finnes eksempler på ansatte som krenker barn. Vi utdanner til og med uskikkede barnehagelærere, fordi vi synes synd på dem hvis de stryker. Konsekvensene for barna kan bli store. Turid Nese er ennå preget av at hun ble latterliggjort og krenket i barnehagen for 30 år siden.

«Vi utdanner til og med uskikkede barnehagelærere, fordi vi synes synd på dem hvis de stryker.»

Alle barn har rett til et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø, ifølge det nye kapittel 8 i barnehageloven. Alle som jobber i barnehage har en plikt til å gripe inn når et barn utsettes for krenkelser, utestenging og mobbing. Det er forståelig at ansatte kvier seg for å si ifra dersom de ser en kollega si, eller gjøre noe de mener ikke er bra for barnet. Derfor er det viktig at barnehageledere bygger en god kultur for å si ifra. En kultur der ansatte og barn føler seg trygge på at alle vil dem vel. En kultur der man kan si unnskyld til barna, om man skulle komme til å si eller gjøre noe som er krenkende. Flere fagfolk mener nøkkelen er barnas medvirkning: Tar vi barnas følelser og meninger på alvor, er sjansene for å krenke noen mindre. Nok og kvalifiserte ansatte hele dagen vil også være avgjørende. Ansatte som får tid og rom til å se hvert enkelt barn og som er bevisste på sitt barnesyn, vil være det viktigste for at barna skal ha det trygt og godt i barnehagen.

Line

Line Fredheim Storvik
ansvarlig redaktør
line@utdanningsnytt.no

SIDEN SIST

Har vi endret logo, laget den nye spalten *barnehager verden rundt* og gjort noen små endringer i designet. Her jobber redaktør Line Fredheim Storvik, prosjektleder Øyvind Kristiansen (t.h.) og designer Erlend Lans Pedersen (bak på Teams) i Mediamania med endringene. Foto: Linda M. Sjødal

FØRSTE STEG NR. 1 / 2022

Ansvarlig redaktør
Line Fredheim Storvik
line@utdanningsnytt.no
93 04 20 94

ANNONSER
Mona Jørgensrud, salgssjef, HS Media AS
mj@hsmedia.no
62 94 10 32 / 91 17 34 73

MEDLEMSSERVICE
Spørsmål om abonnement og bladordningen, adresseendringer og Min side:
medlem@udf.no
24 14 20 00
For medlemmer:
MIN SIDE:
udf.no/min-side

Ikke medlem, men ønsker abonnement? Send e-post til:
abonnement@utdanningsnytt.no

KONTAKT OSS
forstesteg@udf.no
Post: Første steg, Utdanningsforbundet, Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 17, Oslo
På nett: utdanningsnytt.no/forste-steg

GRAFISK DESIGN
Mediamania
mediamania.no

TRYKK
Ålgård Offset AS
Opstadveien 7, 4330 Ålgård
ISSN 1504–1891

Bekreftet opplag: 32 756 ifølge Fagpressens Mediekontroll
Utgiver: Utdanningsforbundet
Utgivelsesdato:
Første steg nr. 1 2022: 25. februar.

Første steg er medlem av Fagpressen og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaktøren. Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen.

Stoff i tidsskriftet kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og med kildehenvisning.

Vi forbeholder oss retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med, herunder å utgi stoffet på våre nettsider.

Forsiden: Barnebilde av Turid Nese
Foto: privat

REDAKTØRANSVAR

Første steg nr. 2 2022 kommer 27. mai.

TRYKT I NORGE NO - 4660

Fagpressen

UTDANNINGSFORBUNDET

INNHOLD

NR. 1 / 2022

Tema: Barnehageansatte som krenker barn

14 Mobbeombudene: – Henvendelsene vi får, er bare toppen av isfjellet
21 Utdanningsforbundet: – Vi trenger flere ansatte for å sikre loven
22 Barna: Krenkelsene i barnehagen har preget Turid Nese i over 30 år
26 Barna: Dora Thorhalsdottir var redd for en barnehageansatt som kjeftet på barna
30 Barna: Caroline ble truet med solosang
32 Forskeren: – Kjefting er krenkelse mot barn
33 Styreren: Ansatte ville ikke «sladre»
34 Brudd på regelverk i 170 tilsyn i barnehager, ingen om krenkelser
36 De pedagogiske lederne: Barn fikk kjeft for å ha tisset i buksa
39 FUB: Barnehagebarn bør ha samme vern som skolebarn
40 Universitetene utdanner barnehagelærere som ikke er egnet for yrket
44 Dette gjør du om du har krenket et barn
48 Mobbeombudene: Tror loven vil føre til at flere tør å si ifra
49 Juristen: Barns medvirkning er nøkkelen til et godt miljø

Reportasjer

13 Pia Paulsrud: – Barnehagene blir bedre av å vurdere seg selv
54 Bukkespranget naturbarnehage tar med barna på isbading

Fag og forskning

58 Moderne barndom i en institusjonalisert barnehagehverdag **Siv Terese Omland**
62 Sinte barn er ikkje unormale **Liv Torunn Grindheim**
66 Barn som trenger spesialpedagogisk hjelp, må tilhøre barnefellesskapet **Camilla Heimstad, Sonja Bjørnbak og Ruth Berle**

Meninger

72 Full av skinkeost og kjærlighet **Kristin Øien Bjørvik**
75 Kontaktforum barnehage: Barns medvirkning er viktig for barnehagemiljøet **Ann Mari Milo Lorentzen**

HVER GANG

2 Leder
4 Barnehagen min: Suaja Maanagierte
9 Nyhetsblikk
10 Studentblikk: **Sandra Risan Aasen**
12 Styrerblikk: **Kenneth Dirchsen**
50 Mitt barnehageminne: Jon Niklas Rønning
52 Lekelyst: Uteatelier **Trude Anette Brendeland**
65 Min doktorgrad: Anne-Hege Lorvik Waterhouse
61 Jus: Har du behov for redusert arbeidstid? **Jorun Bjerke**
70 Nye bøker
74 Barnehager verden rundt

SAGT I DETTE TIDSSKRIFTET

«Mamma skulle nok helst hatt meg hjemme hele tiden, og var litt ambivalent til hele barneparkopplegget.»

JON NIKLAS RØNNING PÅ SIDE 51

Les flere saker fra barnehagen på **utdanningsnytt.no/forste-steg**

Følg oss på **@forstesteg**

MIN SIDE FOR MEDLEMMER
udf.no/min-side

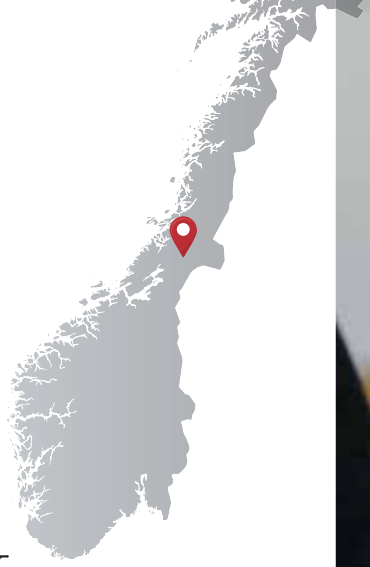

Beinhard jobbing

I den samiske barnehagen lærer barna å slakte og partere kjøtt og **tryller om reinsdyrbein og tørkede klover til instrumenter.**

TEKST OG FOTO: **LEIKNY HAVIK SKJÆRSETH**

Hvis dere hører her nå, så kan dere høre en fin lyd. En klang.

En klukkende lyd av bein som slås sammen fyller rommet, og Jåvva og Even (5) utbryter et entusiastisk «jaaa!». På bordet foran oss ligger små reinsdyrbein, tørkede klover og perler i sameflaggets farger: blå, gul, grønn og rød. Vi er i den sørsamiske barnehagen Suaja Maanagierte i Snåsa.

– Klovene er det fett inni. Så det koker vi bort. Da blir det en så deilig lukt her, forklarer barnehagestyrer Morten Berg og ler.

– Og fettet fra klovene, det kan brukes som lærfett, fortsetter han. Morten viser og forklarer. På samisk og litt på norsk. Det endelige resultatet av dagens håndarbeid kan brukes både som instrument, pynt og en uro som kan henges over en babyseng.

– Dette ble *så* fint. Jeg har lyst til å pynte med den hjemme, sier Jåvva.

LAGER INSTRUMENT: Det krever konsentrasjon når én og én perle skal tres ned på skinnreima. Barna ser på de tørkede klovene og de små beinene fra nederste del av reinens fot. Disse skal de bruke for å lage et instrument, som kan brukes som uro eller pynt.

SLAKT OG PARTERING

Den samiske kulturen og tradisjonene er en stor del av barnehagens hverdag. I Norge finnes det i dag rundt 60 samiske barnehager. Felles for dem er at aktivitetene er lagt opp ut ifra de åtte årstidene, som igjen er lagt opp etter reindriftsåret. For Suaja Maanagierte er det viktig at barna får være med på hele prosessen fra natur til mat og materiale.

– Barna er med på slakting. Når dyret er ferdig slaktet og flådd, tar vi det med til barnehagen, hvor ungene er med på partering og foredling, som røyking og tørking, forteller Morten.

Hver dag spiser de varmlunsj i barnehagen og ofte med reinkjøtt.

– Det er bra at barna ser hvor maten kommer fra, sier styreren.

I tillegg til å jobbe med reinkjøtt er bar-

REINSDYRBEIN: Jåvva ville ha flest gule perler på sin uro, som han har laget av reinsdyrbein. Han gleder seg til å komme hjem og henge den opp til pynt på rommet sitt.

«DET ER BRA AT BARNA SER HVOR MATEN KOMMER FRA.»

VARM LUNSJ: Det er varm mat hver dag i barnehagen, og ofte er barna med på å lage den. Det hender støtt og stadig at det er reinkjøtt på menyen.

LÆRER SAMISK: Det jobbes mye med språk i Suaja Maanagierte, og spillet Bravo er ett av hjelpemidlene styrer Morten Berg (t.h.) og pedagogisk leder Stine Løfblad bruker for å lære barna nye sørsamiske ord.

SAMISK ÅRSHJUL: I barnehagen legger de opp aktiviteter ut ifra de åtte årstidene, som barna Jåvva, Even og Alfred lærer om i barnehagen.

Suaja Maanagierte

- Det er en sørsamisk, kommunal barnehage drevet av Snåsa kommune.
- Barnehagen har som formål å styrke barnas identitet ved å gi barna gode utviklings- og aktivitetsmuligheter gjennom aktivt bruk av det sørsamiske språk.
- Barnehagen har 18 plasser for barn fra 1–5 år og 3 ansatte.

na også med på isfiske og sløying av fisk, avhåring av skinn, saging og skjæring. De lærer også om regler og skikker, for eksempel hva som er lov og ikke lov når de er i lavvoen.

De følger med på vær og vind, og er ofte på tur. I gangen henger det belter med kniv og slire.

– Barna får respekt for redskapene. De vet hvordan de skal bruke kniven på tur, og de skjønner at de ikke skal løpe rundt med den. Det er det mye læring i, forteller pedagogisk leder Stine Løfblad.

VIKTIG SPRÅKOPPLÆRING

I 2003 så foreldre og ildsjeler i Snåsa et behov for en sørsamisk barnehage, og Suaja Maanagierte ble stiftet. Barnehagestyrer Morten Berg mener språkopplæringen er hovedgrunnen til de fleste foreldrene som ønsker en barnehageplass her.

Ifølge Saemien Sijte, som er et sørsamisk museum og kultursenter i Snåsa, bor det rundt 2000 sørsamer i Norge og Sverige. Ikke alle snakker språket, men langt flere barn snakker i dag sørsamisk enn for bare 10 år siden.

Kravet for å få barnehageplass her er at foreldrene videreføre r språkarbeidet barnehagen gjør også hjemme.

– Men hva gjør foreldre som ikke kan samisk selv?

– Vi har treff med foreldrene, for eksempel språkkvelder med middag. Vi har også ansatt en språkarbeider som

«AT SPRÅKET ER TRUET, TENKER VI IKKE SÅ MYE PÅ. HER LIKER VI Å TENKE PÅ DET SOM ET LEVENDE SPRÅK.»

REINSDYRSBEIN: Jåvva (t.v.) og Even på fem år følger iherdig med når barnehagestyrer Morten Berg forklarer hvordan bein, klover og perler kan tres ned på skinnsnora.

LÆRER RASKT: Da Even startet i barnehagen kunne han ikke noe samisk, men siden språket brukes så mye i barnehagehverdagen, har han lært det fort.

SAMISKE BØKER: De siste årene har det kommet flere sangbøker for barn på sørsamisk enn tidligere.

har ekstra ansvar for kontakten mellom barnehagen og foreldrene, svarer Morten.

I tillegg kan barna ta med hjem en perm med ordlister til de forskjellige temaene barnehagen jobber med.

I Snåsa tilbyr Nord Universitet kurs i sørsamisk. Der går mange samiske foreldre som vil videreføre den sørsamiske arven til den oppvoksende generasjonen. Pedagogisk leder Stine Løfblad, som er en av tre ansatte i barnehagen, går også på kurset. Skal du jobbe i Suaja Maanagierte, må du kunne språket.

– En ting er å være på kurs, men når man bruker språket i dagligtalen på jobben, så lærer man veldig fort. Det er kjempegøy, sier Stine.

ET LEVENDE SPRÅK

Men de som lærer språket kjappest, er barna. I høst startet Even i barnehagen uten å kunne noe samisk, men han har lært mye allerede. På stua synger han den samiske versjonen av «Ro, ro, ro din båt» sammen med de andre førskoleelevene, mens de lager hull i et ark med en hullemaskin.

– Han e kjempesulten han, han e tusen sulten, forklarer de om hullemaskinen som fyller seg opp.

De siste årene har det kommet flere barnebøker og sangbøker for barn på sørsamisk. Språket står på UNESCOs liste over truede språk og har derfor blitt prioritert, blant annet av fylkesbiblioteket i Trøndelag, som har oversatt over 100 titler.

– At språket er truet, tenker vi ikke så mye på. Her liker vi å tenke på det som et levende språk, sier styrer Morten.

leikny.skjaerseth@gmail.com

LEDER: Styrer i Suaja Maanagierte, Morten Berg, sier hovedgrunnen til at de fleste foreldrene søker barna inn i den samiske barnehagen, er at barna skal lære det samiske språket.

LÆRER SAMISK: Pedagogisk leder Stine Løfblad går på kurs i sørsamisk for å kunne bruke språket i dagligtalen og lære det videre til barna.

ANNONSE

DYRK EGNE GULRØTTER I BARNEHAGEN

BLI MED OG DYRK EGNE GULRØTTER I BARNEHAGEN.

Vi sender frø til alle barnehager som vil være med. La barna glede seg over frøene som spirer og blir til kjempegode gulrøtter.

Vi sender gratis frø til alle barnehager som vil prøve å dyrke sine egne gulrøtter.

Send en e-post til **barnehage@frukt.no** med navn på barnehagen og adressen, så sender vi frø til dere i posten.

KONKURRANSE!

Ta bilder underveis og vær med i trekningen av:

1. PREMIE
En stor frukt- og grønnsakkurv med masse godt i

2.-10. PREMIE
Stavmikser

5 om dagen
BARNEHAGE

Bruk #gulrotibarnehagen på Instagram eller send oss bilder på e-post til barnehage@frukt.no

BLI MED OSS PÅ FACEBOOK: **www.facebook.com/5omdagenbarnehage**

SPØRSMÅL OM ABONNEMENT?
MEDLEM: medlem@udf.no
IKKE-MEDLEM:
abonnement@utdanningsnytt.no

TIPS OSS om ny forskning og nyheter på forstesteg@udf.no

596 millioner kroner har byrådet i Oslo brukt siden 2017 på å kjøpe ti private barnehager for å gjøre dem kommunale, viser en oversikt fra finansbyråden, ifølge Vårt Oslo. Venstres gruppeleder i bystyret, Hallstein Bjercke, sier disse barnehagene fungerte godt i drift, og at det er en ødsling av kommunens ressurser.

Barna blir bedre av å lese etter gratis kjernetid

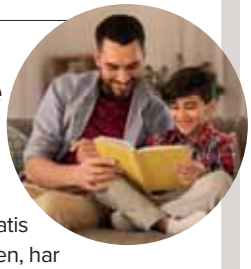

Minoritetsspråklige barn som har hatt gratis kjernetid i barnehagen, har bedre leseferdigheter på 8. trinn enn barn uten tilbud om gratis kjernetid, viser en rapport fra Statistisk sentralbyrå (SSB.) Forskerne har fulgt elever med innvandrerbakgrunn født mellom 2004 og 2007 som hadde gratis kjernetid i barnehagen. Elevene oppnår bedre mestring på leseprøven på 8. trinn og kartleggingsprøver på 1. og 3. trinn, enn elever med innvandrerbakgrunn i samme bydel som ikke fikk gratis kjernetid. Barn i familier med lav inntekt, der mor ikke jobber, ser ut til å ha størst utbytte av gratis kjernetid.

120

millioner kroner vil regjeringen bruke på flere barnehagelærere i sitt budsjett for 2022. Det er med på å nå målet om 50 prosent barnehagelærere innen 2025. I dag er 43 prosent av de ansatte barnehagelærere.

(regjeringen.no)

TEKST: **LINE FREDHEIM STORVIK**
FOTO: **ADOBE STOCK**

Vonde hendelser i barndommen påvirker helsa

BARN SOM HAR OPPLEVD PSYKISK SYKDOM, vold eller rusmisbruk i barndomshjemmet, har økt risiko for å bruke antidepressiver og sovepiller når de blir voksne. De har også økt risiko for astma og hjertesykdommer, viser en studie fra New Zealand. Forskerne analyserte 2890 svar fra en statlig undersøkelse om familievold fra 2017 til 2019. Barn som hadde fire eller flere oppskakende erfaringer, som å bli skjelt ut av foreldre eller steforeldre, fikk økt risiko for kroniske psykiske helseproblemer som voksne. De som svarte at de hadde negative erfaringer fra oppveksten, fikk dårligere helse, uavhengig av om familien hadde god økonomi.

– Resultatene utfordrer skolemedisinens tradisjonelle grunntanke, altså skillet mellom det mentale og det kroppslige, sier forsker Anna Luise Kirkengen ved NTNU. *(forskning.no)*

Årets barnehageinspirator

Førstelektor Jostein Paulgård Østmoen er kåret til årets barnehageinspirator 2021. Han vant i konkurranse med 63 kandidater. Prisen deles ut av Private barnehagers landsforbund (PBL). Det var studentene på barnehagelærerutdanningen ved Universitetet i Sørøst-Norge, campus Drammen, som nominerte ham. Prisen er på 50.000 kroner og går til en foreleser som på en god måte har inspirert og motivert studentene sine til en yrkeskarriere i barnehagen. *(usn.no)*

FIKK PRIS: Kunnskapsminister Tonje Brenna (t.h.) deler ut prisen for Årets barnehageinspirator til Jostein Paulgård Østmoen. Konferansier Trude Teige (t.v.). Foto: PBL

– Barn pleier å leve opp til det du tror om dem.

Lady Bird Johnson, førstedame i USA 1963–69

Ved å være gode rollemodeller som lytter, viser medfølelse og har et godt pedagogisk grunnsyn, kan barnehagelærerne bidra til å styrke barnas selvtillit og psykiske helse, skriver Sandra Risan Aasen.

– Vi kan styrke barnas psykiske helse

Sandra Risan Aasen
barnehagelærerstudent
ved Dronning Mauds Minne
Høgskole for Barnehage-
lærerutdanning (DMMH)
sandra.aasen90@gmail.com
Foto: Monica Larsen
Donovan

Pedagogisk grunnsyn handler om hvilke holdninger og verdier man har når man skal utføre en pedagogisk handling i barnehagen.

Noe av det første vi lærer som barnehagelærerstudenter, er begrepet «pedagogisk grunnsyn». Dette er noe vi reflekterer mye over gjennom hele studieløpet og spesielt i starten. Noen har allerede en oppfatning om hva som er deres pedagogiske grunnsyn før studiestart, og mange opplever kanskje at det endrer seg litt med årene. Det er likevel viktig at vi jevnlig reflekterer over vårt grunnsyn – uavhengig av hvor mye erfaring vi har. Samfunnet er i stadig endring, og vi får ny forskning.

HVA ER PEDAGOGISK GRUNNSYN?

Begrepet pedagogisk grunnsyn blir forklart på forskjellige måter avhengig av hvor du velger å slå det opp. Det de ulike definisjonene har til felles, er at grunnprinsippene er de samme. Det handler om hvilke holdninger og verdier man har når man skal utføre en pedagogisk handling i barnehagen (Gunnestad, 2014, s. 31). Dette kan for mange barnehagelærerstudenter være vanskelig å definere og reflektere over. For hva er egentlig ditt syn på barnet? Ser du på barnet som kompetent, eller en liten skapning som trenger mye hjelp? Holdningen vi tar med oss inn i barnehagen er ekstremt viktig. Vi som barnehagelærere er med på å forme barna, og de avgjørelsene vi tar i en barnehagehverdag må ha en pedagogisk begrunnelse.

VIKTIG FOR PSYKISK HELSE

Det er ikke bare gode holdninger og verdier man burde reflektere over i barnehageverdenen. Psykisk helse er også et viktig tema. For kan vi styrke psykisk helse igjennom et godt pedagogisk grunnsyn? Svaret er ja. Psykisk helse og livskvalitet går hånd i hånd, og vi bør hjelpe barna til å utvikle et godt selvbilde, slik at de kan få en god livskvalitet (FHI, 2018). Hvordan kan vi som snart skal bli barnehagelærere, styrke psykisk helse igjennom vårt pedagogiske grunnsyn? Jo, ved å være gode rollemodeller, som tør å gi av oss selv – som lytter til det som blir sagt og viser medfølelse. Det at vi ser på barna som kompetente, gir dem mulighet til å mestre og styrker selvtilliten deres igjennom de handlingene vi utfører i barnehagen. Barna speiler ofte voksne og andre barn. Barna ser opp til de voksne og vil gjerne være slik som oss. Derfor er det viktig at vi er den beste versjonen av oss selv.

Litteratur

FHI. (2018). *Psykisk helse hos barn og unge – Livskvalitet.* Hentet fra FHI: https://www.fhi.no/nettpub/hin/grupper/psykisk-helse-hos-barn-og-unge/#livskvalitet-
GUNNESTAD, A. (2014). *Didaktikk for barnehagelærere.* Oslo: Universitetsforlaget.

I hvert nummer inviterer vi en student til å skrive om et tema han eller hun brenner for.

ANNONSE

TA MASTERUTDANNINGEN VED DMMH

Masterprogram kommende studieår:

- Master i barnehageledelse
- Master i spesialpedagogikk med vekt på tidlig barndom

Masterprogrammene er samlingsbaserte og går på heltid, men kan også gjennomføres over lengre tid.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

75 ÅRS JUBILEUM 1947 - 2022

En barnehage med endringskapasitet har evne til å håndtere mange endringer på en gang, samtidig som den sikrer den daglige driften, sier Kenneth Dirchsen.

Tre veier for å lykkes med endring

Kenneth Dirchsen
daglig leder i Bekkestua Kanvas-barnehage
kenneth.dirchsen@kanvas.no

Du bør veilede og støtte ansatte og bidra for å gi endringene mening.

Endringer er i dag en større og større del av den verdenen vi lever i, både privat og på jobb. I arbeidet med å utvikle barnehagen til det beste for alle barn, opplever både styrer og ansatte mange krav, forventninger og interne behov, slik at praksis og rutiner må utvikles i et stadig økende tempo.

FLERE ENDRINGER SAMTIDIG

Utfordringen vi står overfor, er at vi i dagens endringslandskap ikke skal utføre én endring om gangen, men oftest flere endringer samtidig, overlappende og kontinuerlig. Dette betegnes som *multiple endringer*. Ikke sjelden opplever styrere og ansatte at virkeligheten kan ha endret seg mange ganger før en endring settes i gang, eller at man må gi opp en endring midt i implementeringsfasen på grunn av tidsbruken. Resultatet blir da ingen eller lite endring, mye verdifull tid borte fra barn og ansatte, dårlige endringserfaringer og enda høyere endringspress.

DETTE ER ENDRINGSKAPASITET

Da vi aldri har god tid og ro, må vi i høyere grad se på endring og utvikling som en kontinuerlig prosess, fremfor å se på endring som større enkelte oppgaver som må avsluttes før man setter i gang med nye. Her kan endringskapasitet være en avgjørende evne i organisasjonen. Den kan bety forskjellen på om man møter endringskrav og behov med 1) ingen endring, 2) sporadisk endring, 3) sprangvise endringer eller 4) kontinuerlige endringer.

En barnehage med endringskapasitet har evne til å håndtere mange parallelle endringer, samtidig med at den sikrer den daglige driften. Endringskapasitet bygges lag på lag gjennom gode endringserfaringer. Det krever ikke mer arbeid, men noe annet, både av styrere, ansatte og strukturen. Det krever at man ser på endring og utvikling som et motiverende vilkår for måten vi jobber på, fremfor noe som forstyrrer det stabile og jobben vi gjør.

TRE VEIER FOR Å LYKKES

Skal du klare å bygge endringskapasitet i barnehagen, krever det tre ting: ledelse, ansatte og struktur. *Som leder* bør du prioritere omfanget av parallelle og overlappende endringer. Du bør involvere de ansatte med rettferdighet og respekt og gi dem høy grad av autonomi og ansvar. Du bør veilede og støtte ansatte og bidra for å gi endringene mening. *Som ansatt* bør du involvere deg og ta ansvar for kontinuerlige endringer og utvikling. Du bør være nysgjerrig, raus og tydelig i kommunikasjon med kollegaer og ledelse. Ikke vær redd for å «miste fotfestet» en stund – gresset er grønnere på den andre siden. Kanskje må dere også endre *strukturen* i barnehagen? Som å arbeide med små, kontinuerlige læringssirkler fremfor store, omfangsrike og ressurskrevende planer. For å si det med den amerikanske professoren i fysikk og presten William Pollard: «To change is difficult, not to change is fatal».

I hvert nummer inviterer vi en styrer til å skrive om et tema han eller hun brenner for.

– Barnehagene blir bedre av å vurdere seg selv

Det sier Pia Paulsrud i Espira, som også har **observatører som vurderer barnehagene utenfra.**

TEKST OG FOTO: **LINE FREDHEIM STORVIK**

TIL UTVIKLING: – Vi bruker vårt vurderingssystem i utviklingsarbeid og ikke for å sammenlikne barnehager, sier fag- og kvalitetsdirektør Pia Paulsrud i Espira.

Systematisk vurderingsarbeid skaper refleksjon og utvikling, som igjen skaper bedre barnehager, sier fag- og kvalitetsdirektør Pia Paulsrud i Espira til 250 deltakere på styrerkonferansen i regi av Utdanningsforbundet. Espira har utviklet Espira Blikk med 24 kjennetegn på god barnehagekvalitet.

HAR EGNE OBSERVATØRER

Kjennetegnene er laget med utgangspunkt i rammeplanen av pedagoger i Espiras barnehager. Kjennetegn kan være om de ansatte anerkjenner barnas følelser, hjelper barn som har behov for støtte i lek eller om dagsrytmen gir leken god plass.

– Hvis det er så mye aktivitet at det ikke gir plass til barnas lek, så trekker det for eksempel ned, sier Paulsrud. Barnehagene vurderer seg selv innenfra, der de reflekterer over hva de synes om det barnehagen gjør og om de oppfyller rammeplanen. I tillegg kommer det to observatører utenfra for å vurdere det pedagogiske arbeidet i to dager. Observatørene skriver ned eksempler og bruker tall for å vurdere jobben de ansatte gjør.

SAMMENLIKNER IKKE

En barnehage kan gi seg selv karakteren 6,2 (skala 1–7) på kjennetegnet *de ansatte hjelper barn som har behov for støtte i lek,* mens observatørene gir 3. Årsaken er at de ser en del ansatte som gjør dette, men også en del som ikke gjør det. Det er observert barn som blir avvist i lek gjentatte ganger uten at noen ansatte hjelper til, selv om de er tett på. Det blir observert barn som strever med å bli med og som får høre: «Du får finne deg noen å leke med, da vet du».

– Vi bruker Espira Blikk i hovedsak til utviklingsarbeid, men også for å følge med på kvaliteten for å se hvilke barnehager som strever og synes noe er krevende. Vi bruker ikke Espira Blikk for å sammenlikne barnehager, påpeker Paulsrud. Vurderingsarbeidet er obligatorisk, og styrerne er ifølge Paulsrud fornøyde med det.

IKKE FOR OMFATTENDE: Fungerende avdelingsdirektør i KS Trond Kalhagen sier barnehagene må finne systemer for vurdering som ikke er for omfattende, slik at de får plass til det i hverdagen.

VELGE SELV: – Vi må sikre jevnlig vurdering, men vi må la oss inspirere og ikke diktere av programmer, sier fylkesstyremedlem Halvor Hals Kolsrud i Utdanningsforbundet Oslo.

ALLE ANSATTE MÅ MED

Trond Kalhagen i Kommunesektorens organisasjon (KS) sier eierne har det juridiske ansvaret for kvaliteten i barnehagen, og at styrerne har ansvar for kvalitetsarbeidet.

– Man må finne systemer som ikke er for omfattende, slik at man får plass til det i barnehagehverdagen, sier Kalhagen. Han er fungerende direktør for oppvekst, kultur og utdanning i KS. Han sier det er viktig at hele personalgruppa er med i kvalitetsarbeidet.

– Det er når vurdering blir til utvikling at den har verdi, og vurderingsarbeidet må fremme og ikke hemme det pedagogiske arbeidet, sier Kalhagen. Han sier styrerne og eierne må snakke sammen om hvordan de skal vurdere arbeidet.

Fylkesstyremedlem Halvor Hals Kolsrud i Utdanningsforbundet Oslo mener vi trenger en vurderingskultur i barnehagen, men at den enkelte barnehage selv må få velge hvordan.

– Vi må sikre jevnlig vurdering, men ta utgangspunkt i lokale forutsetninger, sier Kolsrud, som er pedagogisk leder i Bråten barnehage i Oslo.

line@utdanningsnytt.no

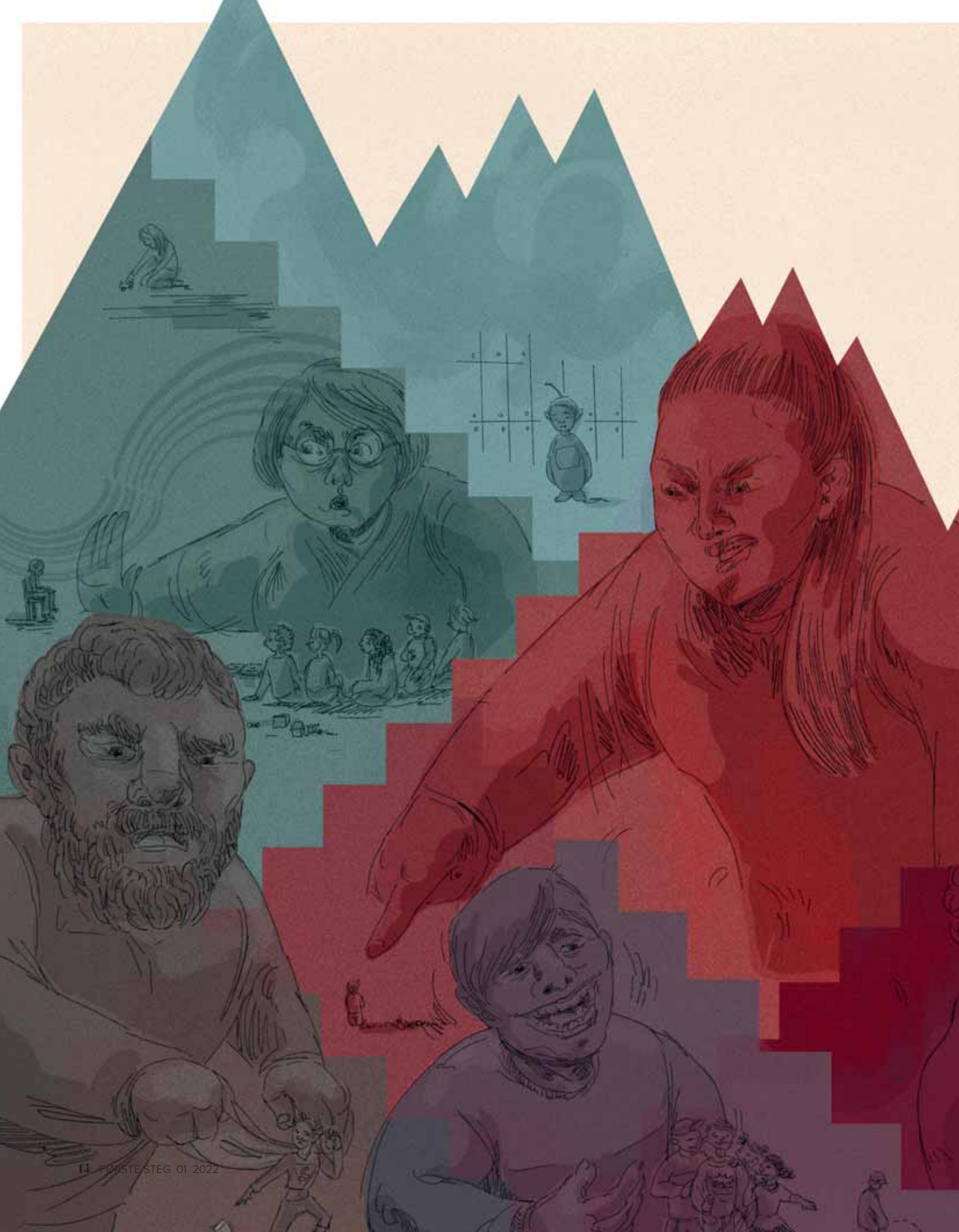

– HENVENDELSENE VI FÅR ER BARE TOPPEN AV ISFJELLET

En av fem barnehagesaker som mobbeombudene får, handler om at **ansatte krenker barn.**

ILLUSTRASJON: **MISS BOO**

TEKST

Kjersti Salvesen
godkommunikasjon@gmail.com

Line Fredheim Storvik
line@utdanningsnytt.no

MOBBEOMBUDET I VIKEN: – Det at vi har få henvendelser fra barnehager, betyr ikke at det ikke finnes, sier Bodil J. Houg. Foto: Mobbeombudet i Viken

Mobbeombudene i Norge

Mobbeombudene er en nasjonal ordning fra 2018.

Ordningen er ikke obligatorisk, men alle fylkene er med.

De skal støtte og veilede barn, elever og foreldre som opplever at retten til et godt psykososialt miljø i barnehagen eller skolen ikke er godt nok ivaretatt.

De gir råd og veileder foreldre, barnehager og skoler, og holder kurs og foredrag.

De jobber ut fra barnekonvensjonen, barnehageloven og rammeplan for barnehager, opplæringslovens kap. 9A og opplæringsloven for videregående opplæring.

www.elevombudene.no

Det viser en undersøkelse Første steg har gjort blant landets 11 mobbeombud. Av nesten 500 barnehagehenvendelser mellom 2018 og 2021 gjelder 100 av dem ansatte som krenker barn, og det er store forskjeller. Noen mobbeombud har ingen slike henvendelser. Ifølge mobbeombudene er det langt færre henvendelser fra barnehager enn fra skoler.

– Henvendelsene vi får, er bare toppen av isfjellet. Det at vi har få henvendelser fra barnehager, betyr ikke at det ikke finnes, sier Bodil J. Houg, som er leder for ombudet for barn og unge i Viken. Hun ser ikke bort ifra at det vil bli flere henvendelser når det nye *kapittel 8 i barnehageloven om barns rett til et trygt og godt psykososialt miljø* blir mer kjent. Den nye loven gjelder fra januar 2021 og betyr at alle som jobber i barnehage har plikt til å gripe inn når et barn utsettes for krenkelser som utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering.

TILSYN ETTER KRENKELSER

Mobbeombudene i Norge fikk inn 6741 henvendelser totalt fra 2018 til 2021. Av disse kom 497 fra barnehagene. Det utgjør sju prosent. Rundt 100 av barnehagehenvendelsene gjelder ansatte som krenker barn. De siste årene er det også kommet frem flere saker i mediene om barnehageansatte som krenker barn. Tre barnehager i Trondheim fikk etter tilsyn pålegg om blant annet å «lage en plan for å forebygge, avdekke, stoppe og iverksette tiltak mot mobbing og krenkelser fra barn og voksne». Pålegget kom med bakgrunn i at en ekstern observatør, ifølge tilsynsrapporten, blant annet hadde sett at en «vikar fulgte opp et barn som hadde slått seg og fått skrubbsår på kneet med å si 'slik går det når dere ikke hører etter'». Også i Stavanger har kommunen hatt en sak der de mener barn blir krenket i barnehagen. Det handlet om at et barn skal ha blitt tvunget til å spise mat helt til barnet brekte seg, skriver Stavanger Aftenblad. De viser til tilsynsrapporten der det står at «høy stemmebruk fra de voksne som en del av en vanlig væremåte bryter med prinsippet om at barn ikke skal utsettes for diskriminering, krenkende ord eller handlinger i barnehagen».

RIVER AV KOSTYMET

Mobbeombudene Første steg har snakket med, har flere eksempler på barnehageansatte som krenker barn. Krenkelsene handler om barn som blir oversett, barn som får mer positiv oppmerksomhet enn andre og barn som alltid får negativ oppmerksomhet. Barn som blir satt på en stol i samme rom, men utenfor samlingsstunden, fordi de bråker. Ansatte som sier: «Nå må du slutte å bråke så fælt, for da vil ingen leke med deg». Barn som holdes fast, eller blir fysisk grensesatt foran andre barn. En ansatt som sier til et barn:

«Ikke vær lei deg, du, for det er vi også». Et annet eksempel er et barn som ikke vil ta av seg kostymet sitt etter gjentatte beskjeder. Til slutt river den ansatte av kostymet med makt, akkurat idet moren kommer. Et annet er ansatte som ler av barnet som tisser i grøfta når de er på tur, slik at flere andre barn også ler.

LEDD AV

Fredrik (4) opplever at to av de ansatte ler av ham når de ser ham, og at han blir lei seg. Når moren sier ifra, forklarer pedagogisk leder at de ansatte synes Fredrik minner dem om *Tinky Winky* i Teletubbies.

– Det er lett å tenke at dette ikke er vondt ment, men det gjør noe med Fredrik og hans rett til å ha et trygt barnehagemiljø, sier Hilde Enger Arntzen, som også er ombud i Viken. Bodil J. Houg sier språket de ansatte bruker, kan bidra til å krenke barn.

– Å snakke passivt om barnet som *umuliusen, følsom* eller *problembarnet* gjør at du tillegger barnet egenskaper og fritar deg ansvaret som voksen. Men sier du *et sårbart barn*, er det din oppgave som voksen å redusere sårbarheten, påpeker Houg.

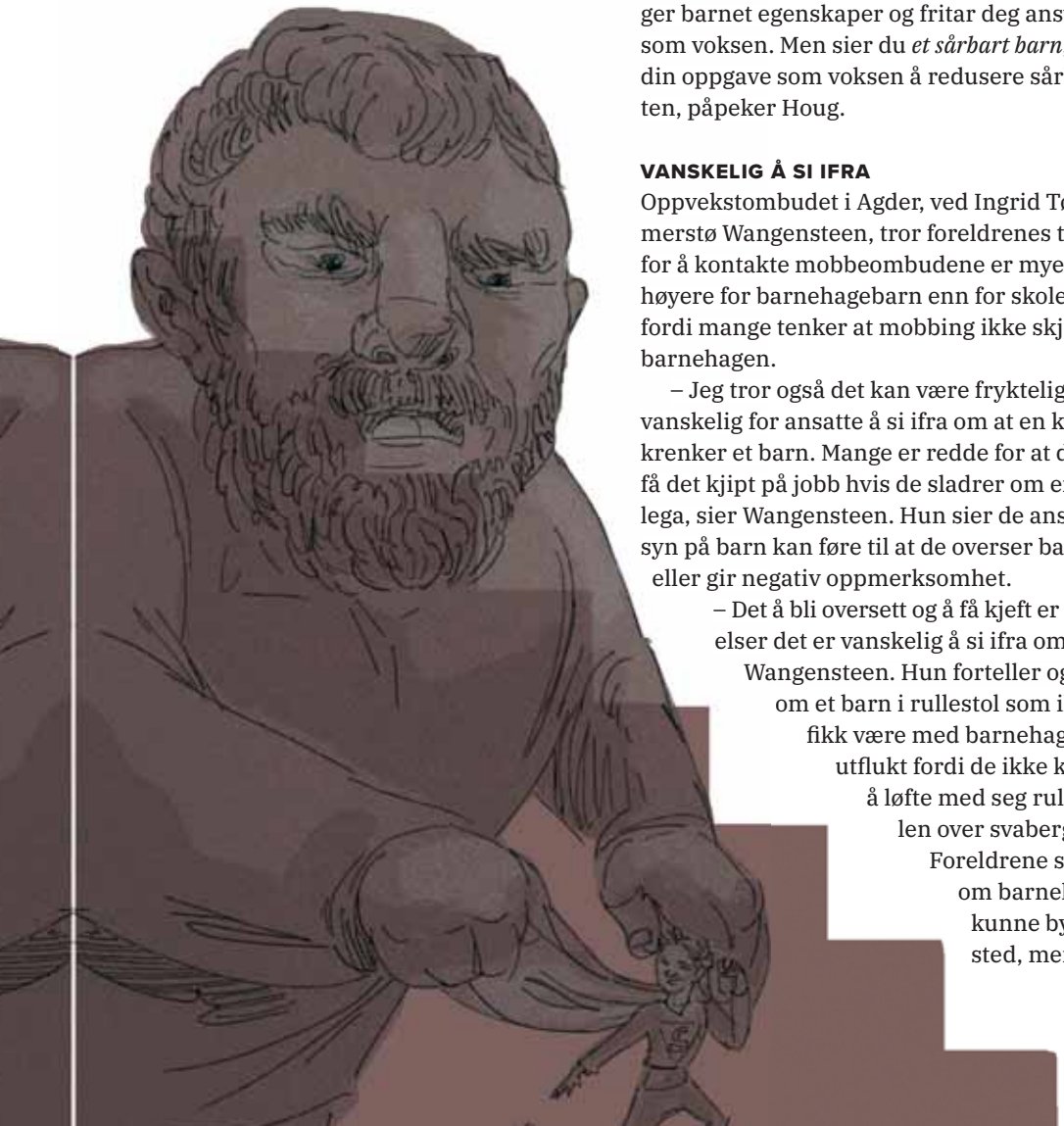

VANSKELIG Å SI IFRA

Oppvekstombudet i Agder, ved Ingrid Tømmerstø Wangensteen, tror foreldrenes terskel for å kontakte mobbeombudene er mye høyere for barnehagebarn enn for skolebarn, fordi mange tenker at mobbing ikke skjer i barnehagen.

– Jeg tror også det kan være fryktelig vanskelig for ansatte å si ifra om at en kollega krenker et barn. Mange er redde for at de skal få det kjipt på jobb hvis de sladrer om en kollega, sier Wangensteen. Hun sier de ansattes syn på barn kan føre til at de overser barn, eller gir negativ oppmerksomhet.

– Det å bli oversett og å få kjeft er krenkelser det er vanskelig å si ifra om, sier Wangensteen. Hun forteller også om et barn i rullestol som ikke fikk være med barnehagen på utflukt fordi de ikke klarte å løfte med seg rullestolen over svabergene. Foreldrene spurte om barnehagen kunne bytte sted, men det

MOBBEOMBUDET I VIKEN: – Fredrik (4) blir lei seg når to ansatte ler av ham fordi han minner dem om *Tinky Winky* i Teletubbies. Det er lett å tenke at dette ikke er vondt ment, men det gjør noe med Fredrik og hans rett til å ha et trygt barnehagemiljø, sier Hilde Enger Arntzen. Foto: Mobbeombudet i Viken

OPPVEKSTOMBUDET I AGDER: – Mange er redde for at de skal få det kjipt på jobb hvis de sladrer om en kollega, sier Ingrid Tømmerstø Wangensteen. Foto: privat

MOBBEOMBUDET I TROMS OG FINNMARK: – Når jeg hører om en ansatt som er *kjempebestemt,* spisser jeg ørene, for er du så bestemt at du skaper frykt, er du i grenseland til å krenke et barn, sier Jon Halvdan Lenning. Foto: Ørjan Marakatt Bertelsen

MOBBEOMBUDET I VESTFOLD OG TELEMARK: – Alle voksne har det i seg å krenke et barn. Blir du trigget nok over tid, kan de voksne komme til et bristepunkt, sier Kaja Vintervold Asmyhr. Foto: Siw Nacken

MOBBEOMBUDET I ROGALAND: Marit Nygård Roth påpeker at å snakke med veldig høy stemme eller nedlatende til barnet kan være krenkende, ifølge loven. Foto: privat

ville de ikke. Faren endte med å ta seg fri fra jobb for at barnet skulle få være med.

– Dette er en krenkelse, ikke fra en enkelt ansatt, men en barnehage som bryter loven, fordi den ikke inkluderer alle, sier Wangensteen.

KAN SKAPE FRYKT

I Troms og Finnmark handler et fåtall av de 30 barnehagehenvendelsene de siste fire årene om ansatte som krenker barn. 47 prosent av henvendelsene kommer fra foreldre, mens resten kommer fra pedagogiske ledere og assistenter.

– Vi har eksempler på ansatte som krenker barn, der den ansatte forklarer det som grensesetting, sier mobbeombud John Halvdan Lenning.

– Hvis en voksen klyper eller slår et barn, er de fleste ikke i tvil om at det er et overgrep. Når jeg hører om en ansatt som er *kjempebestemt*, spisser jeg ørene. For er du så bestemt at du skaper frykt, er du i grenseland til å krenke et barn, sier Lenning. Han sier det vil være mange gråsoner, og at det ideelle er å ha en kultur i barnehagen der det er rom for å si ifra og snakke om at kollegaer har reagert feil.

EKSKLUDERER BARN

– Ansatte som krenker barn er et sårbart tema. Det gjør at noen ledere velger ikke å ta i det, sier mobbeombud Kaja Vintervold Asmyhr i Vestfold og Telemark.

– Vi ser av og til i saker der barnehagene går inn og skjermer et barn, at det fører til at et annet blir krenket, sier Asmyhr. Det kan være at foreldrene gir beskjed om at Lise er redd for Per, fordi han dytter og slår. Resultatet kan bli at Per må bli igjen inne når gruppa hans går ut, og motsatt.

– Når vi ekskluderer et barn for å skjerme et annet, lærer barna at det er greit å støte ut de som er ubehagelige å være sammen med. Det vil skape utrygghet og et dårlig barneklima, sier Asmyhr. Barnet som blir utestengt, vil også se på seg selv som et problem.

ALLE KAN KRENKE ET BARN

– Alle voksne har det i seg å krenke et barn. Blir du trigget nok over tid, kan de voksne komme til et bristepunkt, og da er det det du gjør etterpå, som blir viktig. Sier du unnskyld til barnet, og tar tydelig ansvar for at du sa eller gjorde noe som ble vanskelig for barnet, så bygger du opp relasjonen til barnet igjen, påpeker Asmyhr.

Mobbeombud Marit Nygård Roth i Rogaland har ikke fått inn noen henvendelser som gjelder ansatte som krenker barn siden starten for fire år siden.

– Jeg kan bare spekulere i om det skyldes at folk ikke vet om at ombudet finnes, eller at de ikke tenker de har behov for å ta kontakt, sier Roth. Hun påpeker at å snakke med veldig høy stemme eller nedlatende til barnet kan være krenkende, ifølge loven. Det samme med måten du irettesetter barnet på, hvis du løfter det hardt vekk eller tvinger det ned ved bordet. Hun sier måten de voksne samhandler med barna på, må sees ut fra sammenhengen. Noe som er helt innafor i én situasjon, er åpenbart krenkende i en annen. Barnets opplevelse kan også, ifølge Roth, være forskjellig alt etter om det er en enkelthendelse, eller om den voksne krenker barnet gjentatte ganger.

– Når vi snakker om krenkelse, handler det om barnets følelse av verdi. Det kan være du bruker et kallenavn som er ment humoristisk, men som er sårende for barnet, som *lille pysen* om det forsiktige barnet eller *iraneren* om barnet fra en annen kultur, sier Roth.

PÅ STYRERS KONTOR HVER FREDAG

Mobbeombudet i Oslo har hatt rundt 147 henvendelser fra barnehagene siden 2018.

– På mange måter handler jo alle hendelsene om voksne som krenker barn, fordi det handler om at ansatte bagatelliserer barns opplevelser, sier Kjerstin Owren. Det er voksne som kjefter på barn og sier «nå lager du mye drama». Barn blir holdt i armen og opplever at de har blitt kløpet. Det er gutten som ikke får være med og mate endene, fordi han tullet og tøyset så mye på bussen sist gang. Det er ansatte som sleper et barn bort, fordi barnet er i ferd med å ødelegge en juledekorasjon.

– Barnet ble så skremt og redd at det begynte å tisse på seg om natten igjen. Han sa at han selv var dum og ekkel, og at de voksne i barnehagen var dumme. Det viste seg at barnet hadde blitt utestengt fra lek og derfor ødela dekorasjonen, men det hadde ikke de voksne fått med seg, forteller Owren.

Det er femåringen som hver fredag må på kontoret for en samtale med styreren for å snakke om hva de skal gjøre neste uke, for at det ikke skal bli så ille på avdelingen.

	Henvendelser totalt	Henvendelser barnehage	Henvendelser krenkelse av barn
Mobbeombudet i Oslo	1828	147	
Mobbeombudet i Troms og Finnmark	610*	26	
Mobbeombud for barn og Unge i Viken	1093**	200	
Mobbeombudet i Vestfold og Telemark	400	24	
Oppvekstombudet i Agder	580***	0	
Mobbeombud for barnehage og grunnskole i Rogaland	83	3	
Mobbeombudet i Innlandet	230****	18	
Mobbeombudet i Vestland	690	25	
Mobbeombudet i Trøndelag	268	5	
Mobbeombodet i Møre og Romsdal	220	10	
Mobbeombudet i Nordland	730	39	
TOTALT:	**6741**	**497**	**100**

TABELLFORKLARING: Tallene gjelder 2018–2021. Vi har ikke laget egen tabell for antallet saker som gjelder ansatte som krenker barn av hensyn til personvernet, fordi antallet er lavt i enkelte fylker. De fleste fylker fikk eget mobbeombud i 2018, men flere ble slått sammen fra 2020; derfor omfatter noen tall flere fylker.
* Tallene for 2018/19 gjelder kun Troms fylke.
** Tallene gjelder Viken og Buskerud fylke før sammenslåingen i 2020. Tallene for barnehage gjelder kun Viken 2020/21.
*** 100 av sakene gjelder tidligere Vest-Agder (2018–20) og 26 av sakene Aust-Agder (2019), før sammenslåingen.
**** Ikke alle saker er enkeltsaker; noe kan være henvendelser fra barnehager og skoler som ønsker innlegg på foreldremøter eller personalmøter. Det kan også være foreldre som har tatt kontakt for å få råd i en sak.

MOBBEOMBUDET I OSLO: Kjerstin Owren sier uttalelser som «nå ødelegger du for alle» eller «se så fint de andre sitter» påvirker barnas selvbilde og fører til skam. Foto: Sturlason foto

MOBBEOMBUDET I VESTLAND: – At så få melder inn, sier noe om at mange foreldre ikke kjenner til at mobbeombudet også jobber opp mot barnehagene, sier Mari-Kristine Morberg. Foto: Bjarte Johansen

– Det er 50-tallets frøkenstil, som jeg håper hører til sjeldenhetene, sier Owren.

PÅFØRER BARNA SKAM

Og så har du de voksne som sier «nå ødelegger du for alle», «hvor mange ganger har jeg ikke sagt» eller «se så fint de andre sitter».

– Slike uttalelser påvirker barnas selvbilde og fratar barnet tro på seg selv, og fører til skam. Det er gammeldags pedagogikk om at bare barnet skammer seg nok, så endrer det atferd. Tvert imot bærer barna med seg skammen i mange år og mister selvrespekt, sier Owren.

Mobbeombudet i Vestland fylkeskommune har hatt 25 saker som gjelder barnehage siden 2018.

– At så få melder inn, sier noe om at barns rettigheter i barnehagen ikke er godt nok kjent – og at mange foreldre ikke kjenner til at mobbeombudet jobber opp mot barnehagene, sier Mari-Kristine Morberg. Noen av henvendelsene handler om ansatte som ikke griper inn når barn opplever tydelige krenkelser fra andre barn. Andre henvendelser går på bekymring for voksne som snakker over hodet på barn eller snakker nedsettende om dem – og barn som gir uttrykk for at de er utrygge.

– Andre saker handler om krenkende håndtering, som at voksne overser og bagatelliserer det barn blir utsatt for, at de ikke klarer å stoppe krenkelser, eller at de gjør barnet ansvarlig ved å si «hun er ikke så lett å leke med» eller «han er så vanskelig», sier Morberg.

NEGATIVT LADET SAMSPILL

– Foreldrene mister tilliten når barnehagen ikke gjenkjenner og anerkjenner det barna forteller, sier Morberg.

MOBBOMBUDET I INNLANDET: Lars I. Vandli sier han møter barnehageansatte som forteller om kollegaer som ved tydelig kroppsspråk og handlinger viser at de opplever enkelte barn som krevende. Foto: privat

De har også fått henvendelser som går på organisering og struktur.

– En felles 17. mai-frokost, som jo er en god ting, kan føre til splittelse om folk flokker seg rundt ett bord, dersom to nye barn og deres foreldre med minoritetsbakgrunn blir sittende alene ved et annet bord. Barnehagen legger sånn sett til rette for utenforskap ved ikke å ta ansvar for å inkludere, sier Morberg.

Når mobbeombudet i Innlandet holder foredrag, kurs eller er på personalmøter, hender det at enkelte ansatte forteller om kolleger som ved tydelig kroppsspråk, holdninger eller handlinger viser at de opplever enkelte barn som ekstra krevende.

– Dette kan resultere i at den voksne unngår samspill med barnet, overser barnet eller tyr til uakseptabel avstraffelse. Samspillet mellom barn og voksen blir ofte svært negativt ladet med mye irettesettelse og korreksjon. Når vi hører om slike tilfeller, anbefaler vi den ansatte å gå til barnehagestyrer eller -eier med sin bekymring umiddelbart, sier rådgiver for mobbeombudet i Innlandet, Lars I. Vandli.

BLIR IKKE TATT PÅ ALVOR

Mobbeombud Hans Lieng i Trøndelag får inn saker som gjelder barn i grunnskolen en til to ganger i uken, mens de bare har fått fire henvendelser som gjelder barnehagene siden 2019.

– Jeg har lurt på hvorfor det er sånn. Kan det være at tittelen mobbeombud er litt «voldsom»? Når et barn ikke føler seg trygg i barnehagen, er det kanskje vanskelig for de voksne å tro at det kan handle om mobbing, sier Lieng. Han sier de har en jobb å gjøre for å få mobbeombudet kjent blant barnehageforeldre.

Mobbeombudene i Møre og Romsdal og Nordland har siden starten i 2018 hatt få saker fra barnehagene.

– Vi har svært få saker i barnehagen sammenliknet med skolen, sier mobbeombud Kristin Øksenvåg.

– Jeg har faktisk ikke fått én henvendelse om ansatte som krenker barn, men i to saker har foresatte til barn følt seg krenket av barnehagen. Det handler om at de opplever ikke å bli tatt på alvor, sier mobbeombud Lasse Knutsen i Nordland. Han påpeker likevel at det nok skjer at barnehageansatte krenker barn også i Nordland. Knutsen jobber for å gjøre mobbeombudet bedre kjent også for barnehagene.

MOBBEOMBUDET I TRØNDELAG: Hans Lieng sier det kan være vanskelig for voksne å tro at barn som er utrygge i barnehagen blir mobbet. Foto: privat

MOBBEOMBUDET I MØRE OG ROMSDAL: – Vi har svært få saker i barnehagen sammenliknet med skolen, sier Kristin Øksenvåg. Foto: Einar Engdal

MOBBEOMBUDET I NORDLAND: Lasse Knutsen jobber for å gjøre mobbeombudet bedre kjent også for barnehagene. Foto: Tor Wiggo Skille

Barnehagelovens kapittel 8

Nytt kapittel om psykososialt barnehagemiljø. Gjelder fra januar 2021.

§ 41. Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

§ 42. Aktivitetsplikten

Det er en plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø.

Du skal melde fra til barnehagens styrer dersom du får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.

Barnehagen skal raskt undersøke saken. Barnehagen skal lage en skriftlig plan med tiltak, hvilke problemer de skal løse, når de skal gjennomføres, hvem som gjør det og når tiltakene skal evalueres.

§ 43. Skjerpet aktivitetsplikt

Dersom en barnehageansatt får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeier. Dersom styreren krenker et barn, skal du melde direkte fra til barnehageeier.

Undersøkelser og tiltak skal iverksettes straks.

Kilde: lovdata.no og barnehagelovens kapittel 8

Trenger flere ansatte for å sikre loven

Nok ansatte og flere barnehagelærere er viktig for å klare **å følge opp den nye loven og hindre at ansatte krenker barn,** mener Ann-Mari Milo Lorentzen i Utdanningsforbundet.

ÅPENHET VIKTIG: Leder Ann-Mari Milo Lorentzen i Kontaktforum barnehage i Utdanningsforbundet sier en ting barnehageansatte kan gjøre for å hindre at barn blir krenket, er å tørre å konfrontere hverandre med dårlig praksis. Foto: Line Fredheim Storvik

Både økt barnehagelærertetthet og nok ansatte gjennom hele dagen er viktig for å klare å følge opp loven. Du må ha kompetanse for å forstå barna og situasjonen. For å klare det kan du ikke være alene med 18 barn fra 15 til 17, sier leder Ann-Mari Milo Lorentzen i Kontaktforum barnehage, som er positive til det nye kapittel 8 i barnehageloven om barns rett til et trygt og godt miljø.

Forbundet er likevel bekymret for om det kommer store krav til dokumentasjon uten at det følger med ressurser.

BARNS MEDVIRKNING VIKTIG

– Fordelen med loven er at det blir større oppmerksomhet rundt det relasjonelle arbeidet i barnehagen, hvordan ansatte opptrer og snakker med barna. Jeg tror barns medvirkning og å anerkjenne barnas verdighet vil få en enda viktigere plass, sier Lorentzen. Hun tror det kan bli en utfordring å definere hva en krenkelse er.

– Vi bør bruke tid på å observere hverandre og drive veiledning i direkte arbeid med barn, sier Lorentzen. Hun sier en åpenbar krenkelse er å snakke nedsettende til et barn, og mener de ansattes barnesyn er viktig.

– Barn skal oppleve å føle seg sett i alle situasjoner og kunne uttrykke sine behov, påpeker Lorentzen.

HAR HATT OPPSIGELSER

Utdanningsforbundet har hatt noen oppsigelsessaker om ansatte som krenker barn, men det er flest saker fra skolen.

– Sakene i barnehagene har vært påstander om krenkelse av barn, som har vært bestridt av ansatte. I noen av sakene er det inngått avtale om å avslutte arbeidsforholdet, forteller Lorentzen. Lorentzen tror mobbeombudene får færre henvendelser fra barnehager enn fra skoler fordi barnehagene ikke har en tradisjon for å bruke mobbeombudene, og fordi ombudene er ganske nye.

– Det betyr ikke at det ikke er saker, men at barnehagene kanskje handler mer lokalt. De pedagogiske lederne har ansvar for veiledning, og hører de en uheldig kommentar, tar de det opp med den ansatte, sier Lorentzen.

DETTE KAN ANSATTE GJØRE

Lorentzen sier det viktigste barnehageansatte kan gjøre for å hindre at barn blir krenket i barnehagen, er å sikre kompetanse hos de ansatte gjennom hele dagen, ha løpende vurderinger av arbeidet og tørre å konfrontere hverandre med dårlig praksis.

– Det er viktig at styrerne jobber for å få en kultur der man tør å si ifra, sier Lorentzen. Hun sier organisering også er viktig, som mer bemanning og å unngå overgangssituasjoner som skaper stress hos de ansatte. Hun sier det positive med den nye loven er at det kan bli mer kompetanseutvikling hos ansatte. En ulempe kan bli at de ansatte må bruke tid på rapportering i stedet for å være sammen med barna.

«FORDELEN MED LOVEN ER AT DET BLIR STØRRE OPPMERKSOMHET RUNDT DET RELASJONELLE ARBEIDET I BARNEHAGEN, HVORDAN ANSATTE OPPTRER OG SNAKKER MED BARNA.»

«JEG HADDE ALLEREDE RUKKET Å BLI EN 'UNNSKYLD AT JEG ER TIL-PERSON' OG SYNTES SELV AT JEG VAR EKKEL OG STYGG.»

BAGATELISERTE: Turid har ikke tatt på alvor hva erfaringene fra barnehagen har gjort med henne før i voksen alder. Mobbingen påførte henne skam og følelsen av at ingen likte henne.

FIKK DÅRLIG SELVBILDE: Turid ble god til å bagatellisere, stenge ting inne og holde ut. Erfaringene fra barnehagen preger henne fortsatt, selv om hun de siste årene har fått utløp for mange innestengte følelser.

– De ansatte fikk de andre barna til å kalle meg TurDRID

* Drid = dritt på jærdialekt

Krenkelsene i barnehagen har **preget Turid Nese i over 30 år.**

FOTO: **MARIE VON KROGH OG PRIVAT**

Jeg husker følelsen godt. Det var to vikarer som hadde ansvar for barnehagen om sommeren – og de syntes det var morsomt å kalle meg TurDRID. Jeg tror ikke det hadde noen annen forhistorie. Jeg grudde meg til hver gang de skulle lese opp alle navnene. Jeg hadde vondt i magen og følte skam. De andre barna lo og syntes det var gøy, sier Turid Nese (36) fra Jæren i Rogaland. På dialekten jærsk er «drid» det samme som dritt.

FLERE ANSATTE BLE MED

Turid var fire til fem år gammel da det hele startet i barnehagen.

– De ansatte fikk de andre barna til å kalle meg TurDRID, og barna ble irettesatt når de kalte meg Turid. TurDRID måtte de si, forteller Turid.

Hun hadde lyst til å spørre om de kunne si navnet hennes skikkelig, men turte ikke.

– Jeg var ikke den som ropte høyest eller stod opp for meg selv, sier Turid og legger til at det var en kjøkkenhjelp i barnehagen som hun følte seg trygg sammen med.

– Jeg følte meg alene. Det var som om det lå et tungt teppe over meg. Et teppe som ble liggende over meg resten av tiden i barnehagen og alle årene på barneskolen, sier Turid.

– Var det ingen som reagerte, ingen som sa ifra?

– Jeg sa det til mor da jeg var liten, men først etter at de som jobbet der hadde slut-

BÆRER IKKE NAG: Turid Nese bærer ikke nag til barna som mobbet henne i barnehagen, men forteller at hun ikke synes det var godt nok av de voksne som startet mobbingen.

tet, så hun fikk aldri konfrontert dem med det, forteller Turid. Moren prøvde også å ordne opp ved å snakke med foreldrene, men det hjalp lite, svarer Turid og legger til at hun ikke opplevde at noen av de ansatte gjorde noe for å stoppe mobbingen.

BLE BEDT OM Å HOLDE UT

36-åringen er fra en liten plass på Jæren, der barnehage og skole lå i samme bygg. I klassen på barneskolen var de bare fem elever. Det var flere av de samme som hun hadde gått sammen med i barnehagen, og det var umulig for et barn å komme seg ut av det nedbrytende mønsteret på egen hånd. Rollene var satt, og den fysiske og psykiske mobbingen vedvarte gjennom alle barneskoleårene. I femte klasse ble det foreslått at Turid skulle bytte skole, men det ble bestemt at hun skulle prøve å holde ut i to år til, frem til ungdomsskolen.

– Jeg hadde ingen tro på at noen ville like meg på den nye skolen uansett, så jeg holdt ut i to år til, sier Turid, som er utdannet sosionom og jobber i fengsel. Hun sier at det er meningsfullt for henne å føle at hun gjør en forskjell i andre folks liv ved å skape noe nytt: en ny retning, tro, motivasjon eller håp.

– Jeg har alltid visst at jeg ville jobbe med å hjelpe folk, sier Turid, som også er mamma til to små barn.

TENKT MANGE HAR DET VERRE

På ungdomsskolen kom Turid i klasse med nye folk.

– Jeg hadde ingen venner før jeg begynte på ungdomsskolen. Nå fikk jeg en gjeng jeg tilhørte, og alt ble litt bedre. Men jeg hadde allerede rukket å bli en «unnskyld at jeg er til-person» og syntes selv at jeg var ekkel, kjedelig og stygg, sier Turid stille. Hun har ikke satt ord på noe av dette før de aller siste årene.

Først da Turid startet på en terapiutdannelse, begynte hun å reflektere over mobbingen og hvordan dette har preget hennes liv.

– Jeg har ikke tenkt så mye over det før, og kanskje følt at det var litt selvforskyldt. Jeg var kanskje kjedelig og stygg? Jeg kunne sagt høyere ifra, forteller Turid. Det vet hun i dag ikke er sant.

Turid sier at hun er lært opp til å tenke positivt, og har tenkt at erfaringene har gjort henne til den hun er.

– Når jeg har åpnet opp, er det folk som sier at de synes det er forferdelig trist å høre. Jeg har nesten blitt litt forundret. Er det verre enn hva andre har opplevd? har jeg tenkt. Jeg har også ofte tenkt at det finnes mange som har det verre enn meg, forteller Turid.

SKAM OG ENSOMHET

Turid har ikke tatt på alvor hva erfaringene har gjort med henne: det at hun ikke ble passet godt nok på – og at ingen stod opp for det lille barnet som ikke bare ble mobbet av barn, men også av voksne som var ansvarlige for at hun skulle ha det trygt

«JEG BÆRER IKKE NAG TIL NOEN AV BARNA. DE VAR SELV BARN. MEN DET VAR IKKE GODT NOK AV DE VOKSNE.»

og godt i barnehagen. Mobbingen påførte henne skam og følelsen av at ingen likte henne.

– Jeg har kjent meg alene, verdiløs, usikker og stygg, og har noen ganger tenkt at livet er for vanskelig, sier Turid stille. Hun ble god til å bagatellisere, stenge ting inne og holde ut. Erfaringene preger henne fortsatt, selv om hun de siste årene har satt ord på det og fått utløp for mange innestengte følelser. Turid beskriver seg selv som selvstendig, uredd, tøff, åpen og ydmyk.

– Jeg bærer ikke nag til noen av barna. De var selv barn. Men det var ikke godt nok av de voksne, som sikkert ikke tenker over hvor stor betydning dette har hatt for meg. De første leveårene er sårbare og viktige år, sier Turid.

HADDE IKKE EGEN STYRER

Barnehagen Turid gikk i den gangen hadde ingen egen styrer før på 2000-tallet, ut fra det Første steg har funnet frem til. Før det ble både barnehagen og skolen ledet av rektor som en enhet, og denne personen lever ikke lenger. Kommunen inviterte Turid til et møte etter at Første steg begynte å jobbe med saken.

– Det var trist å høre om Turid sine opplevelser i barnehagen. Barn skal ikke oppleve å ha det slik, og det er spesielt ille at det var ansatte som krenket barnet. Vi jobber kontinuerlig for at alle barn skal ha det trygt og godt i barnehagen, sier Waldemar Pettersen, kommunalsjef for opplæring og kultur i Hå kommune, der barnehagen Turid gikk i hører til. Han forteller at barnehagesektoren i kommunen i dag er veldig opptatt av voksenrollen, og at alle barn skal ha et trygt og godt barnehagemiljø. I kommunens kvalitetsplan for barnehage har de lagt mye vekt på ledelse i alle ledd og barn og psykisk helse.

VIL BRUKE TURIDS HISTORIE

– Alle som jobber i barnehagene våre, skal hjelpe og korrigere hverandre når andre ansatte sier eller gjør noe som er «utenfor boksen» av det som er akseptabelt. Kommunen kan selvfølgelig aldri garantere at barn ikke opplever krenkelser eller ubehagelige situasjoner, men vi kan garantere at vi jobber hver dag for at alle ansatte, styrere og barnehageledelse tar tak i disse hendelsene umiddelbart, sier Pettersen. Han sier kommunen legger stor vekt på at det skal være kjente og trygge ansatte også i ferieavvikling, slik at barna alltid skal ha et trygt og godt barnehagemiljø.

Turid er glad for at kommunen tar hennes erfaringer på alvor.

– Jeg setter pris på at de kontaktet meg. Kommunen vil bruke historien min for å bevisstgjøre barnehageansatte på hvor stor innvirkning ordene man bruker, kan ha på barna, forteller Turid etter møtet med kommunen.

– De syntes det var fint å høre min historie som voksen, for spør du et barnehagebarn om hvordan hun har det, vil hun kanskje ikke evne å reflektere over dette, selv om hun opplever noe liknende her og nå. Det er ofte først når du blir voksen, du tar innover deg og forstår hvor mye slike erfaringer kan forme og prege deg, sier Turid.

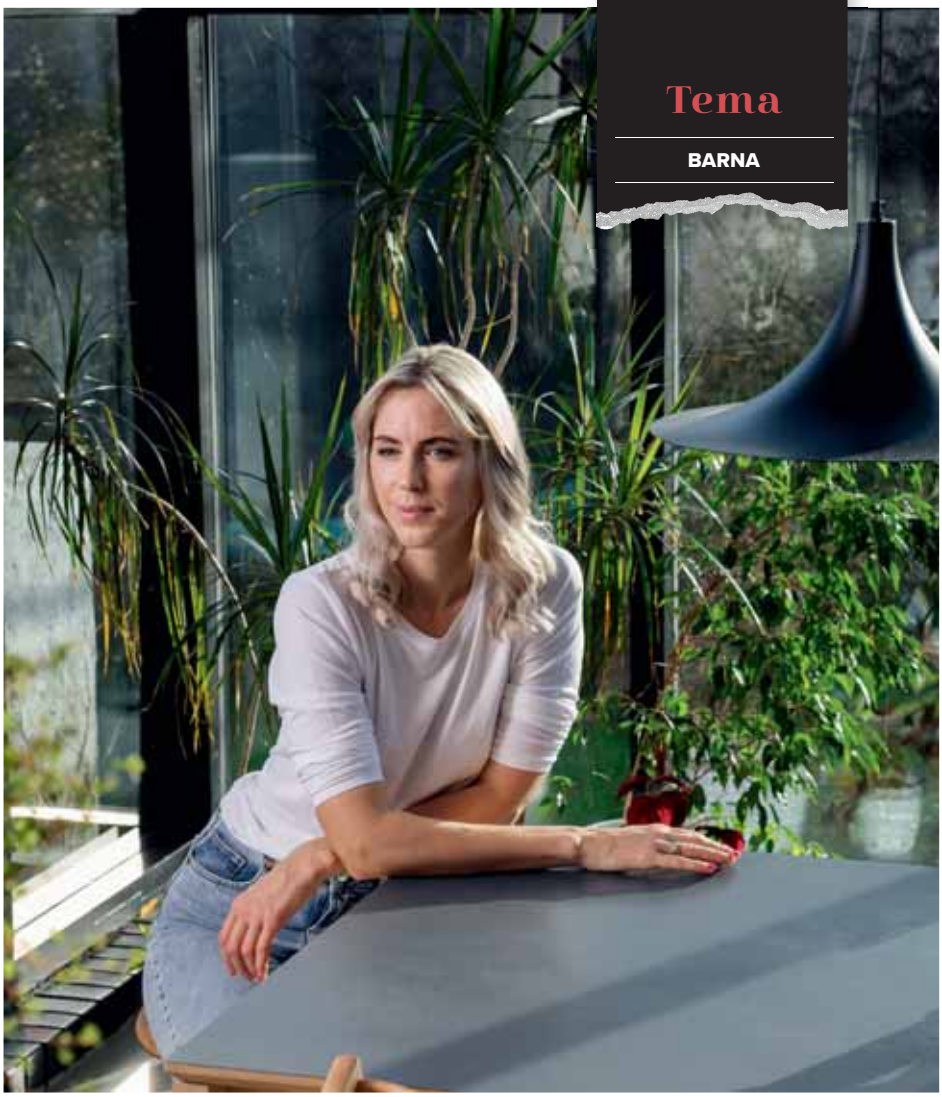

KONTAKTET AV KOMMUNEN: Turid setter pris på at kommunen kontaktet henne etter at Første steg kontaktet dem om saken. – Kommunen vil bruke historien min for å bevisstgjøre barnehageansatte på hvor stor innvirkning ordene man bruker, kan ha på barna, sier hun.

FLINK PIKE: Dora Thorhallsdottir forsøkte å være «snill pike» i barnehagen i frykt for å få kjeft av en ansatt.

– Jeg var engstelig for å gjøre en feil som kunne føre til at hun ble sint på meg

Det forteller Dora Thorhallsdottir. Hun var **redd for en barnehageansatt som hun opplevde som veldig streng,** og som kjeftet på barna.

FOTO: **CHARLOTTE WIIG OG PRIVAT**

Jeg minnes godt stemningen i barnehagen når den ene ansatte var i nærheten. Hun var veldig streng og kjeftet mye på barna. Jeg husker følelsen av å være redd for henne. Jeg var engstelig for å gjøre en feil som kunne føre til at hun ble sint på meg. Det var så voldsomt og skremmende, sier komiker Dora Thorhallsdottir, som også er utdannet lærer, journalist og familieterapeut.

TÅLTE BARE «SNILLE» BARN

Dora grudde seg til å begynne på skolen, for å møte en voksen som den barnehageansatte.

– Da jeg begynte på skolen, var jeg alltid redd for strenge og sinte lærere. Det varte i mange år, selv om ingen var like strenge som hun i barnehagen, forteller Dora.

Hun tror nok at hun var «flink pike» av flere grunner i barndommen, men litt av grunnen var nok måten den ansatte i barnehagen møtte henne på.

– Hun tolererte ikke noe annet enn stille, «snille» barn. Jeg husker jeg tenkte det da jeg gikk i barnehagen: «Bare vær grei, Dora, så blir det ikke bråk!»

→

REDD FOR VOKSNE: Dora Thorhallsdottir var redd for å begynne på skolen, fordi hun trodde de voksne der var like strenge og sinte som den ansatte hun hadde opplevd i barnehagen.

SKUMLE OG SNILLE VOKSNE

– Fortalte du om den ansatte i barnehagen til foreldrene dine?

– Nei, jeg sa aldri noe til mamma og pappa, ikke fordi de ikke var der for meg, men fordi jeg trodde at det var sånn med voksne: Noen er skumle, og du er redd for dem, mens andre er snille, svarer Dora.

– Jeg husker spesielt godt en ansatt som var veldig snill og fysisk. Det var klemmer rett som det var og et åpent fang, der jeg alltid følte meg velkommen. Jeg blir helt rørt av det nå, når jeg tenker til-

«HUN VAR VELDIG STRENG OG KJEFTET MYE PÅ BARNA. JEG HUSKER FØLELSEN AV Å VÆRE REDD FOR HENNE.»

UTRYGG I BARNEHAGEN: Komiker Dora Thorhallsdottir ble tvunget til å spise smør i grøten i barnehagen og har ikke orket smør på maten siden. Her sammen med søsteren Bjørg (t.h.) og kusinen Bjørg (i midten) med samme navn.

bake, hvordan hun var en trygg havn, i noe jeg husker som et utrygt miljø, sier Dora.

MÅTTE SPISE OPP MATEN

En konkret episode som har satt seg i Dora, er et måltid der alle barna fikk servert grøt.

– Alle barna satt med grøt i bollene, men ingen fikk begynne å spise før de ansatte sa ifra. Jeg satt og snakket med jenta ved siden av meg, og hadde ikke fått med meg at den ansatte jeg var redd for, hadde lagt en klump med smør i bollen min. Da de voksne sa at vi kunne spise, tok jeg skjeen i det jeg trodde var grøt, og puttet det i munnen. Men det var bare smør! Jeg brekte meg og syntes det var skikkelig ekkelt, sier Dora. Da kom den ansatte som Dora fryktet, bort til henne, og hun nærmest ropte at den lille jenta måtte oppføre seg, spise maten og være stille.

– Jeg svelget smørklumpen og skjønte at det ikke var mulig å dele det jeg følte, med henne, sier Dora.

Til dags dato klarer hun ikke smaken av smør. Dora har aldri smør på brødskiver og skraper av alt hvis hun kjøper påsmurte rundstykker.

– Sånt fester seg, forteller hun.

STOR PÅVIRKNINGSKRAFT

– I dag tenker jeg at vi mennesker selvsagt er forskjellige. Med ulikt humør og lynne, og det er ikke alle som er i toppform hele tiden. Men om du ikke har det bra med deg selv, og lar det gå utover barn i barnehagen, så er det den arbeidsplassen som trolig påvirker andre i størst grad, sammenliknet med andre yrkesgrupper. Barn er ekstremt sårbare, fordi de tror alt det de voksne sier, er sant, sier Dora. Da Dora som barnehagebarn satt der med munnen full av smør og fikk beskjed om å slutte å klage og skjerpe seg, gjorde hun det. Det fortsatte hun med i årevis.

– Barnehageansatte har en ekstremt viktig jobb. Hvordan de møter barna, er med på å forme barna som mennesker. Jeg fryder meg over at vi begynner å ta dette mer og mer på alvor, sånn at barn får voksne i barnehagen som *vil* være der, og som tar imot barna akkurat som de er. Da skaper vi et mye mer hjertevarmt samfunn på sikt. Det er ikke småtteri, sier Dora og smiler varmt.

LAGET PLAN OM TRIVSEL

– Det er vanskelig for oss å kommentere erfaringer fra en barnehage på 70-tallet. Trivsel i barnehagen er et viktig tema, kommenterer Erik Førland, kommunalsjef for oppvekst og barnehage i Bærum kommune, der Dora gikk i barnehage. Han sier de har laget en egen handlingsplan for det psykososiale barnehagemiljøet i bærumsbarnehagene og jobber med prosjektet *TETT PÅ – kvalitet i bærumsbarnehagen.*

– Prosjektet skal bidra til at alle ansattgrupper i barnehagene, gjennom økt kompetanse, skal bli bedre til å fremme barnas trygghet, trivsel, læring og språkutvikling i hverdagen, sier Førland.

SKJER ENDRINGER: – Hvordan barnehageansatte møter barna, er med på å forme barna som mennesker. Jeg fryder meg over at vi begynner å ta dette mer og mer på alvor, sånn at barn får voksne i barnehagen som vil være der, sier komiker Dora Thorhallsdottir.

«BARN ER EKSTREMT SÅRBARE, FORDI DE TROR ALT DET DE VOKSNE SIER, ER SANT.»

ANNONSE

ILT Education

Polylino

Over 750 bøker
tilgjengelig for barna

Gratis test!

www.ilteducation.no

FÅ GODE MINNER: Caroline Marita Omberg (37) husker bare ett godt minne fra barnehagen, og det var da hun hadde øyekatarr og fikk sitte på fanget til en voksen når hun fikk øyedråper. Foto: Agnethe Brun

STERKT MINNE: Elin husker en annen jente fikk den rosa muffinsen med bokstaven E på i barnehagen, mens hun måtte ta den brune. – Det var sterke følelser, og sånt husker barn, forteller Elin. Foto: Østlandsposten

UTRYGG: Caroline var redd styreren og følte seg ikke trygg da hun gikk i barnehagen. Foto: privat

Caroline ble truet med solosang

Caroline Marita Omberg pleide å lage samlingsstund for dukkene hjemme. Hun var **streng med dukkene, slik de ansatte var** i samlingsstund i barnehagen.

Jeg kan huske ett eneste godt minne fra barnehagen: da jeg hadde øyekatarr – og en voksen ropte navnet mitt hver dag. Jeg fikk sitte på fanget når jeg fikk øyedråpene, sier Caroline Marita Omberg (37). Hun beskriver barnehagen som «en gammeldags barnehage på slutten av 80-tallet». Caroline turte ikke engang snakke med styreren. Hun minnes at hun var redd for henne.

«I SAMLINGSSTUND PLEIDE EN ANSATT Å SI AT DE SOM IKKE SANG, MÅTTE SYNGE ALENE.»

VAR NERVØS OG UTRYGG

– Det var lite fokus på trygghet og relasjoner. I samlingsstunden pleide en ansatt å si at de som ikke sang, måtte synge alene. Når jeg kom hjem, hadde jeg samlingsstund med dukkene. Jeg sa de samme tingene som den ansatte hadde sagt til oss, og var ganske streng med dukkene mine, minnes Caroline. Hun husker ikke barnehagen som et trygt sted. Snarere er det nervøsitet hun kjenner på, når hun tenker tilbake.

– Vi hadde én sånn glad, leken og utadvendt ansatt, som het Karianne. Det er det eneste navnet jeg husker, sier 37-åringen.

INGEN EKTE SAMTALER

Caroline kan ikke huske at de ansatte satte seg ned og snakket med barna og hadde «ekte samtaler», som hun kaller det.

– Hadde det ikke noe med regntøy eller samlingsstund å gjøre, så var det ikke tid til det. De voksne hadde ikke ro til å prate om alt og ingenting. Men «alt og ingenting» er jo kanskje det aller viktigste å prate om, sier Caroline, som opplever at det er mer hjertevarme i dagens barnehager enn den gang.

– Små ting som kan virke uvesentlige for voksne, er viktige for barn

Episoden om den rosa muffinsen har gjort Elin Aasheim til **en bedre pedagog.**

GJENKJENNER FØLELSENE: Episoden fra åpningsdagen i barnehagen satte seg i ryggmargen til Elin Aasheim. I dag er hun selv barnehagelærer og sier at ting som kan virke uvesentlig for voksne, kan være viktige for barn. Foto: Privat

Elin Aasheim glemmer aldri åpningsfesten i den nye barnehagen i Larvik for 46 år siden. Det var to muffinser med bokstaven E på – og to jenter som begynte på E. Elin ville så gjerne ha den rosa muffinsen, men endte opp med den brune.

STERKE FØLELSER

Elin var fire og et halvt år. Elin så forventningsfullt på de to muffinsene med E på: En rosa og en brun – for Elin og Elisabeth. Som hun ønsket seg den rosa! Elisabeth var raskere enn Elin, som måtte ta til takke med den brune muffinsen. Fireåringen ble lei seg. Hun syntes det var urettferdig, men sa det ikke til noen.

– I dag er Elisabeth det eneste navnet jeg husker blant alle de barna jeg gikk sammen med. Og den muffinsepisoden er omtrent det eneste konkrete minnet jeg har fra barnehagen. Det var sterke følelser, og sånt husker barn, sier Elin, som er utdannet barnehagelærer. I dag eier og driver hun Nystrand barnehage i Porsgrunn.

BEDRE PEDAGOG

Elin mener erfaringen med muffinsen har gjort henne til en bedre pedagog.

– Barn er opptatt av små detaljer som de voksne kan velge å etterkomme eller overse. Muffinsminnet forteller meg at små ting som kan virke uvesentlige for voksne, er viktige for barn. I dag vet jeg at det er viktig å gi barnet den rosa koppen hvis barnet vil ha den, ikke den grønne som jeg er i ferd med å gi. Det koster så lite, men betyr mye, sier Elin.

Episoden fra barnehagen satte seg i ryggmargen til Elin, og da hun selv skulle passe et av barna i barselgruppen, gikk Elin til innkjøp av to av alt, slik at datteren og gutten hun passet, ikke skulle føle at det var urettferdig.

– Jeg ville det skulle være likt, sånn at det ikke oppsto såre følelser, sier Elin.

ANNONSE

FORSKER PÅ MOBBING: – Hvis et barn blir møtt med «såpass må du tåle» og ikke blir lyttet til når det er lei seg, kan barnet oppleve det som en krenkelse, sier professor Ingrid Lund ved Universitetet i Agder. Foto: Universitetet i Agder

– Kjefting er krenkelse

Høy stemmebruk og kjefting foran andre er **verbale krenkelser mot barn,** sier forsker Ingrid Lund.

Å kjefte på barn foran andre, høy stemme og ord som «pyttsann, såpass må du tåle» er tydelige krenkelser mot barn, sier professor Ingrid Lund ved Universitetet i Agder (UiA). Hun har forsket på mobbing i barnehagen i mange år og har gjort observasjoner i barnehagen, der hun har sett ansatte som krenker barn.

SVARTEPER-BARN

– Vi ser en sammenheng mellom Svarteper-barn, de som voksne definerer som vanskelige, de som blir kjeftet mye på, og de barna som er involvert i det som kan utvikle seg til mobbesaker. En negativ holdning til barnet kan være krenkende dersom barnet stadig får kjeft og blir irettesatt, forteller professoren. Når voksne sier «nå må du slutte med det der», så sier de det både med stemmen og kroppen og oppleves som truende. En krenkelse er, ifølge Lund, hendelser som gjør at barnet ikke opplever å ha det trygt i barnehagen.

– Krenkelse er en subjektiv opplevelse som må tas på alvor, sier hun. Det kan være trakassering, diskriminering, utestengelse og mobbing.

– Det kan også være en krenkelse når barn blir oversett, ikke snakket til eller møtt med latterliggjøring, sier professoren. Blir barn krenket over tid, viser forskning at det har en sammenheng med psykiske helseplager, depresjon og angst, ifølge Lund.

– Når barn har erfaring med at de ikke blir tatt på alvor og ikke har det trygt og godt, tar de det med seg som erfaringer med at voksne ikke tar dem på alvor, og det påvirker selvfølelsen, selvbildet og relasjoner til andre. Barna kan da miste tilliten til voksne og la være å fortelle når ting blir utrygt eller vanskelig, påpeker Lund.

«KRENKELSE ER EN SUBJEKTIV OPPLEVELSE SOM MÅ TAS PÅ ALVOR.»

VIKTIG Å BEKLAGE

Professoren sier det er viktig å beklage dersom du har krenket et barn.

– Barn trenger hjelp til å regulere følelsene sine. Når barn blir krenket eller krenker andre, kan de ha utfordringer med å forstå egne og andres følelser, og vil trenge hjelp til å forstå, sier professoren. Hun sier noen barn blir møtt med «hun er jo så lett krenkbar, litt må hun tåle».

– Det barnet trenger, er en voksen som er til stede, oppmerksom, lytter, tar barnet på alvor og handler ut fra det, sier professoren.

MANGE HAR SETT BARN BLI KRENKET

Ledere synes at noe av det mest utfordrende de gjør, er å veilede ansatte som krenker barn, ifølge Lund.

– Flere av lederne opplever at det ikke hjelper å si ifra, og at den ansatte blir sint og det bare blir verre, sier Lund. Hun sier det er store forskjeller på oppfølgningen av denne typen saker, og tror den skjerpede aktivitetsplikten i barnehageloven vil ha stor betydning.

– Nå blir det lovfestet at vi skal handle når barn ikke har det trygt og godt. Foreldrene og ansatte får en legitimitet til å si ifra, og styreren skal involveres i alle barnehagemiljøsaker, sier Lund. Hun sier det nå blir tydeligere hva som er de voksnes ansvar i barnehagen og hva barnehagene må gjøre for at barna skal ha det trygt og godt.

– Det burde vært en håndhevingslov som i skolen. Der kan foreldrene klage til statsforvalterne om de ikke blir hørt, men den rettigheten har ikke barnehageforeldre. Det kan hindre at barnehagebarn ikke får hjelpen de trenger i de mest alvorlige sakene, sier Lund.

Den ansatte ville ikke «sladre»

Tidligere styrer Margareth Eilifsen har opplevd ansatte som ikke ville melde fra om kollegaer som krenket barn, **fordi de var redde for å sladre.**

Jeg er glad for at den nye mobbeloven er kommet. For i dag ville jeg vært pliktig til å gjøre noe, sier Margareth Eilifsen. Hun har flere opplevelser der ansatte har krenket barn i sine 20 år i feltet. I dag er hun førstelektor i pedagogikk og studieprogramansvarlig for Norges største barnehagelærerutdanning ved Høgskolen på Vestlandet (HVL).

ANSATT SOM LO AV BARNA

– En gang fortalte en assistent til meg om uønsket adferd hos en annen assistent. Assistenten lo ofte av barna og gjorde narr av dem. Kollegaen hadde gitt beskjed til assistenten, men ingenting endret seg, forteller Eilifsen. Da hun som styrer deltok på avdelingen, erfarte hun ikke det samme. Assistenten tok seg sammen og var god i kommunikasjon med barna.

– Jeg prøvde da å få assistenten som kom til meg, til å melde saken inn. Men hun ville ikke det, fordi hun jobbet så tett med henne. Jeg er glad for den nye mobbeloven. For i dag ville jeg vært pliktig til å gjøre noe her, sier Eilifsen. Hun opplevde at det å ta videreutdanning i veiledning hjalp henne til å bli en bedre ambassadør for barns beste.

– Jeg ble tryggere på egen kompetanse, på egne observasjoner og i de vanskelige situasjonene med foreldre, sier Eilifsen. Bare to ganger har hun erfart at foreldrene tok barnet ut fordi de ikke var fornøyde med tilbudet. En gang gjaldt uenighet om det pedagogiske tilbudet, og den andre gangen ville barnehagen utrede et barn hos PPT, men foreldrene ville ikke det.

OPPLEVDE KRENKELSER: Margareth Eilifsen har opplevd ansatte som har ledd av barn i sine over 20 år i barnehagefeltet. Nå er hun studieprogramansvarlig for Norges største barnehagelærerutdanning ved HVL. Foto: privat

BEDT OM Å HOLDE KJEFT

Som nyutdannet opplevde også Eilifsen at styreren ba henne holde kjeft da hun var bekymret for et apatisk barn.

– Jeg var nyutdannet og lurte på hva jeg skulle gjøre da jeg hadde observert at et barn på ett år virket apatisk. Barnet viste lite tegn til følelser, var ofte sår i baken og ble levert med skitten bleie, men hadde rene klær ellers. Jeg var bekymret. Styreren ga meg beskjed om å holde kjeft. Barnet jeg bekymret meg for, var barnebarnet til en nær venninne av styreren. Foreldrene var bare snille og fine folk, ifølge styreren, forteller Eilifsen. Hun jobbet som pedagogisk leder og styrer i 15 år, før hun tok en masterutdanning i pedagogikk.

DE MINSTE BLE MISFORSTÅTT

Eilifsen skrev masteroppgave om de yngste barnas prososiale utvikling.

– I arbeidet med masteroppgaven så jeg mange eksempler på hvordan barn fra null til tre år ble misforstått og ikke fikk støtte i sine behov for å gi og få omsorg, sier hun. Som pedagogikklærer i barnehagelærerutdanningen har det vært viktig for Eilifsen å gi studentene kompetanse om hvordan de skal arbeide for å gi barn emosjonell kunnskap og erfaring knyttet til egne følelser.

– De må starte med å kjenne seg selv og bli trygge på sin egen emosjonalitet, fastslår Eilifsen.

«ASSISTENTEN LO OFTE AV BARNA OG GJORDE NARR AV DEM.»

TILSYN: Bare ett av tilsynene gjaldt brudd på loven om at barn skal ha et trygt og godt oppvekstmiljø, og ingen av tilsynene ser ut til å gjelde ansatte som krenker barn, viser tall fra statsforvalterne fra 2018 til 2020. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

Brudd på regelverk i 170 tilsyn

Norske kommuner brøt loven i 170 av tilsynene statsforvalterne hadde på barnehageområdet de siste tre årene.

RÅDGIVER: Foreldre som opplever at barna blir krenket i barnehagen, må klage til kommunen og ikke statsforvalterne, forklarer seniorrådgiver Ronny Alver Gursli i Utdanningsdirektoratet. Foto: Udir

Statsforvalterne i Norge gjennomførte 184 tilsyn med barnehager fra 2018 til 2020, viser siste tall fra Utdanningsdirektoratet. Tallene for 2021 er ikke klare når Første steg går i trykken. I 170 av tilsynene brøt kommunene loven. Det utgjør 92 prosent av tilsynene. Bare ett av tilsynene gjaldt brudd på loven om at barn skal ha et trygt og godt oppvekstmiljø. Ingen av tilsynene ser ut til å gjelde ansatte som krenker barn.

KUN ETT TILSYN OM BARNEHAGEMILJØ

Hva som er årsaken til at det kun er ett tilsyn som gjelder barnehagebarnas oppvekstmiljø, synes seniorrådgiver Ronny Alver Gursli i Utdanningsdirektoratet det er vanskelig å spekulere i.

– Statsforvalterne gjør en risikovurdering på tema, hvor de skal kjøre tilsyn og hvor store tilsynene skal være. Det kan være at det er andre ting som er mer alvorlig, sier Grusli. Han jobber i avdeling for tilsyn. Han tror en årsak til at det ikke er noen tilsyn som gjelder brudd på den nye og skjerpede aktivitetsplikten i barnehagen, kan være at dette er helt nye bestemmelser i loven.

– Det er naturlig at kommunene får en viss tid til å innarbeide det før statsforvalterne kommer for å kontrollere, forklarer Gursli. Utdanningsdirektoratet har det faglige ansvaret for tilsynene statsforvalterne gjør. Statsforvalterne gjør tilsyn med kommunene som barnehagemyndighet og ikke direkte med barnehagene, bortsett fra i særskilte tilfeller. Det var to slike tilfeller i 2019. Det ene gjaldt rett til et trygt og godt barnehagemiljø, og det andre var et økonomisk tilsyn.

MÅ KLAGE TIL KOMMUNEN

Flest tilsyn de siste tre årene gjelder barnas rett til spesialpedagogisk hjelp.

Fra 2022 vil statsforvalterne føre felles

«VI VIL VURDERE OM VI SKAL INKLUDERE BARNEHAGEOMRÅDET I ET FELLES NASJONALT TILSYN.»

FÅ SAKER: Det er registrert to saker de siste 16 årene som har sjekket barnehagebarnas psykososiale miljø i forvaltningsrevisjonsregisteret, sier seniorrådgiver Renate Borgmo i Norges kommunerevisorforbund (NKRF). Foto: NKRF

nasjonalt tilsyn med om kommunene har internkontroll, for å sikre at de følger regelverket om skolemiljø. Den nye internkontrollbestemmelsen i kommuneloven vil også gjelde for barnehagen etter hvert.

– Vi vil vurdere om vi skal inkludere barnehageområdet i et felles nasjonalt tilsyn, siden det nå også er regler om barnehagemiljø i barnehageloven, sier Gursli. Foreldre som opplever at barna blir krenket i barnehagen, må klage til kommunen og ikke statsforvalterne, slik elever som blir krenket av lærerere, kan gjøre gjennom paragraf 9A i opplæringsloven. Utdanningsdirektoratet har laget en egen kompetansepakke som barnehagene kan bruke for å få mer kunnskap om regelverket rundt et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø.

EGENKONTROLL

Forvaltningsrevisjonsregisteret har registrert to saker de siste 16 årene som har sjekket barnehagebarnas psykososiale miljø. Det er Bærum kommune i 2013 og Skjervøy kommune i 2019.

I Bærum klagde foreldrene på maten og de fysiske lokalene. I Skjervøy kommune ble det konstatert to avvik: En styrer hadde ikke kjennskap til barnehagelovens kapittel om barn og foreldres medvirkning, og det manglet rutiner for å sikre at barn ikke blir utsatt for krenkelser i barnehagen, men revisor mente at det barnehagene gjorde for å gjøre noe med det, var bra.

Registeret er et samarbeid mellom KS, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Norges kommunerevisorforbund (NKRF), og er en del av kommunenes egenkontroll.

– Registeret er basert på at kommunenes revisjon eller kontrollutvalgssekretariatene sender inn revisjonsrapporter. Ikke alle sender inn, så det gir ikke et komplett bilde over dagen situasjon, sier seniorrådgiver Renate Borgmo i NKRF. Hun sier de nå jobber med et prosjekt med mål om å få flere kommuner til å sende inn revisjonsrapporter.

– Da får vi et bedre bilde av situasjonen i kommunene, sier Borgmo.

Tilsyn barnehage

Totalt **184** tilsyn **14** uten brudd

TABELLFORKLARING: Tabellen viser statsforvalternes tilsyn med barnehager. Uten brudd vil si at statsforvalterne ikke har funnet brudd på det de har kontrollert.

Tema for tilsyn på barnehageområdet	2018	2019	2020
Spesialpedagogisk hjelp	2	4	15
Individuell tilrettelegging	–	14	11
Veiledning og tilsyn	33	25	10
Godkjenning av barnehager	10	5	3
Dispensasjon grunnbemanning	–	–	6
Individuell tilrettelegging og spesialpedagogisk hjelp	–	–	6
Politiattest	–	–	3
Pedagognormen	4	9	–
Meldeplikt til barnevernet (+ opplæring)	–	3	–
Diverse bestemmelser i barnehageloven	–	3	–
Godt og trygt barnehagemiljø	–	1	–
Økonomisk tilsyn	–	1	–
Opplysningsplikt til barnevernstjenesten	2	–	–
Tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne	3	–	–
Totalt	**54**	**64**	**52**

TABELLFORKLARING: Statsforvalterne fører tilsyn med ulike tema hvert år. Det kan også være flere tema i ett og samme tilsyn. Kilde: udir.no

LANG ERFARING: De pedagogiske lederne tror en åpen dialog vil gjøre barnehageansatte mer bevisste på hva som krenker et barn: Linda Anette Grande (f.v.), Anne Sundberg og Tone Israelsson.

«Å SNAKKE OVER HODET PÅ BARN, ELLER SNAKKE NEDLATENDE TIL ET BARN MENS ANDRE HØRER PÅ, ER EN KRENKELSE.»

Barn fikk kjeft for å ha tisset i buksa

Barn ble **tvunget til å spise maten sin og fikk kjeft for ikke å ha med skiftetøy.** Dette er noen av krenkelsene disse pedagogiske lederne har sett og opplevd.

FOTO: **CHARLOTTE WIIG**

Gutten hadde akkurat slutte med bleie. Det gikk ikke alltid så bra. En dag da han tisset i buksa, dro en ansatt ham inn på do og sa: «Jeg er så lei av at du ikke klarer å gå på do og er møkka lei av å måtte skifte på deg.» Barnet begynte å gråte fordi den voksne var så sint. Den ansatte var ikke klar over at en kollega overhørte episoden og sa ifra til styreren. Styreren tok personen inn på kontoret og ga en advarsel.

– Dette er en alvorlig krenkelse, og den drøyeste hendelsen jeg har opplevd, forteller pedagogisk leder Anne Sundberg. Hun har 30 års erfaring fra flere ulike barnehager i Norge, og 20 år av dem som praksislærer. I dag jobber hun i Ingeberg barnehage på Hamar.

TRUER MED IKKE Å FÅ MAT

Anne Sundberg har også overhørt trusler som «hvis du ikke hører på meg nå, får du ikke frukt».

– Vi har mye makt som voksne, og det er ikke greit å true med at barnet ikke får mat, men jeg tror mange vil kjenne seg igjen i dette, påpeker Sundberg. Hun har sett barn som må spise opp skorpa på brødet, mens andre slipper.

– Vi er bare mennesker; noen liker vi mer enn andre, men dette er også krenking av barn, sier Sundberg. Hun sier de har snakket mye om synet på barn der hun jobber nå, og hvordan det er påvirket av egen bakgrunn, oppdragelse og utdanning, og at de bør ha et felles syn på barn på jobb.

Den ansatte snakket ofte nedlatende om et barn mens barnet hørte på, som «herregud, nå har han ikke skiftetøy igjen». Jeg så barnet (4) krympe seg og gikk bort og sa: «Det er ikke din feil at du ikke har med skiftetøy. Det er mamma og pappa som har glemt.»

– Å snakke nedlatende eller over hodet på barn mens andre hører på, er en krenkelse, sier Sundberg.

SA BARNET VILLE BLI TJUKK

Jeg husker en ansatt som sa til et barn som var god og rund: «Nå tror jeg ikke du skal spise mer, så du blir tjukk.» Hjemme ville ikke barnet (4) spise fordi en i barnehagen sa han ville bli tjukk. Foreldrene tok kontakt med meg som styrer, og jeg snakket med den ansatte. Hun sa det ikke var ment slik. Da svarte jeg at vi ikke kan si slike ting til barna, det er langt over det som er greit.

– Jeg tror det var ubetenksomhet, men da er det greit å si unnskyld til barnet etterpå, sier Sundberg.

Som praksislærer har Sundberg veiledet ut studenter hun mener ikke er egnet som barnehagelærer.

– Det er heldigvis få, sier Sundberg. Det er ofte studenter som stryker i praksis fordi de ikke klarer å skape relasjoner til barna, er lite aktive, sovner på jobb, ikke gjør oppgavene eller ofte kommer for seint eller glemmer å si ifra hvis de er syke.

Pedagogisk leder Tone Israelsson i Ingeberg barnehage på Hamar har også opplevd ansatte på tidligere arbeidsplasser som prater over hodet på barna om at de ikke har med nok skift, eller feil matpakker.

– Det er kanskje ikke ment som en krenkelse, men oppleves som det for barnet, sier Israelsson. Hun har jobbet seks år som praksislærer.

– Alle kan komme til å prate nedlatende om eller til noen, ofte ubevisst. Men alle er ikke så gode på å forklare etterpå at det de gjorde og sa, ikke var greit, sier Israelsson. Hun har sett barn som ikke vil spise opp maten sin, bli tvunget til det. Den gangen tok hun det direkte opp med kollegaen.

PRAKSISLÆRER: – Vi har fått barn hit som er blitt satt i skammekrok i en annen barnehage. Det er en krenkelse, forteller pedagogisk leder Henriette R. Oliversen.

– Det er skummelt å si ifra, men når vi jobber for barns beste og ser noe som strider mot det, så plikter vi å si ifra, sier Israelsson.

VITNE TIL FYSISK KRENKELSE

Pedagogisk leder Linda Anett Grande har veiledet ut studenter på sine 13 år som praksislærer i flere barnehager. Hun mener noen studenter får for mange sjanser til å bestå praksis.

– Stryker en student i praksis for andre gang, bør det ringe en bjelle hos studenten og studiestedet. Blir de likevel utdannet, kan de forårsake store krenkelser på barn, sier Grande. Hun har hatt studenter som ikke vil skifte bleie eller ha samlingsstund og som ikke viser interesse for barna.

– Studenter skal få prøve og feile, men studenter som sier de ikke kan leke med barna ute fordi de dyre klærne blir ødelagt, bør ikke jobbe i barnehage, sier Grande. Hun har opplevd studenter som ikke sier et ord rundt matbordet fordi de mener ettåringene ikke kan snakke likevel.

Grande har vært vitne til ansatte som krenker barn både fysisk og psykisk. Det kan være å snakke nedlatende til barn med annen hudfarge, eller ansatte som snakker nedlatende om barnas foreldre så barna hører det. Hun tror fysiske krenkelser er lettere å melde inn enn psykiske.

SATTE BARN I SKAMMEKROK

– Vi har fått barn hit som er blitt satt i skammekrok i en annen barnehage. Det er en krenkelse, forteller pedagogisk leder Henriette R. Oliversen i Hvitveisen barnehage på Hamar. Hun har vært praksislærer i over 20 år og har veiledet studenter ut av yrket.

– Det vanskeligste tilfellet var en student fra en kultur der det ikke var så vanlig å smile, bare hvis det var en spesiell grunn. Det ble derfor vanskelig for barna å være i samspill, fordi de er avhengige av tydelig mimikk med gode blikk for å kjenne seg trygge, forteller Oliversen. Hun har også veiledet ut studenter som har så store psykiske problemer at de plutselig må løpe mens de kler på barna.

– Barn trenger stabile voksne. Det er ikke slik at alle kan jobbe i barnehage. Det er respektløst overfor barn og er en holdning som bør vekk, påpeker Oliversen.

IKKE REDD FOR Å SLADRE

Alle de pedagogiske lederne synes det er vanskelig å si ifra hvis en kollega krenker et barn, men er ikke redde for å gjøre det.

– Jeg er ikke redd for å sladre. Så lenge jeg gjør det for barnas beste, kan hvem som helst bli sur på meg, sier Anne Sundberg. Linda Anett Grande sier barnehageansatte må bli flinkere til å si ifra og veilede hverandre på en god måte.

– Snakker vi om vanskelige ting i fredstid, er det lettere å si ifra, sier Grande.

De pedagogiske lederne tror den skjerpede aktivitetsplikten vil gjøre barnehageansatte mer bevisste på hva som krenker barn. Anne Sundberg tror den nye loven vil føre til en diskusjon om hva krenkelse er.

– Har du en åpen og ærlig dialog, er det lettere å si ifra. Det er viktig å skille person og sak: å ikke si at du er en dårlig ansatt, men at du tok et dårlig valg. Vi kan alle ta dårlige valg av og til, sier Tone Israelsson.

Bestill annonser for 2022

Utgivelsesplan
annonsefrist/utgivelsesdato

1 26. januar / 25. februar
2 20. april / 27. mai
3 31. august / 30. september
4 2. november / 2. desember

Visste du at annonser hos oss sees av 74 000 lesere?

Annonse-informasjon:

Kontakt: Mona Jørgensrud i HS Media, mj@hsmedia.no

Mener barnehagebarn bør ha samme vern som skolebarn

Leder Einar Olav Larsen i Foreldreutvalget for barnehager sier de er opptatt av å anerkjenne at mobbing starter i barnehagen. **Han mener en lovendring ikke er nok.**

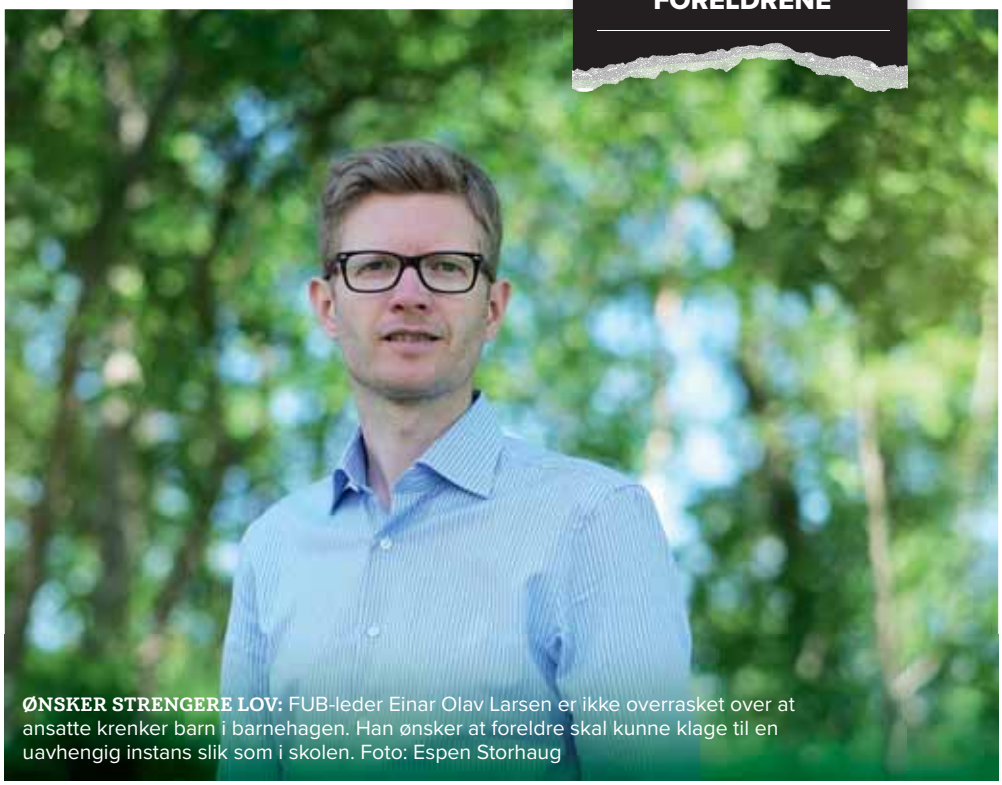

ØNSKER STRENGERE LOV: FUB-leder Einar Olav Larsen er ikke overrasket over at ansatte krenker barn i barnehagen. Han ønsker at foreldre skal kunne klage til en uavhengig instans slik som i skolen. Foto: Espen Storhaug

Vi ønsker at barnehagene skal dokumentere arbeidet og tiltakene de har gjort for å løse saker som handler om mobbing, krenkelser og utestenging. Dersom foreldrene opplever at de ikke blir hørt eller tatt på alvor i sin egen barnehage, fortjener de at en nøytral part går inn og vurderer situasjonen, sier leder Einar Olav Larsen for Foreldreutvalget for barnehager (FUB). Den nye barnehageloven har ikke, som opplæringsloven, et krav om at barnehagene skal dokumentere aktivitetsplikten og ha et system som gjør det etterprøvbart.

KLAGE TIL UAVHENGIG INSTANS

– I skolen klages det til en uavhengig instans, statsforvalteren. Når man skal klage til barnehageeier, er faren for ulik behandling større. Vi erfarer at de som klager, kommer til et visst nivå, men så er det ingen som kan hjelpe dem videre, sier Larsen. FUB ønsker det samme rettsvernet for barn i barnehagene som for barn i skolen.

– Barna våre skal føle seg trygge, føle at de blir sett og oppleve at de blir inkludert i lek og barnehagens hverdag. Derfor må det være nok kompetente ansatte til stede sammen med barna gjennom hele dagen, sier Larsen. Han mener barnehagen må involvere foreldrene i arbeid med å få til et godt psykososialt miljø for alle barn. FUB-lederen sier at de har flere eksempler på krenkelser fra ansatte mot barn i barnehagen. Et barn opplevde vold fra de ansatte i barnehagen når barnet ikke ville rydde etter leken. Moren tok hendelsen opp med styrer og samarbeidsutvalget (SU) uten at noe skjedde.

«FUB ØNSKER DET SAMME RETTSVERNET FOR BARN I BARNEHAGENE SOM FOR BARN I SKOLEN.»

ANSATT SOM SLÅR OG KLYPER BARN

I en annen barnehage, der barnet ble krenket av en ansatt, ba foreldrene om et møte. Det fikk de ikke, kun dialog på e-post.

– Barnehagen avsluttet saken etter å ha pratet med den ansatte, som benektet det foreldrene påsto. Barnet er ikke hørt i saken, og jenta (5) vil ikke gå i barnehagen lenger, sier Larsen.

Han legger til at FUBs rådgivere anbefalte foreldrene å kontakte kommunen som barnehageeier, og be dem om å innkalle til et møte med foreldrene og barnehagen.

En tredje sak FUB har fått inn, gjelder en ansatt som klyper og slår et barn. Etter at foreldrene sa ifra gjentatte ganger, flyttet barnehagen den ansatte over på en annen avdeling, men hun fortsatte å klype, ifølge barna. Utbytting i ledelsen gjorde at saken døde hen, og ingenting ble gjort.

– Er du overrasket over henvendelsene FUB får?

– Dette er enkelttilfeller, og ja, jeg blir overrasket – og samtidig ikke. FUB er opptatt av å anerkjenne at mobbing starter i barnehagen, svarer Larsen. Han forteller om en 80-åring FUB har hatt kontakt med, som fikk livet ødelagt etter å ha blitt mobbet i barnehagen og på skolen. Det samme skjedde med datteren hans, som i dag er arbeidsufør.

RART DET IKKE ER FLERE: – Jeg tror ikke vi er tøffe nok til å stryke studenter i praksis og melde ifra om tvil, og vi gir noen for mange sjanser, sier institusjonsansvarlig Kari Kildahl for skikkethetsvurdering ved OsloMet.

– Vi utdanner uskikkede barnehagelærere

Det sier universitetslektor Kari Kildahl. Hvert år får hun rundt ti meldinger om studenter **som det er tvil om er skikket som barnehagelærer.**

FOTO: **CHARLOTTE WIIG**

De siste fem årene har det kommet inn 184 tvilsmeldinger på barnehagelærerstudenter i Norge, viser en kartlegging Første steg har gjort hos de 13 høgskolene og universitetene i Norge som har denne utdanningen. Rundt 42 650 studenter har gått på barnehagelærerutdanning i perioden, eller 8500 i snitt per år, viser tall fra Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT).

– Vi ser toppen av isfjellet. Jeg tror ikke vi er tøffe nok til å stryke studenter i praksis og melde ifra om tvil, og vi gir noen for mange sjanser, sier institusjonsansvarlig Kari Kildahl for skikkethetsvurdering ved OsloMet. Hun synes det er rart at de ikke får inn flere tvilsmeldinger. OsloMet har fått inn 170 tvilsmeldinger de siste fem årene, og 30 av dem gjelder barnehagelærerstudenter.

SYNES SYND PÅ STUDENTEN

– Vi utdanner uskikkede barnehagelærere, selvfølgelig gjør vi det, sier Kildahl. I samtaler med folk i praksisfeltet hører hun at noen har en student de tenker stryke, men lar være fordi de synes synd på studenten. De gir, ifølge Kildahl, tilpasninger for studenten som ikke er avtalt med utdanningen.

Tvilsmelding

- Det er en melding som praksislærere, faglærere, medstudenter og administrativt personale kan sende inn dersom de er i tvil om studenten er egnet for yrket.
- Tvilsmeldingen må begrunnes og sendes på eget skjema direkte til institusjonsansvarlig.
- Tvilsmeldingen behandles av institusjonsansvarlig for skikkethetsvurdering.
- Institusjonsansvarlig vil innkalle studenten til en vurderingsamtale. I noen tilfeller veiledes studenten ut eller studenten velger selv å slutte. I andre tilfeller tar studenten et ekstra år og får hjelp og veiledning til å gjennomføre studiet, dersom studenten da blir vurdert som egnet.

Kilder: Lov om universiteter og høyskoler § 4.10, Kari Kildahl og boka Skikket for yrket? og oslomet.no

– Lar du studenten stå fordi du synes synd på ham, har du studentsynet og ikke barnesynet. Har du barns beste foran i pannen, så lar du dem ikke bestå praksis de gangene du er i tvil, påpeker Kildahl. Hun sier det er mye verre for studenten å bli veiledet ut på tredje enn på første studieår.

– Har du en student du tenker ikke vil nå ferdighetsmålene, er det dårlig gjort ikke å si ifra. Da utdanner vi folk til nederlag, sier Kildahl. Hun har skrevet boka *Skikket for yrket?* og sier det er mange lover og regler som sikrer studentenes rettigheter, men få som ivaretar barnehagebarna.

FÅ BLIR UTESTENGT

OsloMet har mellom 50 og 60 tvilsmeldinger i året, og 10 av dem gjelder barnehagelærerstudenter. Dersom studenten vurderes som uskikket for yrket etter en tvilsmelding, blir studenten utestengt. Kildahl har kun hatt 3 av 220 studenter som er blitt det. De fleste blir veiledet ut eller slutter selv. Noen tar et ekstra studieår, får veiledning slik at de ser hva som skal til, blir skikket og fortsetter.

– Vi ser en økning i psykisk sykdom og mangel på selvinnsikt hos studentene, sier Kildahl. Hun sier mange av dem ikke vil klare å ivareta barn, lede en foreldresamtale, lede andre voksne eller barn.

– Som barnehagelærer skal du ikke sitte og fikle med tall som finanstoppene, du

«LAR DU STUDENTEN STÅ FORDI DU SYNES SYND PÅ HAM, HAR DU STUDENTSYNET OG IKKE BARNESYNET.»

skal jobbe med små, sårbare mennesker, sier Kildahl som er både barnehagelærer med hovedfag i pedagogikk og økonom.

– Vi ser også en økning i studenter som snakker veldig dårlig norsk. Det er en utfordring, sier Kildahl.

DETTE ER ÅRSAKENE TIL TVILEN

Tvilsmeldingene kan handle om at studentene er vanskelige å samarbeide med, ikke tar imot veiledning eller ikke klarer å følge barna. Det kan være studenter som setter barn i skammekrok, eller mener barn ikke skal være ute når det er kaldt og regn. Det kan være at de er mer opptatt av å spise egen mat enn å hjelpe barna, eller at de uttrykker holdninger mot religion og livssyn, seksuell legning eller holdninger i strid med barnehagens formål. Det kan være at studenten ikke forstår beskjeder, eller ikke kan gjøre seg forstått.

HALVPARTEN VEILEDES UT

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH) har rundt 10 studenter i året det blir meldt tvil om. Ingen av sakene har havnet hos skikkethetsnemnda.

– Halvparten av studentene vi får tvilsmelding om, veileder vi ut. Noen sørger vi for blir skikket for yrket gjennom forsterket veiledning, mens andre velger å slutte selv, sier Inger Bakken, praksisansvarlig og saksbehandler for skikkethetsarbeidet ved høgskolen. Tvilsmeldingene handler om studenter som ikke klarer å samarbeide, er umodne og ikke har god nok innsikt i hva som kreves.

– Noen mangler selvinnsikt og inntoning til barna, eller er dårlige til å samarbeide. Noen har problemer med å forstå hva et godt samspill er og sin egen rolle og ansvar, sier Eva Stai Brønstad, institusjonsansvarlig for skikkethet ved DMMH. Andre studenter er passive eller forstår ikke at barna er en sårbar gruppe.

«HAR DU EN STUDENT DU TENKER IKKE VIL NÅ FERDIGHETSMÅLENE, ER DET DÅRLIG GJORT IKKE Å SI IFRA.»

PROREKTOR: Tvilsmeldinger kan handle om studenter som er passive eller ikke forstår at barna er en sårbar gruppe, forteller Eva Stai Brønstad, institusjonsansvarlig for skikkethet ved DMMH. Foto: Monica Larsen Donovan

ER ET KREVENDE LEDERYRKE

– En del studenter har ikke slått på-knappen på. Det tar seg dårlig ut å jekke opp en brus eller sitte på mobilen når du jobber i en barnehage, sier Brønstad. Det er både praksislærere, medstudenter, lærere på høgskolen og studieledere som sender inn tvilsmeldinger. Brønstad tror noen rådgivere på videregående ikke har nok kunnskap om hva barnehagelæreryrket er.

– Det er ikke nok å synes det er koselig å være sammen med barn. Det er et krevende lederyrke, og du må stå frem med trygghet, sier Brønstad.

– De aller fleste studentene som ikke er skikket til yrket, vil ikke få bestått praksis, eller få stryk på eksamen. Barnehagelærerutdanningen er kanskje et studium det er lett å komme inn på, men det er ikke like lett å gå ut i andre enden med vitnemål, sier Elisabeth Welle, institusjonsansvarlig for skikkethetsvurdering ved Høgskulen i Volda.

FÆRRE UNDER PANDEMIEN

Institusjonsansvarlig for skikkethetsvur-

Antall tvilsmeldinger de siste 5 årene

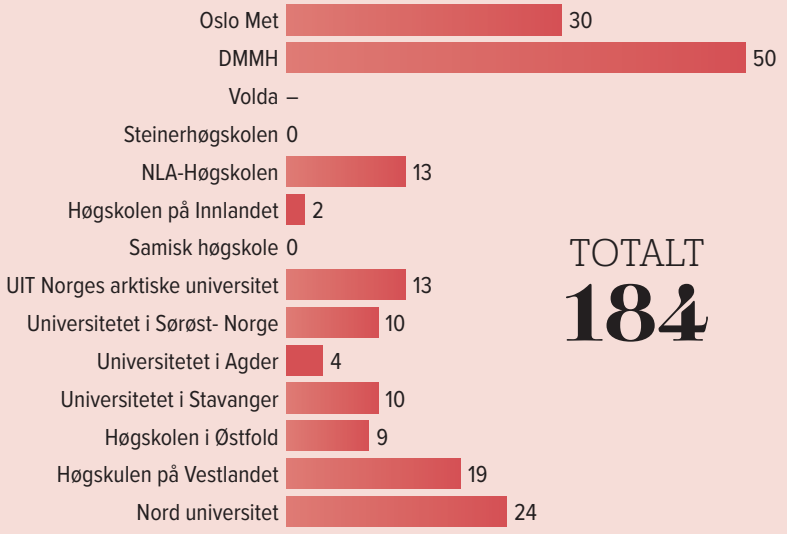

Oversikt over antallet tvilsmeldinger på barnehagelærerstudiet ved universiteter og høgskoler de siste fem årene. Tallene fra UiT gjelder 2017–2020. Tallene fra Høgskolen i Østfold gjelder 2018–21. Tallene fra HVL gjelder 2018–2020. Tallene fra Høgskulen i Volda er for små til at de vil ut med dem, av hensyn til personvernet.

dering ved NLA Høgskolen sier antallet tvilsmeldinger har gått ned under pandemien.

– Det er bekymringsfullt, fordi det kan være et resultat av at studenter som burde vært til særskilt skikkethetsvurdering nå går under radaren, sier Wenche Langeland.

Universitetet i Sørøst-Norge (USN) har fått 10 tvilsmeldinger som gjelder barnehagelærerstudenter de siste fem årene. Kun en av dem gikk til skikkethetsnemnda, og studenten valgte selv å slutte etter veiledning.

– Det er altfor få tvilsmeldinger om skikkethet. Det burde vært flere, sier Anne Marie Håseth, institusjonsansvarlig for skikkethetsvurdering ved USN. Hun tror både faglærere og praksislærere er tilbakeholdne med å levere inn tvilsmeldinger.

– Noen tenker kanskje at det er andre som ser at studenten ikke er egnet eller skikket, eller håper studenten stryker i praksis, sier Håseth.

Antallet tvilsmeldinger er heller ikke høyt ved UIT Norges arktiske universitet. Det er to typer meldinger: studenter som fungerer dårlig i studiet eller praksis og ikke tar veiledning godt, eller studenter som personlig sliter med rusmisbruk, aggresjon eller hatefulle ytringer eller krenker medstudenter.

– Det er nok mange mulige skikkethetssaker vi ikke får med, sier Jørgen Sundby, institusjonsansvarlig for skikkethetssaker ved UiT.

PRAKSISANSVARLIG:
– Halvparten av studentene vi får tvilsmelding om, veileder vi ut, sier Inger Bakken, saksbehandler for skikkethetsarbeidet ved DMMH. Foto: DMMH

Skikkethetsvurdering

- Universiteter og høgskoler skal gjøre en helhetsvurdering av studentens faglige og personlige forutsetninger for å kunne fungere i yrket.
- Målet er å sikre at barnehagebarn møter ansatte som er skikket for yrket.
- En student som utgjør en mulig fare for barnehagebarns fysiske og psykiske helse, rettigheter og sikkerhet, vil ikke bli ansett som skikket.
- Det er to former for skikkethetsvurdering:

Løpende skikkethetsvurdering av studenten foregår gjennom hele studiet, der lærere, praksislærere og veiledere har ansvar for å følge med og vurdere studentene.

Særskilt skikkethetsvurdering starter med at studenten får en tvilsmelding, en melding med tvil om studenten er egnet for yrket. Tar ikke studenten veiledning eller slutter selv, går saken til en skikkethetsnemnd som vurderer om studenten er egnet. Er studenten uegnet, kan hen bli utestengt fra studiestedet i fem år.

ANNONSE

Dette kan du lese om i neste nummer av **Første steg**

Tema: Barn som pårørende

Foto: Charlotte Wiig

Mamma døde av kreft

Dette ble viktig for barna Jenny og Astrid i barnehagen

Hengekøyene ga nye turmuligheter

Foto: Marianne Otterdahl-Jensen

Dette gjør du om du har krenket et barn

Har du krenket et barn gjennom noe du har sagt eller gjort, **er det mulig å reparere.**

ILLUSTRASJON: **MISS BOO**

PÅVIRKET AV BARNDOMMEN: Barnehagelærer og rektor Nina Smebakken Marthinsen ved EQ Institute sier måten vi selv ble møtt på som barn, ligger dypt i oss som automatiserte handlingsmønstre når vi møter barn i barnehagen. Foto: John Andresen

Det forteller barnehagelærer og rektor Nina S. Marthinsen ved EQ Institute i Oslo.

– Snakker du med barnet om hva dere begge følte i situasjonen, beklager det du sa eller gjorde, og spør barnet om hva som skal til for å gjøre det godt igjen, kan dere komme sterkere gjennom det enn da dere gikk inn, sier Marthinsen. Du bør unngå å gå i forsvar, fornekte det som har skjedd, bagatellisere følelsene eller handlingen eller legge skylden på barnet.

GAP MELLOM TEORI OG PRAKSIS

Marthinsen er overbevist om at de gode møtene med voksne i barnehagen har avgjørende betydning for hvordan barna får det med seg selv og andre i fremtiden.

– Barn som hører navnet sitt i en utålmodig tone flere ganger om dagen, vil få dårligere selvbilde og mindre indre ro enn de som blir møtt med anerkjennelse og tålmodighet, sier Marthinsen. Hun har vært barnehagestyrer i 25 år og har tatt *Nonviolent Communication*, en lederutdanning for barnehagestyrere ved BI. Som styrer erfarte hun at det er et stort gap mellom forståelsen for at barn trenger emosjonell støtte og emosjonelt stabile voksne, og det å omsette kunnskapen i praksis.

– Ved EQ Institute mener vi at voksne alltid har 100 prosent ansvar for det som skjer i relasjonen mellom dem og barnet. Det finnes ikke vanskelige barn, bare barn som har det vanskelig, sier hun.

PÅVIRKET AV EGEN BARNDOM

– Mennesker som velger omsorgsyrker, drives gjerne av et ønske om å hjelpe andre, men like ofte mangler de evnen til å vise omsorg for seg selv. Når vi mennesker går på akkord med oss selv og gir mer enn vi har, kan vi trekkes inn i offerrollen. Veien derfra er rask til å peke utover og gi andre skylden for at jeg er sliten og kjeftet på den umulige ungen, sier Marthinsen. Hun mener at måten vi selv ble møtt på som barn, ligger dypt i oss som automatiserte handlingsmønstre.

– I pressede situasjoner er det denne lærdommen som tyter ut som en uhen-

«VOKSNE SOM FIKK BESKJED OM Å TA SEG SAMMEN OG SLUTTE OG GRÅTE SOM BARN, BER OFTE BARN OM DET SAMME.»

siktsmessig måte å møte andre på. Hun opplever at voksne som fikk beskjed om å ta seg sammen og slutte og gråte som barn, ofte ber barn om det samme.

– Voksne som selv var overansvarlige barn, vil ofte be barn om å ta mer ansvar enn de har godt av. Voksne som selv hørte: *Hører du ikke hva jeg sier? Gå og vask ørene dine!* vil antagelig si dette til et barn som ikke får med seg alle beskjeder, sier Marthinsen.

MOT TIL Å SE SEG SELV

– Å jobbe med EQ krever ingen forkunnskap, men mot til å se hvordan vanskelige erfaringer i egen oppvekst påvirker deg i dag, sier Marthinsen. Da hun jobbet med selvutvikling blant personalet i barnehagen hun var styrer for, så hun at de som var klar over sin egen historie, som forsto hvor egen uro kom fra, og undret seg over barnas egentlige intensjon, oppnådde en nærere kontakt med barna enn de som ofte handlet ut fra «grensen er nådd» og et ønske om at barnet tok seg sammen.

– Jeg så at barn som ble møtt av voksne som hadde tid til å lytte når barnet delte

Fem råd om du har krenket et barn

1 **HVIS DU HAR KRENKET ET BARN:** Applauder barnet for å gjøre deg oppmerksom på det gjennom ord, blikk eller handlinger. Dersom barnet tilsynelatende ikke la merke til krenkelsen selv, ikke la deg selv slippe unna, men velg likevel å reparere. Å anerkjenne følelsene som oppstår, både hos deg og barnet, er viktig for at dere begge skal lære av situasjonen og komme styrket ut av den.

2 **SKAP KONTAKT MED BARNET:** Sett deg ned i barnets fysiske høyde, legg gjerne en vennlig hånd på armen til barnet og si noe sånt som: *Oi, jeg ser på øynene dine at det jeg sa, ble helt feil. Jeg mente ikke å gjøre narr av deg. Jeg er veldig lei meg for at jeg lo av deg.* Lytt og se etter tegn på at barnet forstår at du kommer i fred: blikkontakt, smil og fysisk tilgjengelighet.

3 **SI HVA DU OBSERVERTE HOS BARNET:** Du kan for eksempel si: *Jeg så at du plutselig så ned i bakken og dro armene dine inntil kroppen. Da forsto jeg at det jeg gjorde var feil.* På den måten lærer barnet at vi ikke bare kommuniserer med ord, men med hele kroppen. Sett ord på hvordan du kjenner det når du står i lignende situasjoner: *For meg er det sånn at om noen ler av meg, når jeg ikke mener å gjøre noe morsomt, da føles det som om jeg har gjort noe galt. Da blir jeg urolig i magen, og det kjennes ut som at jeg har mistet ordene mine.* Still deg undrende til hvordan det var for barnet at du lo av det: *Hvordan kjentes det ut for deg da jeg lo av deg?*

4 **ANERKJENN BARNET:** Anerkjenn svaret barnet gir, ved å gjenta det som en bekreftelse på at du har hørt riktig og forstått. Takk barnet for at det lærte deg noe nytt. Du kan si: *Takk for at du lot meg få reparere når jeg hadde gjort deg vondt. Jeg vil huske på det til neste gang, at jeg ikke ler av andre når de ikke sier ordene helt riktig. Jeg forstår det nå.*

5 **GJØR DET GODT IGJEN:** Spør til slutt om det er noe barnet ønsker fra deg som kan gjøre det godt igjen: en klem, sitte på fanget, lese en bok, være med på kjøkkenet eller spille et spill. Det er ikke viktig hva det er, bare det er tid sammen til å komme hverandre nær igjen. På den måten repareres relasjonen, og både du og barnet tar med dere ny læring videre i livet.

FELLER Å GÅ I: gå i forsvar, fornekte at det har skjedd, bagatellisere følelsene eller handlingen eller legge skylden på barnet.

Kilde: Barnehagelærer, EQ-terapeut og rektor ved EQI, Nina Marthinsen.

«DET ER BARE ÉN TING SOM KAN FORHINDRE AT BARN BLIR KRENKET: DET AT DEN VOKSNE EVNER Å SETTE SEG I BARNETS STED.»

PSYKOLOG: Hedvig Montgomery sier barn som blir mye krenket, ikke utvikler evnen til å sette grenser for seg selv, og det betyr at de blir mer sårbare senere. Foto: Erik Edland

tanker og følelser, fikk en større ro. Jeg så at voksne som møtte barn med et ønske om å forstå deres opplevelser og tanker, også når de ikke stemte overens med det den voksne mente hadde skjedd, fikk en nærere og mer slitesterk relasjon til barnet, sier hun.

EN TING KAN FORHINDRE KRENKELSE

Psykolog Hedvig Montgomery sier krenkelse betyr en invasjon av vår personlige sfære og som går rett inn i vår oppfatning av oss selv.

– En krenkelse setter i gang følelser som skam og opplevelse av usikkerhet og utrygghet. Fordi man ikke har vært i stand til å forsvare seg selv. Både voksne og barn kan bli krenket, men det er lettere å krenke et barn, fordi barnet ennå ikke er i stand til å ta vare på sitt eget egenverd og sette grenser for seg selv, sier psykologen.

– Siden barn ikke kan forsvare seg, må det voksne blikket og handlingen ta vare på barnet. Siden krenkelser kan være handlinger, ord, rutiner, og ikke er det samme for hvert enkelt barn, er det bare én ting som kan forhindre at barn blir krenket: det at den voksne evner å sette seg i barnets sted, sier Montgomery. Det handler om empati, som er evnen til å ta andres perspektiv og å vise det.

– Når det skjer misforståelser som barnet tar tungt, er det reparasjon som virker. Empati gjør oss i stand til å gi en klem, si unnskyld og hjelpe barnet videre når situasjonen kjennes overveldende, sier psykologen.

VET IKKE HVA SOM KRENKER

Barn som blir invadert og som ikke får uttrykke sine egne grenser, utvikler ikke evnen til å sette grenser. Det innebærer at de blir mer sårbare senere.

– Det å klare seg godt her i livet, handler mye om å si ja til det vi ønsker, nei til det som ikke er bra for oss og å ta imot hjelp når det er vanskelig. Alle disse tre tingene krever trygghet, og krenkelse er det motsatte av trygghet, sier psykologen. Hun sier at voksne ofte ikke vet hva som krenker et barn, rett og slett fordi vi tenker som voksne.

– Ved å se barnet, hva barnet er opptatt av og blir trygg av, kan du både unngå krenkelser og reparere når det trengs. Reparasjon der og da gjør enorm nytte. Å bare gå videre skaper enorm utrygghet, sier Montgomery. Å reparere vil si å hente seg inn, være ydmyk, si unnskyld og å snakke ut med barnet.

RIV UT!

Hva gjør du hvis du ser et barn bli krenket av en voksen?

SOM KOLLEGA: Snakk direkte med din kollega og meld ifra til styrer. Er du bekymret for at en kollega er for hard mot et barn, har du plikt til å si ifra. Sier du ikke ifra, bryter du loven. Barnehagen bør ha rutiner og et varslingssystem for hva du skal gjøre i denne typen saker. Er det styreren som krenker et barn, kan du ta direkte kontakt med barnehageeier.

SOM FORELDERER: Meld ifra til den du føler deg trygg på. Send gjerne e-post til styrer, så har du dokumentasjon. Du skal raskt få vite hva som kommer til å skje. Pass på ikke å avhøre barnet, men snakk om hva som har skjedd: om barnet ble redd, hvor de voksne var da det skjedde, og hva barnet følte. Opplever du at barnehagen ikke gjør noe, kan du klage til kommunen du bor i.

SOM STYRER: Du har en undersøkelsesplikt og må raskt analysere hva du vet: Hva er fakta, hvilke samtaler må du ta, hvordan informere foreldrene, og hvordan må barnet ivaretas umiddelbart? Du kan ikke tenke at foreldrene får svar over helgen, eller om ei uke. Snakk med barnet og de involverte. Den subjektive opplevelsen til barnet skal veie tungt. Du må gjøre kortsiktige tiltak som for eksempel å gi den ansatte andre arbeidsoppgaver til du har funnet ut hva som har skjedd, i tillegg til langsiktige tiltak. Er barnet redd en ansatt, så kan ikke barnet være sammen med personen før du har funnet ut hva som har skjedd. Du bør ikke bagatellisere eller gå i forklaringsfella. Du må lage en aktivitetsplan. I alvorlige tilfeller har du en plikt til å melde ifra til barnehageeier.

Kilder: Mobbeombudene i Norge, lovdata.no og barnehagelovens kapittel 8

Sjekkliste for aktivitetsplanen i barnehagen

- ❑ Er barn og foreldre hørt?
- ❑ Har barn og foreldre medvirket i arbeidet med planen?
- ❑ Hvordan har barnehagen forstått og beskrevet barnets subjektive opplevelse?
- ❑ Er problemet som skal løses beskrevet på en god, tydelig og forståelig måte for alle parter?
- ❑ Er tiltakene konkrete og målbare på tre nivåer:
  - **NIVÅ 1:** Tiltak som ivaretar den som er utsatt
  - **NIVÅ 2:** Tiltak som viser hvordan man stopper og følger opp den eller de som utfører mobbeatferd
  - **NIVÅ 3:** Tiltak som viser hvordan man gjenoppretter et godt miljø i barnegruppa
- ❑ Går det tydelig frem hvem som har ansvaret for å gjennomføre tiltakene og når?
- ❑ Er oppfølgingen av tiltakene kvalitetssikret på en god måte?

Kilde: Mobbeombudet i Troms og Finnmark, Jon Halvdan Lenning

MOBBEOMBUDET I OSLO: – Man skal ikke skamme seg for å ha opplevd situasjoner der man krenker barn, sier Kjerstin Owren. Foto: Sturlason foto

Tror loven vil føre til at flere tør å si ifra

Mobbeombudene tror den nye barnehageloven vil føre til at flere tør si ifra om at barn blir krenket, og **en økt profesjonalisering av de ansatte.**

Snakker vi høyt om dette, tror jeg færre barn vil bli utsatt for krenkelser, fordi de voksne blir mer bevisst på sine egne handlinger i barnehagen, sier oppvekstombud Ingrid Tømmerstø Wangensteen i Agder. Hun håper flere nå vil tørre å si ifra, og at foreldre som sier ifra, blir tatt på alvor.

ANERKJENNER AT DET SKJER

– Jeg tror den skjerpede aktivitetsplikten vil føre til økt profesjonalisering av saker der ansatte krenker barn, og at vi anerkjenner at dette skjer i barnehagen, sier mobbeombud Jon Halvdan Lenning i Troms og Finnmark. Han tror også barnehagene vil håndtere slike utfordringer mer systematisk enn før, og at de ansatte dermed blir tryggere.

Mobbeombudet i Viken mener den nye loven vil sikre kvaliteten i barnehagen.

– Å jobbe med psykososialt arbeidsmiljø må gjøres hele tiden, og ikke annenhver torsdag mellom 11 og 12. Når vi blir utfordret, er det lett å velge kollegaene fremfor barnet, og det er lett å glemme hvem vi er satt til å jobbe for, sier Hilde Enger Arntzen i Viken.

GOD KOLLEGAOMSORG

Mobbeombudet i Vestfold og Telemark tror loven vil føre til mer systematikk, økt bevissthet og at flere foreldre tør å si ifra.

– Hvis alle voksne har som utgangspunkt at alle kan komme til å krenke et barn, og at det er et kollektivt ansvar å sørge for at de voksne ryddder opp, så skaper man en kultur der det er lov å si ifra, sier Kaja Vintervold Asmyhr. Hun mener barnehageansatte bør påpeke ting kollegaer gjør i fredstid, og at det er god kollegaomsorg å si ifra.

– Det er aldri farlig å gå tilbake til et barn og si unnskyld. Det taper du ikke ansikt på. Samtidig lærer du barna at det går an å dumme seg ut og rydde opp igjen, sier Asmyhr.

– En bonus med mer systematisk arbeid i barnehagene er at det kan bidra til at mobbing og krenkelser ikke følger barna inn i skolen, sier mobbeombud Mari-Kristine Morberg i Vestland.

MOBBEOMBUDET I NORDLAND: Lasse Knutsen har savnet en tydelig lov for barnehagene og er glad for endringen. Foto: Tor Wiggo Skille

Mobbeombud Lasse Knutsen i Nordland har savnet en tydelig lov for barnehagene og er glad for endringen.

– Det blir klarere for foresatte hva som er deres rettigheter og barnehagens plikter. Det jeg savner, er at statsforvalteren burde ha vært klageinstans i stedet for barnehageeier, sier Knutsen.

MOBBEOMBUDET I VESTFOLD OG TELEMARK: – Hvis alle voksne tar som utgangspunkt at alle kan krenke et barn, så skaper man en kultur der det er lov å si ifra, sier Kaja Vintervold Asmyhr. Foto: Siw Nacken

INGEN TRUSSEL MOT ANSATTE

Mobbeombud Kjerstin Owren i Oslo ser på den nye aktivitetsplikten som en holdningsparagraf og ikke en trussel mot de ansatte.

– Jeg håper ikke de ansatte er redde for at de skal tas i å gjøre feil. Vi må endre måten vi snakker om barnehagemiljøet på, og da må vi begynne med oss selv, sier Owren.

– Når du har ansvar for åtte barn, skal dekke av bordet, ikke har fått gått på do på mange timer og en krabat bæsjer på seg, forstår jeg at følelsene kan ta overhånd. Man skal ikke skamme seg over å ha opplevd situasjoner der man krenker barn, sier Owren. Hun leser loven som en oppstramming av de pedagogiske ledernes og styrernes lederoppgaver.

Mobbeombud Hans Lieng i Trøndelag tror mer åpenhet og rådgivning før det kommer til alvorlige hendelser, vil kunne styrke personalet i plikten om å si ifra.

– Tåler vi litt konstruktiv kritikk, og er vi modige nok til å gi kritikk til hverandre i hverdagen, er sjansen større for at vi slipper alvorlige hendelser, sier Lieng.

Barns medvirkning er nøkkelen til et godt miljø

Er barnehagen godt drevet, **vil ikke den nye aktivitetsplikten i barnehageloven ha så stor betydning,** sier jurist.

FOTO: **LINE FREDHEIM STORVIK**

Det nye kapittel 8 i barnehageloven er ikke juridisk komplisert, men mer menneskelig komplisert, sier førsteamanuensis og jurist Jon Christian Fløysvik Nordrum ved Universitetet i Oslo. Han deltok på styrerkonferansen i regi av Utdanningsforbundet og sier bemanningen er grunnstrukturen for å få den nye loven om barns rett til et trygt og godt psykososialt miljø til å fungere.

VIL AVMYSTIFISERE JUSEN

– Hvis barnehagen har ufaglærte voksne og ansatte har det veldig travelt, kan det bli et rent diktatur. Barns medvirkning er løsningen. Mye løser seg hvis man er flink til det, sier Nordrum, som ledet Opplæringslovutvalget og var medlem av Barnehagelovutvalget. Han mener det er viktig å avmystifisere jusen. Men mens elever, ifølge opplæringsloven, har rett til et godt psykososialt skolemiljø, har ikke barnehagebarna den samme retten. I skolen kan elever og foreldre klage til statsforvalteren, men det kan ikke barnehagebarna.

– Men alle som jobber i barnehage får nå en plikt til å gripe inn når barna utsettes for krenkelser som mobbing, diskriminering, utestenging, vold og trakassering, påpeker Nordrum. Han sier kapittel 8 kan gi et klarere grunnlag for tilsyn, men at loven først og fremst baserer seg på gode faglige vurderinger.

ANSATTE MÅ FØLGE MED

Barnehagelærer Heidi Pedersen Skåtøy sier aktivitetsplikten gjør at de ansatte må følge enda mer med på hva som skjer i barnehagen, som å finne ut om det var en engangshendelse og om hendelsen gjør at barnet opplever ikke å ha det trygt og godt.

NY LOV: Barns medvirkning og god bemanning er nøkkelen for å få det nye kapitlet om barns rett til et godt barnehagemiljø til å fungere, sier førsteamanuensis og jurist Jon Christian Fløysvik Nordrum ved Universitetet i Oslo. Han deltok på styrerkonferansen sammen med barnehagelærer og rådgiver Heidi Pedersen Skåtøy.

«DET ER BARNETS SUBJEKTIVE OPPLEVELSE SOM ER FØRENDE FOR NÅR AKTIVITETSPLIKTEN UTLØSES.»

Hun er rådgiver i Team skyfritt, Bergen Kompetansesenter for Læringsmiljø.

– Fravær av krenkelse er i seg selv ikke nok, barna skal oppleve at de har det trygt og godt i barnehagen, sier Skåtøy. De voksnes kroppsspråk, mimikk, ordvalg og plassering i rommet påvirker om barna opplever at det er trygt og godt, ifølge Skåtøy. Hun påpeker at dersom foreldre eller barnet sier ifra om at barnet er utrygt i barnehagen, skal det alltid lages tiltak, som skal gjelde helt til barnet selv opplever å ha det bra.

– Vi kan ha en ulik forståelse av hva vi legger i begreper som mobbing, diskriminering og utestenging og ha ulike holdninger til hva barn «må tåle». En situasjon som oppleves spennende for et barn, kan et annet oppleve som skremmende og utrygt. Det er barnets subjektive opplevelse som er førende for når aktivitetsplikten utløses, sier Skåtøy. Hun mener det er viktig at barnehagepersonalet snakker sammen om hvor de mener grensen for hva som er greit og ikke greit, går, og at alle ansatte må vite når og hvordan de skal gripe inn, og hva de skal si og gjøre for å etterleve holdningene i praksis.

TANKEFULLT BARN: Komiker Jon Niklas Rønning forteller at han var tankefull og stille som liten og gjerne trakk seg litt unna når han fikk sjansen.

LIKER Å HUSKE: Komiker Jon Niklas Rønning minnes at han gjerne kunne sitte på gjerdet og dingle med beina og se på de andre barna i barneparken på Vålerenga.

Jon Niklas Rønning (42)

Komiker, skuespiller og musiker

Fra: Oslo

Bor i: Oslo

Familie: pappa til Gabriel (8) og Charlie (2)

Aktuell med: forestillingen «Skilt ved fødselen» med Ole Paus på Latter i Oslo

Han følte på både SAMHOLD OG UTENFORSKAP

Jon Niklas Rønning så på **da de tøffeste guttene i barneparken lå rett ved siden av togskinnene, mens toget passerte.**

TEKST: **KJERSTI SALVESEN** FOTO: **KHOA DANG DO OG PRIVAT**

Barneparken på Vålerenga i Oslo lå tett inntil jernbaneskinnene. Bare et nettinggjerde skilte oss fra togene som suste forbi i enorm fart. Lukker jeg øynene, kan jeg fortsatt føle vindkastet fra togene. En periode var det hull i gjerdet, og de tøffeste guttene lekte på skinnene før toget kom, sier komiker Jon Niklas Rønning (42). Selv stod han på riktig side av gjerdet og så på at guttene la seg i gresset ved siden av toget idet det passerte. Jon Niklas husker fortsatt at han fikk hjertet i halsen, at det var sommer og at han tidvis lengtet hjem fra barneparken.

BLE DEN HAN ER I DAG

– Jeg følte på en blanding av samhold og utenforskap. Jeg var litt tankefull og stille, men fikk sjansen til å trekke meg unna. Sitte på gjerdet, dingle med beina og se på de andre barna og alt som skjedde. Et eller annet sted på veien der ble jeg nok den jeg er nå, sier komikeren.

– Jeg husker «tante» Randi, en eldre, rolig kvinne som jeg navigerte mot. Alle kalte de ansatte tanter den gangen. Og Jorunn, som tok over da hun sluttet. Jorunn var ung og hadde «østkantslang». Sønnen hennes, Pål, gikk også i barneparken. Iblant lekte vi spøkelser: med lommelykt og laken over hodet, sier han med et smil. Jon Niklas var enebarn i fire år før han ble storebror. Han opplevde at moren var like mye pedagog for ham som de ansatte i barneparken.

– Mamma lagde hytte under trappen, vi snakket om livet og tok turer til Manglerud-senteret for å spise punsjeboller og se på folk som skulle handle, sier han.

BLANDE UT TIDEN I KAKAO

Jon Niklas minnes rolige dager i barneparken.

– Det var lite planlagte aktiviteter. Noen vikarer kom innom – og røykte sigaretter og bablet om siste ukers hendelser, mens vi ungene lekte hvileløst blant villgress, høye strå, trege sklier og knirkete husker, sier han. Parken var åpen fra ti til to – og om vinteren stengte de en time tidligere.

– Var det mer enn ti minusgrader, holdt barneparken stengt, og moren min var nok sjeleglad for at hun og jeg kunne holde oss hjemme og blande ut tiden i kakao, boller, musikk, tegnefilmer og høytlesning fra Anne-Cath. Vestly-bøker. Foreldrene til Jon Niklas var begge 21 år gamle da han ble født. Faren jobbet fulltid som journalist i avis, mens moren var hjemmeværende.

– Mamma og jeg fikk mye tid sammen. Hun skulle nok helst hatt meg hjemme hele tiden, og var litt ambivalent til hele barneparkopplegget. Men hun syntes det var viktig at jeg sosialiserte meg, sier komikeren.

> **«Jeg var litt tankefull og stille, men fikk sjansen til å trekke meg unna. Sitte på gjerdet, dingle med beina og se på de andre barna og alt som skjedde.»**

EKSOTISK FØLELSE

Jon Niklas minnes Vålerenga barnepark som spennende og eksotisk.

– Jeg fikk venner der, og har ennå kontakt med Therese Constant. Vi gikk samme vei til barneparken, og kjemien førte til at våre foreldre fortsatt er venner i dag, nøyaktig førti år etter, sier komikeren.

– Vålerenga var litt mer «østkantrøft» på den tiden. Gult sollys slo mot slitte bygårdsfasader – og jeg minnes at jeg deltok i fødselsdager hvor bursdagsbarnet fikk et skumgummifly som eneste gave av foreldrene. Da jeg selv hadde bursdag, fikk jeg en innpakket appelsin av en av barneparkjentene som kom. Den ble jeg oppriktig glad for. Iblant holder det kanskje med en appelsin? sier Jon Niklas Rønning.

godkommunikasjon@gmail.com

TIDLIG VENNSKAP: Jon Niklas har fremdeles kontakt med Therese Constant (t.v.) som han ble venn med i barneparken på Vålerenga. Her samme med Thereses søster Lynn.

Uteatelier

Lag en møteplass for eksperimentering med form og farge utendørs. Der hindres barna mindre av praktiske hensyn og kan nyte stor grad av kunstnerisk frihet.

Formingsmateriell som maling, vann, leire og kritt kan føre til utforskende lek, skapende aktivitet og stor variasjon av sanselige erfaringer. Det kan bli mye søl når denne leken slippes fri. Det er derfor den passer ekstra godt utendørs i et kreativt uteatelier. Her kan barna tegne, perle og male på ulike underlag – som for eksempel en krokete grein.

Trude Anette Brendeland
trubrende@hotmail.com
Barnehagelærer, forfatter og foredragsholder som står bak fantasifantasten.no. Hun jobber i Eventyrhuset lekeverksted i samarbeid med Fantoft gård Sammen-barnehage, Bergen. Hun gir deg ideer som tryller om uteplassen til et yrende sted for kreativitet, fantasi og lek.

Finn et fast sted der dere kan etablere et uteatelier, eller kunstverksted. Mange barnehager har et skur, et overbygg eller et kjellerrom med utgang til lekeplassen som kan passe. Det er lurt å velge et sted med tak, slik at regnvær ikke blir noen hindring. Gjør atelieret til et sted med daglige utfordringer som barna frivillig og spontant kan komme til i uteleken. Møteplassen kan også brukes til planlagt formingsaktivitet og estetisk eksperimentering.

Ha en fast grunnpakke med materiell tilgjengelig enten i låsbart skap i atelieret eller i en mobil kurv dere tar med ut. Der kan det være ark i ulike størrelser, vannmaling, akrylmaling, ulike pensler, utekritt, fettfarger, tegneblyanter, saks og tape. Ha flasker med vann til å skylle pensler og til å mikse med maling, kritt og andre materialer. Varier gjerne tilbudet med tredimensjonalt formingsmateriell som leire i kombinasjon med kongler, småstein og andre naturmaterialer. Det skader ikke naturen om det faller på bakken og kan tas med inn i lek andre steder på lekeplassen.

Utform møteplassen slik at den tydelig signaliserer hvilken aktivitet dere vil skal foregå der. Det kan for eksempel gjøres med bruk av skilt, fastmonterte malerpensler i ulike farger, eller kjempeblyanter laget av rundstokker. Monter gjerne noe av barnas kunst synlig som inspirasjon og utsmykning. Det er lurt å utnevne noen i personalet som får ansvar for å holde uteatelieret oppdatert og fylle på materiell når det mangler.

Ved uteatelieret kan dere tilby ulike flater barna kan sette sine spor på. I tillegg til bord og muligheter til utfoldelse på bakken kan det derfor være lurt å ha steder der dere kan spenne opp ark og lerret vertikalt. Det kan være mellom trær, på veggen eller på et mobilt staffeli. Ha gjerne malefrakker tilgjengelig for de dagene barna ikke har regntøy på.

Badedag i minusgrader

Olivia (4) går rett ut i det iskalde havet uten å nøle. Bukkespranget naturbarnehage i Tromsø tester ut isbading.

TEKST OG FOTO: **INGUN A. MÆHLUM**

I SAMLET FLOKK: Ti minutters gange unna barnehagen ligger fjæra der barna i Bukkespranget naturbarnehage skal isbade.

UREDD: Olivia (4) setter seg rett ned i det iskalde vannet.

Da jeg våknet i morges, var det åtte minus, men det blir jo litt varmere utpå formiddagen, forteller pedagogisk medarbeider Kenth Mikalsen. Bukkespranget naturbarnehage testet ut isbading for noen år siden, og nå er det tid for å ta det opp igjen. Temperaturen i havet er i snitt fire grader på denne årstiden i Tromsø.

LÆRER OM KROPPEN

Kenth løfter Olivia opp av vannet og bærer henne barbeint over snøen opp i naustet, mens vannet drypper av dem begge. Selv har han tatt en real dukkert. I naustet får Olivia en sovepose rundt seg og begge får på seg tørre klær.

– Det var gøy! stråler Olivia. Hun er usikker på om hun får prøvd det igjen, for hun tror ikke hun får med mamma på dette.

– Målet er å få ungene bevisst på vann, forteller Kenth.

– De får kjenne hvor kaldt det er, og hva som skjer med kroppen. De skal rett og slett erfare, sier han. Barnehagen, som ligger i bydelen Hamna i Tromsø, satser på friluftsliv og realfag.

– Filosofien vår er at barna skal bli glad i naturen, forteller pedagogisk leder Irja Ramberg.

– Tanken er at når man er glad i naturen, vil man også ønske å ta vare på den. Da handler det om å gi dem mange og ulike opplevelser i

FORBEREDELSER: Ungene samles i fjæra før de starter isbadingen.

Bukkespranget naturbarnehage

- privat barnehage startet i 2005 som eies av Turid Boholm
- 52 barn på 3 avdelinger
- 14 ansatte: styrer, pedagogiske ledere, naturfagpedagoger, barne- og ungdomsarbeidere, pedagogiske medarbeidere og en kokk
- åpningstid 07.15 til 16.45

variert vær og til alle årstider. Isbading kan knyttes opp mot livsmestring. Det er en unik opplevelse der de får utfordre seg selv og pushe grensene litt. Det er artig for barna å prøve noe nytt og prøve noe som de ikke helt vet om de tør, mener hun.

LOV Å OMBESTEMME SEG

Live (4) prøver seg i vannet for andre gang. Den første gangen måtte hun kaste inn håndkleet. Irja løfter henne utover, og denne gangen får hun dyppet føttene i det iskalde vannet før hun bæres opp i naustet.

– Det var skummelt å være så langt ute, mener Live.

– Det er best å bade i bassenget på Tromsøbadet, for der er det varmere. Og der spiser vi is, legger hun til.

– Det skal være greit å ombestemme seg, forteller Irja. Alle de 20 barna i storbarnsavdelingen Myrulla er med på turen. Noen bader, andre vil ikke.

– Vi sendte ut en e-post til foreldrene om at vi skulle isbade, og vi fikk ikke et eneste spørsmål. De stoler på at vi vet hva vi holder på med, sier Irja. Turen er planlagt etter været. Hvis det er for mye vind, kan de få forfrysninger. I dag er det vindstille og sol. De ansatte har livredningskurs, og det er livbøye i naustet. Der har også barnehagen egen båt som de bruker når de skal ut på havet og fiske. Fra barna starter i barnehagen, blir de vant til å gå på do i naturen, ha

INGEN KAOS: – Logistikken var det jeg var mest spent på, men det gikk veldig bra, sier pedagogisk leder Irja Ramberg. Hun hjelper Ludvig Johan (4) med å kle av seg.

«Alle barnehager i Norge er sikkert mye ute, så det handler ikke om hvor mye tid man tilbringer ute, men hva man fyller den tida med.»

DRYPPENDE SOKKER: Kenth løfter Sivert (3) opp av vannet og sier det ikke er så stor forskjell å bade om vinteren som i sommerens 13 grader i Tromsø.

KLEDD FOR VINTER: Liv (5) og Live (4) har mange klær som må av før bading.

I NAUSTET: Fagarbeider Tom-Anders Boholm hjelper Ludvig Johan (4) og Nikoline (4) med å få varmen tilbake i kroppen.

RASKT UTI: Nikoline (4) skynder seg opp på land, mens pedagogisk leder Irja Ramberg passer på.

med seg varme klær og bevege seg når de fryser. De kan lage bål, og de vet hvorfor de lager bål.

SAMISKE TRADISJONER

– Som naturbarnehage satser vi både på friluftsliv og realfag. Friluftslivet knytter vi nært opp mot både nordnorsk og samisk tradisjon, fortsetter Irja ivrig.

– Vi følger det samiske årshjulet med åtte årstider når vi planlegger aktiviteter for barna. Om høstsommeren/čakčageassi er bærhøsting viktig, mens isfiske er viktig om våren/giđđa. Da lærer vi oss hva årstidene og aktivitetene heter på samisk, og gjennomfører så langt det lar seg gjøre.

– I samisk kultur står respekten for naturen sterkt, der vi legger vekt på sporløs ferdsel og å bruke det vi har rundt oss, sier Irja. Dette er også noe de ønsker å lære ungene.

SOVER UTE OG ER PÅ ISFISKE

Barna i Bukkespranget naturbarnehage er på isfiske, koker fisk på bål i fjæra og høster fra barnehagens kjøkkenhage. De spikker pølsepinner, komposterer matsøppel, sover ute og plukker bær. I tillegg høster de inn naturmaterialer til forming, rydder søppel fra fjæra og skogen og parterer og lager mat av et geiteslakt.

– Vi snakker om ikke å ta for mye, bare det vi trenger. Vi ønsker å gi ungene praktiske friluftsferdigheter, påpeker Irja. Hun mener barnehagebarna er en tøff gjeng.

– Se bare på Olivia som gikk rett uti alene, satte seg ned og ble stående i vannet.

– Jeg liker naturen, forteller Olivia og fortsetter:

– Jeg liker å sitte på en stein og se på vannet og å klatre i trær og å bade i minusgrader.

– Alle barnehager i Norge er sikkert mye ute, så det handler ikke om hvor mye tid man tilbringer ute, men hva man fyller den tida med, mener Irja.

fotodama@gmail.com

SOVEPOSE: Olivia (4) får raskt varmen i soveposen.

Siv Terese Omland
universitetslektor ved Universitetet i Agder
siv.omland@uia.no

Moderne barndom i en institusjonalisert barnehagehverdag

Det hadde vært interessant å gjøre barnehagene mindre institusjonaliserte. Det kan åpne for spennende måter å tenke barn og barndom på.

«... i mangt og meget er det de voksnes syn på barndommen, som gør børn til, hvad de er». (Klingberg, 1971, s. 16).

Siden den første barnehageloven kom i 1975, har barnehagen fått en stadig viktigere plass i samfunnet (Korsvold, 2016). Vi har sett en utvikling fra primært å være et sted for barnepass til å bli en pedagogisk institusjon som møter krav fra samfunnet både politisk og gjennom forbrukerne. Når 91,3 prosent av alle barn i aldersgruppen 1 til 5 går i barnehage (SSB, 2018), betyr det at et veldig stort antall av de barna som vokser opp i Norge, bruker store deler av hverdagen sin i en institusjon. I denne artikkelen vil jeg bruke Erving Giffmanns (1967) teori om *den totale institusjon* for å vise likhetstrekk mellom totale institusjoner og barnehagen, og belyse hvilken betydning den økte institusjonaliseringen kan få for hverdagen i barnehagen.

VANER OG RUTINER

En institusjon kan defineres som «et etablert felleskap somved en eller annen form for formell styring ivaretar viktige utfordringer innenfor et sosialt system» (Bø og Helle, 2013, s. 129). Vaner og rutiner spiller en avgjørende rolle når institusjoner blir til (Berger og Luckmann, 2000, s. 70). Ifølge sosiologene Berger og Luckmann blir menneskelig aktivitet alltid underlagt vanedannelse (2000, s. 69). Handlinger som gjentas med jevne mellomrom, blir innpasset i et mønster, og slik vanedannelse medfører at samme handling kan utføres igjen uten store anstrengelser. Denne vanedannelsen er institusjonalisering, og det kan ha en psykologisk gevinst, fordi det befrir mennesket fra å hele tiden ta stilling (2000, s. 69).

KJENNETEGN PÅ INSTITUSJONER

Goffman beskriver *totale institusjoner* som altomfattende. «Deres altomfattende eller totale karakter symboliseres ved den barriere mod socialt samspil eller interaktion med omverdenen og mod det at kunne gå, når man vil ...» (Goffman, 1967, s. 14). I den totale institusjon er skillet mellom ansatte og klienter en vesentlig del av den byråkratiske ledelsen, der en liten gruppe mennesker har ansvar for en større gruppe mennesker. Det at vi sover, leker og arbeider på forskjellige områder, mener Goffman er noe sosialt grunnleggende i det moderne samfunn. Disse tre gjøremålene ville under normale omstendigheter foregå med ulike deltakere og på forskjellige steder (1967, s. 13). I

IKKE FASITEN: – Den barndom som utspiller seg i barnehagen er langt ifra fasiten på hva barndom er, eller slik den må være, skriver artikkelforfatteren. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

en total institusjon vil derimot alt dette skje på samme sted, med flere av de samme deltakerne og inngå i en helhetsplan: livet i institusjonen. Et annet trekk som kjennetegner totale institusjoner er at dagene er lagt til faste skjemaer. Klientens hverdagslige behov som hygiene og mat og drikke er ofte planlagt. De faste skjemaene er et eksempel på hvordan den kompliserte hverdagen blir til prosedyrer og rutiner: en forenkling (Berger og Luckmann, 2000). Menneskelige behov blir ivaretatt gjennom det Goffman (1967) kaller en byråkratisk organisering av store menneskegrupper. Eksempler på totale institusjoner er fengsler eller psykiatriske sykehus. Barnehagen er ikke en total institusjon, men det er mange likhetstrekk mellom det som kjennetegner totale institusjoner og barnehagen.

BARNEHAGEN SOM INSTITUSJON

Kvalitativ institusjonalisering gir økt styring av barnehagens indre liv og en økende instrumentalisering av barndommen (Kampmann, 2004). Barndommens institusjonalisering handler om at nesten alle barn går i barnehage og at det er en sterk politisk interesse for små barn og barnehage (Kampmann, 2004). I avhandlingen sin har Seland (2009) sett på hvordan barnehagene har blitt effektivisert. Det har gitt periodevis lav bemanning, og barnehager som i

> Økningen av antall store barnehager og barnehagekjeder kan også ha betydning for barndommens institusjonalisering.

utgangspunktet har hatt en fleksibel arkitektur, har grunnet lav bemanning fått et økt behov for styring (s. 260). Barnehageutbyggingen som har foregått siden tusenårsskiftet, har gjort at det er et økende antall store barnehager, mens de små barnehagene blir færre. Den institusjonelle orden som kreves i store, kompliserte institusjoner kan gi begrensninger i aktørens muligheter til å få tilfredsstilt sine ønsker og behov (Seland, 2009, s. 260). Den formelle strukturen i barnehagen kan komme på bekostning av barnas muligheter og rettigheter til å medvirke og påvirke utformingen av livet i institusjonen (2009, s. 261). Det gjør at barnehagen som institusjon kan komme i konflikt med barns rett til medvirkning (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27).

ØKONOMI VERSUS PEDAGOGIKK

Hvis man ser barndom som historisk, kulturelt og sosialt

> Det kan se ut som at barnehagens utvikling har gitt et sterkere institusjonspreg.

konstruert, åpner det opp for noen spennende spørsmål. Den barndom som utspiller seg i barnehagen er langt ifra fasiten på hva barndom er, eller slik den må være.

På begynnelsen av 1980-tallet foretok den svenske kulturforskeren Billy Ehn en kulturanalyse av noen svenske barnehager (2004, s. 21-22). Billy Ehn viser til Steiger (1976) som mener at daginstitusjoners struktur ikke bestemmes av pedagogiske vurderinger, men av produksjonsvilkårene i det kapitalistiske samfunn (sitert etter Ehn, 2004, s. 23). Steigers påstand stemmer ikke nødvendigvis fullstendig med situasjonen i vår tids barnehage, men samtidig kan den heller ikke avskrives. Vi kan se en økning i store barnehager og kommersielle kjeder. Nettstedet *barnehage.no* skriver stadig om mindre barnehager som må legge ned av økonomiske årsaker. I flere prosjekter og programmer rettet mot barnehage kan man merke samfunnsøkonomiske tendenser. For eksempel kan Agderprosjektet nevnes, der en av to prosjektledere er professor i samfunnsøkonomi (Universitetet i Stavanger, 2020). Da kan man stille spørsmål om hva som er gjeldende, pedagogiske vurderinger eller det som er økonomisk for samfunnet.

FLERE STORE BARNEHAGER

Økningen av antall store barnehager og barnehagekjeder kan også ha betydning for barndommens institusjonalisering. I Goffmanns teori ser man hvordan behovet for kontroll viser seg i form av tydelige institusjonstrekk som fastlagte rutiner, regler og skille mellom ansatt og klient (1967). Slik jeg kjenner barnehagen, er det en tydelig kollektiv diskurs. Det som gjøres i barnehagen skal gjøres felles, og grunnleggende behov som toalettbesøk og spising settes i system og skjer på bestemte tidspunkt. Monica Seland har lignende funn i sin doktorgradsavhandling (2009). Dette kan gå på bekostning av barns behov for å bli sett som selvstendige individer.

KRAV TIL BARNEHAGEN

Målet med denne artikkelen er å vise hvordan barnehagen er som institusjon og hvilke betydninger den institusjonaliserte barndommen kan ha. Når man tar utgangspunkt i et sosialt og historisk konstruert barndomsbegrep, fordrer det at barndom ikke er noe fast og at det ikke er en selvfølge at den er slik den er i dag. Barnehagen har utviklet seg til en komplisert institusjon i tråd med velferdssamfunnets vekst, og det stilles strenge krav og forventninger til barnehagen fra et statlig og samfunnsøkonomisk perspektiv. Det kan se ut som at barnehagens utvikling har gitt et sterkere institusjonspreg. Med Goffmans teori om institusjoner som utgangspunkt har jeg vist at barnehagen har tydelige likhetstrekk med en total institusjon. Innenfor en institusjonell oppdragerpraksis ligger et syn på oppdragelse som rommer idealer. Dag Øystein Nome (2018) sier det godt i sin artikkel: «Institusjonslivet vil alltid ha en sterkt regulerende funksjon på små barns liv. Dermed risikerer vi å legge lokk på barns spontane samværsformer og dermed deres viktigste sosiale læringsarena». Det er tydelig at institusjonaliseringen har betydning for barndommen. Det som kunne vært interessant, er å se hvordan barnehagehverdagen kan bli hvis vi ned-institusjonaliserer litt: svekker skillet mellom ansatt og barn, og løsner på det sterke institusjonspreget. Det kan i så fall åpne for noen spennende måter å tenke barn og barndom på.

Litteratur

BERGER, P.L. & LUCKMANN, T. (2000). *Den samfunnsskapte virkelighet.* Bergen: Fagbokforlaget

BØ, I. & HELLE, L. (2013). *Pedagogisk ordbok.* Oslo: Universitetsforlaget

EHN, B. (2004). *Skal vi lege tiger? Børnehaveliv set fra en kulturel synsvinkel.* Århus: Klim

GOFFMAN, E. (1967). *Anstalt og menneske.* Hørshold: Jørgen Paludans Forlag

GULLØV, E. (2008). Institutional Upbringing: A discussion of the Politics of Childhood in Contemporary Denmark. I: James, A.L. & James, A. (red.) *European childhoods: cultures, politics and childhoods in Europe*, s. 129–148. Basingstoke: Palgrave Macmillan

KAMPMANN, J. (2004). Det selv-i-agt-tagelige barn. *Psyke & Logos,* 25 (2): 516–536

KLINGBERG, G. (1971). *Barndomens historia.* Fataburen 1971

KORSVOLD, T. (2016). *Perspektiver på barndommens historie.* Bergen: Fagbokforlaget

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET. (2017). *Rammeplan for barnehagen.* Hentet fra https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf (02.10.21)

NOME, D. Ø. (2018, 2 desember). Slik er vilkårene for de yngste barnas samspill i barnehagen. *Første steg.* Hentet fra https://www.utdanningsnytt.no/barnehagepedagogikk-fagartikkel/slik-er-vilkarene-for-de-yngste-barnas-sosiale-samspill-i-barnehagen/112713 (02.10.21)

SELAND, M. 2009. *Det moderne barn og den fleksible barnehagen. Et etnografisk studie av barnehagens hverdagsliv i lys av nyere diskurser og kommunal virkelighet.* (Doktorgradsavhandling, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet). Hentet fra https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/268972/287722_FULLTEXT01.pdf?sequence=1&isAllowed=y (02.10.21)

STEIGER, O. (1976). Till kritiken av den reformistiska modellen för samhällelig småbarnsforstran. *Ord och Bild,* 85, nr. 1

UNIVERSITETET I STAVANGER (2020, 3. november). Agderprosjektet – en god start for alle. Hentet fra https://www.uis.no/nb/agderprosjektet (02.10.21).

Har du behov for redusert arbeidstid?

Dette kan gi deg krav på redusert arbeidstid.

Dersom du har fylt 62 år eller har en helsemessig, sosial eller annen velferdsmessig grunn, kan du ha krav på redusert arbeidstid uten lønn etter arbeidsmiljøloven § 10–2 (4).

HELSEMESSIG BEHOV

Med helsemessig behov menes at du er syk, for eksempel sviktende helse som gjør at det blir for krevende med en full arbeidsdag. Din tilstand må kunne dokumenteres med en legeattest.

SOSIALE GRUNNER

Sosiale grunner er forhold knyttet til din familie eller nærmeste omgivelser som utløser omsorgsoppgaver eller belastninger utenom det vanlige. For eksempel pleietrengende foreldre, syk ektefelle, barn med funksjonshemning eller lignende.

VEKTIGE VELFERDSMESSIGE BEHOV

Andre vektige velferdsmessige behov er ment å dekke forhold som ligger tett opp til helse og sosiale grunner, for eksempel småbarnsforeldres ønske om mer tid til samvær med små barn eller dersom de ikke får barnehageplass i en periode.

VESENTLIG ULEMPE

Dersom du oppfyller ett av disse alternativene, har du i utgangspunktet krav på redusert arbeidstid. Arbeidsgiver kan likevel nekte deg redusert arbeidstid dersom de kan bevise at dette er til «vesentlig ulempe» for virksomheten. Dette krever en konkret vurdering av hvilke ulemper redusert arbeidstid i ditt tilfelle vil medføre for virksomheten. Ulemper kan være at de ikke får dekket opp resttiden, eller at en oppdeling av stillingen din vil ha vesentlige ulemper.

STILLINGSSTØRRELSER

I vårt arbeid med redusert arbeidstid har vi sett eksempler på arbeidsgivere som fastsetter absolutte grenser for hvor stor stillingsprosent man må inneha for å arbeide som pedagogisk leder eller styrer i en barnehage. For eksempel at pedagogiske ledere alltid må arbeide i minimum 80 prosent stilling. Slike absolutte og generelle grenser for stillingsprosent vil kunne være i strid med flere lovregler, herunder forbudet mot å diskriminere. Arbeidsgiver må alltid foreta en konkret vurdering av den enkelte arbeidstakers behov for redusert arbeidstid opp mot virksomhetens behov.

FREMGANGSMÅTE

Dersom du har behov for redusert arbeidstid, er det viktig å gå i dialog med arbeidsgiver om dette for å skape forståelse for ditt behov. Du bør lage en skriftlig avtale med arbeidsgiver om hvordan du skal ta ut din reduserte arbeidstid. Hvis du er uenig med arbeidsgiver om redusert arbeidstid, kan dette bringes inn for Tvisteløsningsnemnda etter arbeidsmiljøloven. Det må du gjøre senest fire uker etter at du har mottatt arbeidsgivers skriftlige avslag på redusert arbeidstid.

> *Dersom du har behov for redusert arbeidstid, er det viktig å gå i dialog med arbeidsgiver om dette for å skape forståelse for ditt behov.*

Jorun Bjerke
advokat i Utdanningsforbundet
jorun.bjerke@utdanningsforbundet.no

FOTO: BJØRN INGE KARLSEN

Liv Torunn Grindheim
professor ved BARNkunne – Senter for barnehageforsking og Fakultet for lærarutdanning, kultur og idrett ved Høgskulen på Vestlandet
ltg@hvl.no

Sinte barn er ikkje unormale

Eg er meir uroleg for bruk av programmet *Dei utrulege åra* enn om toåringar får raserianfall.

Det er mange som er urolege for aukande omfang av åtferdsproblem. I barnehage og skule er åtferdsproblem ein trussel både for barn som får slike merkelappar, og for andre barns tryggleik, trivnad og læring. Undersøkingar og erfaringar tilseier at bruk av programmet *Dei utrulege åra* (DUÅ) hjelper for å få bukt med slike problem. Dermed kan ein seie at det blir større tryggleik, trivnad og meir læring i barnehagen. Kvifor er eg likevel uroleg for bruk av slike program?

DETTE ER DUÅ

DUÅ er utarbeida av Caroline Webster-Stratton (2005). Ho argumenterer for bruk av programmet ut frå statistikk om at kvart fjerde sosiale samspel mellom barn i barnehagealder er aggressivt, og at 70 prosent av toåringar har minst eitt raserianfall dagleg. Aggresjon i samspel mellom barn i barnehagealder og toåringars raserianfall er indikasjon på framtidig narkotikamisbruk, depresjon, ungdomskriminalitet, antisosial oppførsel og vald. Det er funne ein korrelasjon mellom at personar som har utført mord, valdtekt, ran, mordbrann, fyllekøyring og overgrep, også var aggressive som barn. Klart ein finn ein slik samanheng når ein veit – både ut frå statistikk og erfaringar med barn – at raserianfall er heilt vanleg blant toåringar. Korrelasjonen blir brukt som forklaring på at aggresjon hos barn vil føre til anten mentale helseproblem eller kriminalitet. Tidleg innsats gjennom DUÅ blir framstilt som det mest effektive tiltaket for å unngå desse framtidsutsiktene. I og med at dei fleste barn blir sinte, og sinne og aggresjon blir framstilt som to sider av same sak, blir eit heilt vanleg fenomen blant barn dermed framstilt som eit stort samfunnsproblem.

GIR KLARE RÅD

I guiden for foreldre viser Webster-Stratton (1999) korleis ein skal kommunisere og leike med barn for å skape gode relasjonar slik at barna vil gjere slik foreldra vil. Ho gir råd om korleis ein kan møte det ho kallar åtferdsproblem, som steling, lyging, manglande impulskontroll og raserianfall på offentlege stadar. Ho gir også råd om barns skjermbruk, sengevæting og korleis du kan hjelpe barn som utset det dei skal gjere eller viser uvilje mot å leggje seg. For at ikkje desse problema skal bli permanente, må barn lære å tenkje seg fram til strategiar for å finne meir prososiale løysingar på problema dei møter. Det verkar som om det overordna målet er å unngå konfliktar.

FOR BARN MED STORE ÅTFERDSVANSKAR

Programmet var i utgangspunktet laga for å hjelpe foreldre til å handtere barn med store åtferdsvanskar. No er det blitt ei tilnærming med på førehand avgjorde definisjonar på kva som er god oppførsel, og ei tilnærming som er naudsynt for alle barn. Det er ingen spørsmål om barns intensjonar, om empati med andre barn kan føre til opposisjon til lærarar, om små barn har mentale ferdigheiter til å kunne tenkje seg fram til måtar å løyse problem på, eller kva syn på barn og samfunn denne tenkinga byggjer på. Eg vel å skrive ut kvifor eg er uroa for bruken av DUÅ ved å vise til Vygotsky (1978) sin teori om barns utvikling av abstrakt tenking og Karsten Hundeide (2001) si utgreiing om sosiale, kulturhistoriske kontraktar for barns utvikling.

TIDLEG INNSATS

Innsatsen for å hindre konfliktar og sinne går mykje på å lære barn å diskutere og tenkje seg fram til måtar å løyse konfliktar på tidleg. I dinosaurus-programmet for fireåringar er både timeout, ignorering og korleis ein kan arbeide med å løyse konfliktar, brukt for å oppnå anna åtferd og for å unngå konfliktar. Eg skriv åtferd og ikkje strategisk tenking, fordi eg med utgangspunkt i Vygotsky tvilar på om barnehagebarn kan lære strategisk tenking ved hjelp av slike metodar. Vygotsky

> Barn som ikkje er sinte, kan vere minst like slemme, med infame stikk, skuldingar og påstandar utan at dei er formidla i sinne eller fører til store, bråkete konfliktar.

skriv om språket som det viktigaste verktøyet for å lære. Menneske har unike høve til å kunne snakke om korleis ein kan løyse problem, utan samtidig å gjere det ein snakkar om. Men Vygotsky er også tydeleg på at for å kunne bruke språket skilt frå situasjonen der problemet oppstår, krevst det evne til abstrakt tenking. Vygotsky skildrar korleis ein først må løyse konkrete problem, dernest at ein snakkar medan ein prøver ut løysingar på problemet, før ein skil mellom tanke og handling og kan finne løysingar på problem ved hjelp av språk skilt frå handling. Evna til å løyse problem verbalt må øvast på i sjølve konfliktane. Eit program som ser ut til å ha som mål å unngå konfliktar, gir dermed lite meining.

NORMALT: Sinne og det som blir oppfatta som aggresjon, kan i mange situasjonar like gjerne forståast som kommunikasjon av såre kjensler og motargument for urettvise påstandar, skriv artikkelforfattaren. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

KVA ER EIT NORMALT BARN?

DUÅ viser til at dei fleste barn har åtferdsproblem, det vil seie at dei fleste har raserianfall, er sjalu på søsken og ikkje alltid vil leggje seg om kvelden eller gjere slik vaksne vil. Om slik oppførsel blir forstått som åtferdsavvik, kan vi ved hjelp av Hundeide forstå desse avvika som brot på kulturelle føringar, som kjem til syne som sosiale kontraktar for korleis vi skal oppføre oss. Slike sosiale kontraktar er ofte innforståtte og tatt for gitt. At raserianfall er åtferdsavvik, kan sporast til den europeiske forståinga av «the Apollonian Child», der barn blir framstilte som blide og glade; små, runde barn som sit på skyer som små englar, er uskyldige, vakre og blide. Det er likevel eit paradoks at om alle barn har avvik, er det kanskje ikkje avvik lenger, men heilt normalt?

Det siste blir fremja av fleire forskarar som har brukt tid saman med barn. I norsk samanheng er Eli Åm (1989) ein pioner på feltet. Ut frå feltarbeidet sitt skriv ho at det er mange konfliktar mellom barn, men at dei likevel leikar saman neste dag som om ingenting hadde skjedd – som om det er heilt normalt å vere usamde og å ha konfliktar. Elin Eriksen Ødegaard (2006) skriv om korleis ho finn at barn kommuniserer sakn, sorg og frustrasjon. Slike eksistensielle erfaringar trer fram som sentrale, og viser fleire sinnstilstandar enn glede i barns liv.

SINNE = KOMMUNIKASJON

I feltarbeida mine ser eg den sosiale kontrakten om at sinne ikkje høyrer heime i barnehagen (Grindheim, 2017). Barna fortel at ein ikkje leikar med sinte barn; om ein sjølv er sint, går ein ut av situasjonen, og om andre er sinte, vil ein ikkje leike med dei. Eg ser også at når eg er tett på barna, er det ikkje nødvendigvis den som viser sinne og aggresjon, som er

minst prososial. Barn som ikkje er sinte, kan vere minst like slemme, med infame stikk, skuldingar og påstandar utan at dei er formidla i sinne eller fører til store, bråkete konfliktar. Sinne og det som blir oppfatta som aggresjon, kan i mange situasjonar like gjerne forståast som kommunikasjon av såre kjensler og motargument for urettvise påstandar. Eg ser også barn som ikkje følgjer instruksar, i solidaritet med kvarandre. Med andre ord: Kontrakten om det glade og lydige barnet som det normale og ideelle, slår sprekkar.

OPPSUMMERING

Høgt konfliktnivå og raserianfall er krevjande i ein travel barnehagekvardag. Det trengst kjennskap til korleis ein kan møte eller takle slikt. Likevel er eg uroleg om DUÅ blir løysinga. Sjølv om ingen ynskjer eit konfliktnivå som hindrar konsentrasjon og djup leik, kan overordna mål om å *unngå* konfliktar hindre barn i å lære korleis ein kan løyse konfliktar. I barnehagen er det mange ulike menneske som skal vere saman og skape eit fellesskap. Ulike motiv hos ulike menneske, som også fører til konfliktar, kan forståast som heilt normalt. Kan sosiale kontraktar om at det sinte barnet er eit problem som varslar om eit endå større problem som vaksen, føre til at barna oppfyller det som ligg i forventningane om å vere og bli ein sosial avvikar? Slik er eg meir uroleg for bruk av DUÅ enn om toåringar får raserianfall.

> Overordna mål om å unngå konfliktar kan hindre barn i å lære korleis ein kan løyse konfliktar.

Litteratur

GRINDHEIM, L.T. (2017). Anger and conflicts in Early childhood education. Expressing worries about early intervention through the incredible years program. In Cruz, J.F. Sofia, R.M.C. (eds.) *Anger and Anxiety: Predictors, Coping Strategies, and Health Effects.* Nova Science Publishers.

HUNDEIDE, K. (2001). Det intersubjektive rommet. I O. Dysthe (red.) *Dialog, samspel og læring*. In O. Dysthe (ed.), s. 151- 172. Abstract Forlag.

VYGOTSKIJ, L. S., COLE, M., JOHN-STEINER, V., SCRIBNER, S., & SOUBERMAN, E. (1978). *Mind in society: the development of higher psychological processes.* Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

WEBSTER-STRATTON, C. (1999). *How to promote children's social and emotional competence.* Paul Chapman / Sage.

WEBSTER-STRATTON, C. (2005). *The incredible years: a trouble-shooting guide for parents of children aged 2-8.* Seattle, Wash.: The Incredible Years.

ØDEGAARD, E. E. (2006). *What's worth talking about? Meaning-making in toddler-initiated co-narratives in preschool.* Early Years, 26(1), 79-92.

ÅM, E. (1989). *På jakt etter barneperspektivet.* Universitetsforlaget.

ANNONSE

BESTILL ABONNEMENT PÅ FØRSTE STEG

Utgis også som e-blad

Første steg utgis av utdanningsforbundet og er et tidsskrift for barnehagelærere med reportasjer, aktuelle fagartikler, bokanmeldelser og debatt med hovedvekt på barnehage og oppvekst.

Medlem: Bestill abonnement
Min side: udf.no/min-side
Medlemspris: Kostnadsfritt
Medlemsservice: medlem@udf.no

Ikke-medlem: Bestill abonnement
Pris: 300 kroner (4 utgaver)
E-post: abonnement@utdanningsnytt.no

Foto: AdobeStock

Forming ute ga barna nye oppdagelser

Forming i barnehagen blir noe helt annet når barna får leke med ull i vinden enn rundt et bord, viser ny doktorgrad.

TEKST: **KJERSTI SALVESEN** FOTO: **PRIVAT OG MARIANNE OTTERDAHL JENSEN**

1. Hva har du skrevet doktorgrad om?
– Min doktorgrad er en studie av de yngste barnas (1–3 år) eksperimentering med materialer relatert til natur, som ull, leire, pinner, ved, kongler og bomullsstoffer. Jeg undersøker det som oppstår av materielle uttrykk, hendelser, ytringer og kroppslige bevegelser: i utforskende, kollektive prosesser mellom materialer, barna og meg som aktiv medskapende forsker, a-r-t-ograf (artist, researcher, teacher). Jeg er opptatt av hvordan stedet er av betydning for den skapende prosessen. Sammen med barna har jeg undersøkt materialer inne og ute i barnehagen. Jeg har også sett på det filosofiske knyttet til materialer og eksperimentering – og sammenvevingen av natur og kultur som skjer i en skapende prosess med materialer.

2. Hva har du funnet ut?
– I undersøkelsene mine har jeg flyttet materialene ned fra bordet og ut på gulvet – og ut på barnehagens uteområde. Dette åpner for kroppslige og kollektive handlinger med materialer i relasjon til rom og sted. Barna gjør nye oppdagelser når de skal undersøke ullens vekt idet de kaster den opp i luften og ser at vinden fører den av gårde. Det ender med at barna løper rundt med ull svevende rundt seg. Barna har fått utforske relativt store mengder med materialer i større formater enn det bordet «tillater», noe som bidrar til mer romlig utfoldelse med materialer. Barn får kjenne på kroppens potensial i handling med tunge vedkubber, lange greiner og metervis med lette tekstiler du kan rulle kroppen inn i. Forming for de yngste barna kan, ut fra min studie, sees som prosesser og noe som skapes i øyeblikket. Det er noe sanselig og kroppslig, som innebærer utforsking av materialer, noe man gjør i fellesskap.

3. Hva tror du din forskning vil bety for barnehagene i Norge?
– Jeg håper at forskningen min kan bidra til et utvidet syn på hva forming som fag og prosess kan være i barnehagen. Jeg har definert materialene i undersøkelsen som «jordede»: materialer som er tett koblet til natur og kulturarv. Jeg omtaler også forming som naturkulturfag i avhandlingen og mener at vi har mye å lære av tidligere tiders materialpraksis for en mer bærekraftig fremtid. Jeg tror avhandlingen kan bidra til å tenke mer mangfoldig rundt de yngste barnas måte å uttrykke seg gjennom materialer på. Mye fortelles gjennom handling og kollektivt skapende prosesser uten verbalspråk.

4. Hva overrasket deg mest i forskningen?
– Jeg er mest overrasket over barnas vedvarende engasjement, forventning og glede gjennom prosjektet. Jeg var sammen med barnegruppen 25 ganger, men kunne trolig mangedoblet antallet. Jeg tror det handler om materialene, om de utforskende prosessene og opplevelsen av å delta i en kollektiv skapelse.

godkommunikasjon@gmail.com

Min doktorgrad

ANN-HEGE LORVIK WATERHOUSE (50)

Dosent ved institutt for barnehagelærerutdanning ved OsloMet. Doktorgrad i kulturstudier fra Universitetet i Sør-Norge (USN).

Doktorgrad: *Materialpoetiske øyeblikk. En a-r-t-ografisk studie av små barns eksperimentelle materialprosesser i barnehagen.*

Mål med forskningen: Undersøke hva som oppstår i eksperimenterende prosesser med materialer i store mengder og formater.

DERFOR ER DENNE DOKTORGRADEN VIKTIG

– Waterhouse viser hvordan forming er mye mer, og ofte noe annet enn «tinglaging», og i hvert fall noe annet enn ting voksne har tenkt ut på forhånd. Det er i oppdagelsen av og bevegelsene sammen med materialene og hverandre at de minste i barnehagen lærer verden rundt seg å kjenne.

Kari Carlsen
formingslærer og førsteamanuensis ved Universitetet i Sørøst-Norge

Camilla Heimstad
assisterende styrer i Bjørnestien Barnehage i Horten og student på master i pedagogikk ved Universitetet i Sørøst-Norge (USN)
camilla.heimstad-bergseng@horten.kommune.no

Sonja Bjørnbak
universitetslektor på barnehagelærerutdanningen ved Universitetet i Sørøst-Norge (USN)
sonja.bjornbak@usn.no

Ruth Berle
prosjektleder for Regional ordning, Universitetet i Sørøst-Norge, campus Vestfold
ruth.berle@usn.no

Barn som trenger spesialpedagogisk hjelp, må tilhøre barnefellesskapet

Metodebruk i spesialpedagogisk sammenheng må kles i barnehagens drakt.

Denne artikkelen er et bidrag for å fremme inkluderende praksiser for spesialpedagogisk hjelp i barnehagen. Den kan leses som inspirasjon for barnehager som ønsker en mer sømløs tilnærming, eller som en bekreftelse på en inkluderende praksis. Vi legger til grunn en forståelse av profesjonsutøvelse der barnehagelærerens praksis bygger på kunnskap, rammebetingelser og etiske refleksjoner og vurderinger (Thoresen, 2015). Vår påstand er at en styrking av bevisstheten om barnehagens egenart og pedagogens rolle kan være en nøkkelfaktor for å forstå hvordan en kan arbeide inkluderende for alle barn. Metodebruk avgrenses i denne sammenheng til systematiske programmer og verktøy som gir ulike tiltak i pedagogisk arbeid.

INDIVIDRETTET FOKUS

Undersøkelser viser at spesialpedagogisk hjelp i barnehagen ofte organiseres utenfor det som utgjør barnefellesskapet på en avdeling. Her er et eksempel.

På bilteppet i barnehagen leker et barn ved siden av de andre barna, som leker sammen. Alle leker med biler. Bilene kjører hit og dit, bilene skal på jobb, bilene må kjøre langt, bilene må parkere, det er bilkø, og det er bilkrasj. Sammen med de andre krasjes det og råkjøres om kapp og bilene kjører på langtur etter hverandre, de andre snakker og forhandler, bytter og kjører rundt. Sammen kjører to biler bort til han ved siden av og sier «er det parkeringa?» De parkerer en bil og kjører videre med en annen, uten å vente på svaret som aldri kommer. Barnehagelæreren heiser gutten ved siden av opp i stående, tar ham i hånden og sier «kom, nå skal vi jobbe på treningsrommet».

Noen barn trekkes vekk fra fellesskapet og den sammenhengen de er i, inn på et rom sammen med en voksen (Barneombudet, 2017). Personalet som er ansvarlige for å gi den spesialpedagogiske hjelpen, er ofte på siden av den ordinære bemanningen, der denne tette voksenkontakten står i fare for å være en barriere for kontakt med jevnaldrende, snarere enn en hjelp og støtte til deltakelse (Hillesøy, 2019). Eksempler på slik praksis kan være at et barn er igjen i barnehagen, mens resten av gruppa går på tur i skogen. Et annet eksempel kan være at et barn spiser maten alene på et rom med en voksen, eller at barn har egne rom i barnehagen der de trener på ferdigheter uten andre barn. Studier viser at det er ulike begrunnelser for å organisere spesialpedagogikk på denne måten. Personalet kan blant annet begrunne det at de vil trene alene med et barn, med at den voksne har behov for å jobbe skjermet. I

TILHØRIGHET: Når gutten som trenger spesialpedagogisk hjelp får lov å leke med biler sammen med de andre barna i stedet for å bli tatt ut av gruppa, opplever han tilhørighet og de andre barna lærer å inkludere alle barn. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

en slik praksis er det ikke lenger blikket for barnets beste som styrer tilbudet (Åmot & Ytterhus, 2019).

KRENKER BARNS RETTIGHETER

Ifølge barnehagens rammeverk er det et mål at barn skal oppleve at spesialpedagogiske tiltak henger sammen med det ordinære tilbudet i et fellesskap. Alle barn skal sikres en helhetlig tilnærming til sin utvikling der barnets behov for lek, omsorg, læring og danning skal sees i sammenheng (Kunnskapsdepartementet, 2017; 2019). Ingrid Lund definerer at mobbeadferd i barnehagen er handlinger som hemmer barns tilhørighet i fellesskapet (Lund, 2015). I ekskluderende praksis der barn trekkes ut av fellesskapet, kan vi spørre oss om personalets handlinger krenker barns rettigheter. Hva er det i det spesialpedagogiske feltet som gjør at barn skilles ut og får et tilbud på sidelinjen? Hva består spesialpedagogiske hjelpetiltak av som fører til behovet for å gjøre noe annet med og for barnet, utenfor fellesskapet?

MANGE HJELPERE

I det spesialpedagogiske fagfeltet kan barnehagen oppleve at det er mange ulike samarbeidspartnere rundt et barn. I slike samarbeid kan barnehagen føle at de står i et stort trykk utenfra, mange skal mene noe om barnet og tiltakene for å sikre en god utvikling. Ikke alle samarbeidende instanser er pedagogiske institusjoner, og de har ofte et individuelt og mer helserettet fokus på barnets utvikling. Den spesialpedagogiske hjelpen skal sees i sammenheng med barnehagens formål (Udir, 2017). Når vi møter disse dilemmaene, vil det profesjonsetiske ansvaret ligge i å ivareta den helhetlige tilnærmingen til barnet i det tverrfaglige samarbeidet.

> Noen barn trekkes vekk fra fellesskapet og den sammenhengen de er i, inn på et rom sammen med en voksen.

ULIKE METODER

Mange metoder, som for eksempel *Early Intensive Behavioral Intervention (EIBI), TRAS – observasjon av språk i daglig samspill, Grønne tanker – glade barn* og *ART – Aggression Replacement Training,* bygger på tiltak med konkrete mål. Kritikken av målformulert metodikk er at for å velge mål som er målbare, kan andre sider ved barnets utvikling oversees, og den helhetlige tilnærmingen til barnets utvikling bli borte (Kvernbekk, 2016). Skjervheim (1972) hevder at en slik til-

UTENFORSKAP: Å ta et barn som trenger ekstra hjelp ut av fellesskapet vil påvirke barnet livsmestring, selvfølelse og tilhørighet, påpeker artikkelforfatterne. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

nærming til praksis lett kan redusere praksis til teknikk og føre til en instrumentell tilnærming til barnet (Skjervheim, 1972).

Bruk av metoder i barnehager forekommer i stor grad og får innvirkning på barndom, foreldresamarbeid og profesjonsutøvelse. I tillegg til dette får det følger for hvilke samfunnsborgere vi som barnehage er med på å danne (Pettersvold & Østrem, 2019).

HVORDAN JOBBE HELHETLIG?

Studier tyder på at det ikke er en type tiltak som passer for alle barn innenfor samme vanskeområde (Kaale & Nordahl-Hansen, 2019). Dermed blir det viktig å ha kjennskap til flere ulike metoder og måter å tilnærme seg de ulike barna på. En må kunne plukke og tilpasse tiltak, slik at det passer barnet og den sammenhengen barnet er en del av.

Spesialpedagogiske hjelpetiltak i barnehagen er tradisjonelt sett basert på en forståelse av at barnet først utredes for en diagnose, før det får behandling (Simonsen & Kristoffersen, 2017). Gjennom kartlegging og systematisk bruk av metoder er målet at barnet skal tilpasse seg eller endre seg. Metoder med et slikt individuelt behandlingsfokus er ofte utviklet *utenfor* de barnehagefaglige miljøene (Hennum & Østrem, 2016). Hvordan kan vi arbeide mer helhetlig barnehagebasert også når det kommer til spesialpedagogikk? Barnet går i barnehagen og er ikke innlagt på en klinikk. Hvilket læringssyn reflekterer en metode basert på individrettet innlæring av ferdigheter? Passer dette til barnehagens samfunnsmandat og barnehagens læringssyn? Rammeplanen er bygd på det sosiokulturelle læringssynet, der sosial samhandling med jevnaldrende er kjernen i læring og utvikling. Kan vi ha en praksis som ikke bygger på læringssynet fra rammeverket vårt?

BARN LÆRER Å EKSKLUDERE

Inkludering dreier seg om å endre helheten slik at alle kan delta, medvirke og føle tilhørighet. Da sikres et inkluderende leke- og læringsmiljø for alle (Nilsen, 2017). Hva skjer når et barn føres vekk fra resten av gruppa? Hvilke følger får denne praksisen for barnets livsmestring, selvfølelse og tilhørighet til gruppa? De andre barna utsettes på sin side for å lære ekskludering og utenforskap gjennom å erfare at dette settes i system av voksne. Alle barn har rett til å lære i og tilhøre fellesskapet. Dette forutsetter at de spesialpedagogiske metodene benyttes nettopp i barnefellesskapet, slik som i dette eksempelet:

Barnet leker ved siden av og sammen med de andre på bilteppe.

Det kommer en barnehagelærer bort. Barnehagelæreren har også med seg en bil. Sammen med barnet som leker ved siden av, kjører hun bort til de andre. Barnehagelæreren spør de andre «kan man parkere her?» Det blir ledig plass. Parkeringsplass midt i veikrysset. Alle barna leker ved siden av og sammen med hverandre på bilteppe.

SYSTEMET MÅ ENDRES, IKKE BARNET

Det kan være ulike årsaker til at barn havner på utsiden

> Det er et mål at barn skal oppleve at spesialpedagogiske tiltak henger sammen med det ordinære tilbudet i et fellesskap.

av barnefellesskapet i barnehagen. Noen barn kan trenge ekstra støtte for å lære og utvikle seg godt. Da kan det være nyttig med en tilpasset tilnærming. Mange metoder er utviklet for å avhjelpe eller støtte en vanske, og for enkelte barn kan dette fungere godt dersom det tilpasses barnet og barnegruppa barnet er en del av. Barnets behov for deltakelse i lek og samhandling må alltid ivaretas, selv om en metode for å lære enkelte ting benyttes i kortere eller lengre perioder. Barnehagelæreren har et profesjonsetisk ansvar overfor dette samfunnsmandatet, uavhengig av barnets funksjonsevne. Det betyr at det må gjøres noe med systemet rundt barnet i stedet for ensidige, individuelle tiltak. Skal metoder benyttes i barnehagen, må de kles i barnehagens drakt.

Litteratur

BARNEOMBUDET (2017) *Uten mål og mening*

HENNUM B.A., & ØSTREM, S. (2016) *Barnehagelæreren som profesjonsutøver.* Cappelen Damm

HILLESØY S. (2019) Små barns lekende fellesskap i barnehagen. I S., E. Ohna & E. Simonsen (red.) *Barn med nedsatt hørsel – Læring i fellesskap.* Gyldendal

KAALE, K. & NORDAHL. HANSEN, A. (2019) Barn og unge med autismespekterforstyrrelser. I Befring, E., Næss, K.B., Tangen R. *Spesialpedagogikk*. Cappelen Damm

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET (2019) *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*

KVERNBEKK, T. (2016). Mål-middel-tenkning. I T. Kvernbekk, O.A. & T. Strand (red.), *Pedagogiske fenomener: en innføring.* Cappelen Damm Akademisk

LUND, I. (red.), (2015) *Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen*

NILSEN, S. (2017) Å møte mangfold og utvikle fellesskap. I S. Nilsen (red.) Inkludering og mangfold. Universitetsforlaget

PETTERSVOLD, M., ØSTREM, S., (2019) Problembarn og programinvasjon. I M. Pettersvold & S. Østrem (red.) *Problembarna.* Cappelen Damm Akademisk

SKJERVHEIM H. (1972) *Det instrumentalistiske mistaket*

SIMONSEN, E & KRISTOFFERSEN A. (2017). Fellesskapets fordeler og forutsetninger I A. Arnesen (red.) *Inkludering.* Universitetsforlaget

SOLLI, K. (2017) Inkludering i barnehagen i lys av forskning. I A. Arnesen (red.) *Inkludering*. Universitetsforlaget

THORESEN, I.T. (2015) Barnehagelæreren. *Profesjon; politikk og forskning.* Cappelen Damm Akademisk

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET (2017) *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*

Udir (2017) Veilederen Spesialundervisning

ÅMOT I. & YTTERHUS B. (2009) Spesialpedagogisk arbeid i barnehagen. I E. Befring, K.B., & R. Tangen (red.) *Spesialpedagogikk*. Cappelen Damm

ANNONSE

ANMELDT AV
Ingeborg Tveter Thoresen
tidligere rektor og førstelektor ved Høgskolen i Vestfold, forsker, fagbokforfatter og skribent
t-thores@online.no

Den frie lekens vilkår
Cecilie Fodstad, Vibeke Glaser og Morten Sæther (red.)
Universitetsforlaget 2021
249 sider

Boka er en hyllest til den frie leken

Barnehagelærere trenger kunnskap om lek i møte med plandokumenter. Det får de med denne boka.

Boka er også en hyllest til tidligere dosent ved DMMH Sonja Kibsgaard, som har vært en sterk stemme for leken i barnehagen. Med erfaring fra barnehage og forskning, med ulik teoretisk inngang og ståsted, belyser fjorten forfattere fra blant annet DMMH, NTNU og OsloMet forskning om den frie leken i barnehagen. Språk og begreper bærer preg av at målgruppen er forskere, lærere og studenter i barnehagelærerutdanningen. Men også barnehagelærere vil ha nytte og glede av boka.

FRI LEK MOT LÆRING

Antologien gir solid innsikt i det filosofiske grunnlaget som redaktørene fremmer om lek. Leken har alltid vært sentral i barnehagens pedagogikk. Men institusjonaliseringen av barns liv har både usynliggjort og synliggjort leken, sier de. Nettopp denne spenningen drøfter den danske pedagogen Torben Hangaard Rasmussen i boka. Han har forsket på lek i 40 år og setter begrepene «fri lek» og «den frie leken» opp mot hverandre på en tankevekkende måte. Den utdanningspolitiske utviklingen fra 2006 har i økende grad satt leken i læringens tjeneste. Denne boka er en av flere reaksjoner på det. Gjennom tolv kapitler får du kunnskap om både begreper og den frie lekens vilkår i dagens barnehagepedagogikk.

TRENGER KUNNSKAP

Kan det sies noe nytt om lek? spør Kjetil Steinsholt og Ola Harstad i boka. De redegjør for et filosofisk og teoretisk mangfold. Det er nyttig. Det utdannes stadig nye forskere og barnehagelærere som trenger kunnskap om lekens mysterier i møte med plandokumenter.

Tema i boka er blant annet lek som eksistensielt fenomen og lek som en kilde til helse. Den handler om hvordan samlingsstunden blir, avhengig av om barnehagelærerne er lekende og støttende, eller har den disiplinerende holdningen. Andre tema er barns spontane lek med sang og utestengning fra lek.

Hvordan krenkede barn blir syke voksne
Anna Luise Kirkengen og Ane Brandtzæg Næss
Universitetsforlaget (2021)
(4. utg.)
271 sider

En bok om hvordan erfaringer i barndommen kan påvirke helsa vår som voksen. Forfatterne opplever at klinisk praksis fortsatt ikke tar nok hensyn til dette. Tema er definisjoner på krenkelser, skadelig stress og utrygghet, traumer, vold og overgrep og strukturell vold som rasisme og sexisme. Boka har konkrete eksempler fra syke ungdommer og voksne som forteller om krenkelser fra sin barndom.

Sårbare småbarn
May Britt Drugli og Ragnhild Onsøien
Cappelen Damm Akademisk (2021)
224 sider

Hvordan kan du oppdage og forstå sårbare småbarn? Hvordan kan du støtte og hjelpe barn som strever med følelsene sine i barnehagen? Dette får du svar på i denne boka. Du kan lese om risikofaktorer, barns tilknytning, stress, emosjonell utvikling, selvregulering, medfødt eller påført sårbarhet, foreldrerollen og å jobbe med seg selv. Den femte boka i serien *De yngste i barnehagen*.

Ny mobbelov for barnehager
Psykososialt barnehagemiljø
Øystein Stette (red.)
Fagbokforlaget (2021)
72 sider

Et kortfattet hefte om det nye kapittel 8 om psykososialt barnehagemiljø som sier at barnehagen ikke skal godta at barn blir utsatt for krenkelser i barnehagen. Du får en oversikt over loven med forklaringer. Du får også vite om regler for saksbehandling i saker om psykososialt arbeidsmiljø og hva du kan gjøre når en ansatt i barnehagen krenker et barn.

ANMELDT AV
Ingeborg Tveter Thoresen
tidligere rektor og førstelektor ved Høgskolen i Vestfold, forsker, fagbokforfatter og skribent
t-thores@online.no

Oppdragelse til livsmestring og bærekraft
Per Schultz Jørgensen
Oversatt av Arne Solli
Cappelen Damm Akademisk (2021)
148 sider

Bærekraft i barnehøyde

Barnehagen kan bidra til å gi barna bærekraftige måter å tenke på, mener forfatteren og viser deg hvordan.

«Vi vet det godt. Klimakrisen er en realitet.» Slik åpner boka. Andre kriser henger sammen med klimakrisen. Barn vet det. Barnas framtid krever at vi erkjenner det – og handler. Vi kan ikke løpe fra ansvaret. Barn skal rustes med mot, håp og et etisk kompass. For kriser kan skape avmakt. Barn skal også utvikle ansvarlighet. Men hvordan kan det skje? Det er tema i boka.

BÆREKRAFT I FAMILIEN

«Det er først og fremst en bok om barn og foreldre i et bærekraftsperspektiv», sier forfatteren. Den angår også skole og barnehage. I et hverdagslig språk drøfter han danning, oppdragelse og bærekraft i et barneperspektiv. Barns forhandlinger, foreldrerollen og moderne foreldreskap drøftes. Boka viser hvordan en grønn kurs kan stakes ut for familien. Boka har elleve kapitler. Temaet har et globalt bakteppe. En nødvendig omstilling krever «bærekraftige tenkemåter». Forfatteren viser hva det er ved å spørre: Hvordan kan vi leve på måter som tar hensyn til naturen og miljøet? Han tar barns klimaangst på alvor. Barns mot til handling må derfor styrkes. Det er de voksnes oppgave. Oppdragelse er først og fremst foreldrenes ansvar, men danning av barnas indre moralske kompass, som omfatter selvregulering, dømmekraft og ansvarlighet, er en del av barnehagens oppgaver.

PRAKSISNÆR

Boka har åtte «familiefortellinger» fra Danmark. De viser hva ulike familier gjør for en bærekraftig omstilling. Noen flytter på landet og lever mer i pakt med naturen. Andre lever mer nøysomt, med en mindre bolig som krever mindre forbruk, reduserer innkjøp, reparerer tøy og gjenstander, sykler og bruker kollektivtransport, eller slutter med feriereiser med fly. Fortellingene følges av faglige refleksjoner. Boka har norsk forord av Birgitte Fjørtoft. Den er dyptloddende og en praksisnær hjelp.

Trygt og godt i barnehagen Barns rett til et godt psykososialt miljø
Marianne Torve Martinsen (red.)
Cappelen Damm Akademisk (2021)
196 sider

Her får du kunnskap om nye kapittel 8 i barnehageloven som skal sikre barn rett til et trygt og godt barnehagemiljø. Det betyr nulltoleranse for mobbing og krenkelser, og ansatte har en plikt til å sørge for dette. Boka viser hvordan barnehagen kan legge til rette for et trygt og godt miljø gjennom foreldresamarbeid, fellesskap, lek, vennskap og kommunikasjon. Boka har praksisfortellinger.

Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole
Pål Roland
Cappelen Damm Akademisk (2021)
136 sider

Den autoritative voksenrollen handler om hvordan voksne oppnår varme relasjoner med barn og samtidig stiller krav og forventninger ut fra forskningsbaserte prinsipper. En teori utviklet av den amerikanske psykologen Diana Baumrind om at autoritative voksne kan fremme positiv sosial utvikling og forebygge negative handlinger og mobbing. Andre tema er relasjonskvalitet, forventninger og grensesetting, medvirkning og krenkelser. Boka har praksisfortellinger.

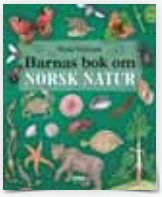

Barnas bok om norsk natur
Vesla Vetlesen
ENA Vigmostad & Bjørke
Bildebok 6–9 år
224 sider

Tre bildebøker i ett om småkryp, dyrespor og livet i fjæra. En bok der du gjennom illustrasjoner og en kort tekst raskt får kunnskap om alt fra gnagespor, bæsjespor og spisespor til ulike skjell, pigghuder og fugler i fjæra. Du kan lese om småkryp i skogen som korsedderkopper, neslesommerfugl og løpebiller. Bruk boka som et oppslagsverk, eller til samtale om det dere har oppdaget på tur.

Full av skinkeost og kjærlighet

Som profesjon er vi barnehagelærere opptatt av å vise fagligheten vår. Hvorfor ikke la kjærlighet få større plass?

ILLUSTRASJON: **MADELEINE ANDERSEN**

Det er fredag ettermiddag og jeg skal hjem fra jobb. På vei ut må jeg innom kjøkkenet for å sette fra meg oppvask. Der sitter det fire barn på to år og spiser. Disse barna jobbet jeg tett på i forrige barnehageår, men det har blitt lite kontakt nå de siste månedene etter sykmelding, ferie og etter at jeg har startet med ny gruppe. Det ene barnet ser opp på meg når jeg kommer inn. Han reiser seg opp fra stolen sin og kommer målbevisst mot meg. Jeg setter meg på huk for å ta ham imot. Han har skinkeost i hele ansiktet, og jeg kjenner at det klistrer seg til meg når han legger kinnet sitt mot mitt. Han ser på meg og smiler. Jeg smiler takknemlig tilbake. De andre barna observerer samspillet vårt og kommer også bort for kos. Der er jeg, på kjøkkenet en fredag ettermiddag med skinkeostklissete kinn mot mine og favnen full av barn som er glade for å se meg. Jeg kjenner at jeg fylles med varme og kjærlighet for disse barna jeg har hatt en så tett relasjon med, og som jeg savner å være sammen med.

På vei hjem reflekterer jeg over relasjonene vi som ansatte får med barna i barnehagen. Hvor viktig betydningen av profesjonell kjærlighet er i yrket vårt. At slike møter oppstår fordi det er en ekteføIt gjensidig glede i utallige samspill vi har hatt i året som har gått. At disse barnekroppene kjenner det med hele seg, slik at de etter flere måneder med lite kontakt, fortsatt søker denne nærheten.

HVORDAN OPPSTÅR GODE RELASJONER?

Det er alltid personalet sitt ansvar å etablere gode relasjoner til barna i barnehagen. Gjennom gjentatte samspillserfaringer med omsorgspersoner etablerer barna indre arbeidsmodeller de igjen bruker i samspill med andre. Drugli (2015) understreker viktigheten av de voksnes omsorgsevne for de yngste barna. Små barn trenger at personalet responderer umiddelbart og hensiktsmessig på signalene de gir. De trenger å føle seg forstått og ivaretatt. Positive relasjoner mellom barn og voksne, som er preget av varme, deling av positive opplevelser, omsorg og en åpen kommunikasjon, fremmer barns trivsel og trygghet. Etter mine erfaringer påvirkes også samspillet mellom barn og personalet av det psykososiale miljøet i barnehagen. Personalets evne til å gå inn i positive relasjoner med barn preges av hvordan man har det med seg selv. Det er vanskelig å oppnå gode samspillssituasjoner med barn om du selv bærer på negative følelser og holdninger.

Kristin Øien Bjørvik
barnehagelærer for de minste barna i Taraxacum barnehage, Stjørdal
kristin.oien@gmail.com

> Kjærlighet kan måles i blikk, smil og alle de gangene et barn henvender seg til deg for hjelp og støtte.

BARN MERKER ENGASJEMENT

Relasjonene mellom barn og ansatte i barnehagen må preges av gjensidighet. Barna merker hvor mye du engasjerer deg i samspillet, og hvilken innstilling du har. Jeg glemmer aldri et personalmøte hvor vi drøftet kvalitet på relasjoner mellom barn og ansatte, og en av mine kollegaer sa følgende:

Jeg ble så glad da jeg fant ut at jeg faktisk har lov til å si at jeg er glad i barna. For det er

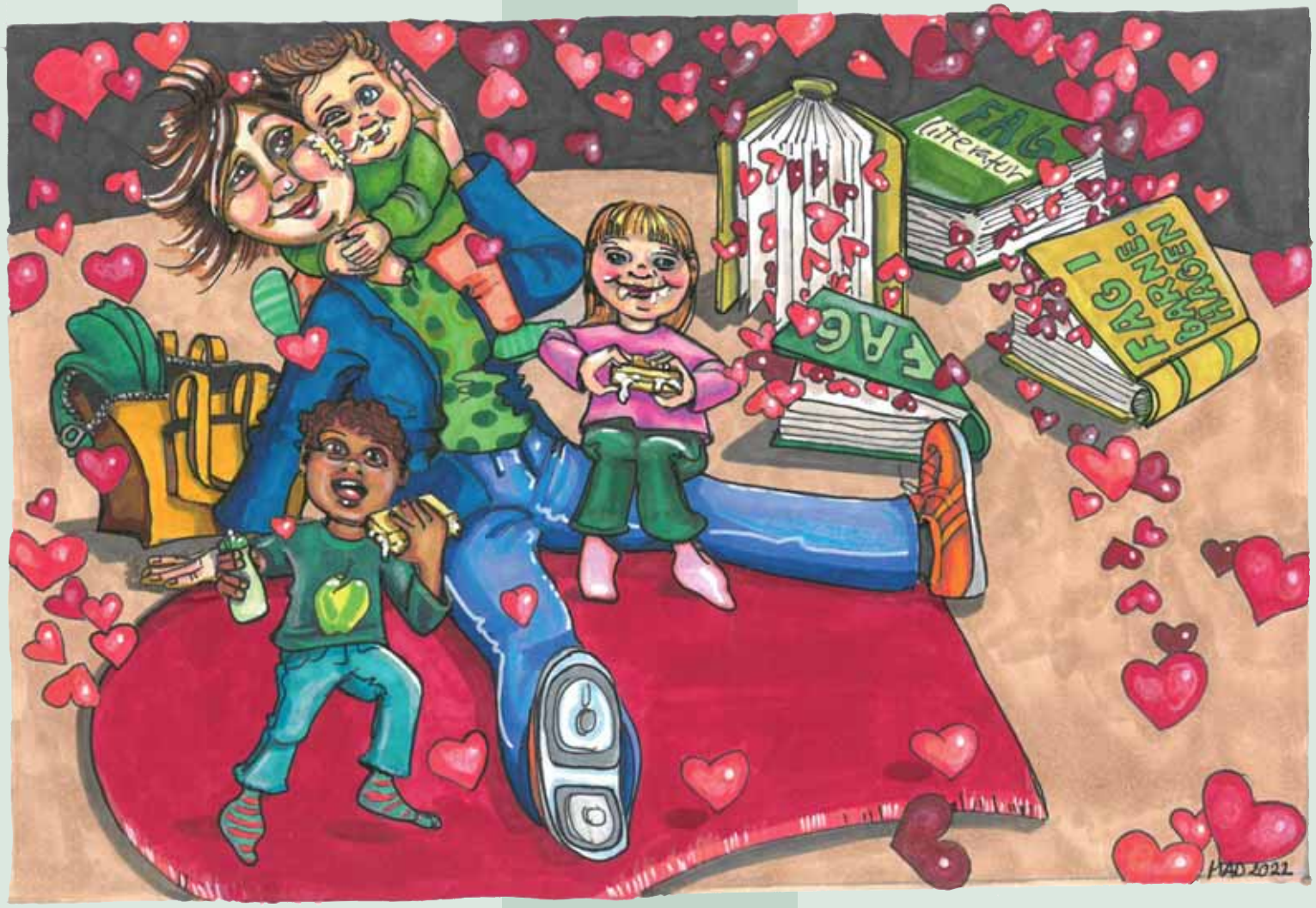

NÆR BARNA: Kjærlighet kan måles i form av skinkeostklemmer, i blikk, smil og tilliten et barn viser deg når du er den som får trøste i en sårbar situasjon, skriver barnehagelærer Kristin Øien Bjørvik.

jeg jo. Jeg er så glad i dem alle sammen, tenk så heldig jeg er!

Drugli (2021) påpeker at enkelte i personalgruppa kan, av ulike grunner, vegre seg mot å knytte seg til barna og å la barna knytte seg til dem. Dette må vi som er ledere i barnehagen være oppmerksomme på og tørre å snakke om. Vi må også våge å vise de sterke relasjonene som oppstår. Etter min erfaring får nære barn-personalrelasjoner lite plass i pedagogiske dokumentasjoner, mens dokumentasjon om språk, tall og skiftende årstider er det vi er opptatt av, selv om det å jobbe med gode og nære relasjoner er det viktigste vi gjør. Hvorfor er det slik?

KJÆRLIGHET SOM FAGUTTRYKK

Som profesjon er vi opptatt av å vise fagligheten vår. Hvorfor ikke la kjærlighet få større plass?

Kjærlighet er i ferd med å bli et fremmedord i faglitteraturen som følge av en urokkelig tro på at noe som ikke kan telles, måles og veies, ikke teller. Men kjærlighet kan måles – så absolutt. (Shore, i Melvold og Øverenget 2015, s 14). Kjærlighet kan måles. Det kan måles i form av skinkeostklemmer på kjøkkenet en fredag ettermiddag. Det kan måles i blikk, smil og alle de gangene et barn henvender seg til deg for hjelp og støtte. Det kan måles i den tilliten et barn viser deg når du er den som får trøste i en sårbar situasjon. Det kan måles i at det er akkurat din hånd barnet søker når den vil ha med noen inn i lek, eller når noe føles utrygt. Kjærlighet kan så absolutt måles.

Denne fredagen tar jeg helg med en ekstra sterk følelse av hvor heldig jeg er. At jeg kan få slike klisne klemmer, som en bekreftelse på at jeg har gjort en god og viktig jobb.

Litteratur

DRUGLI, M.B. (2015): *Liten i barnehagen.* Cappelen Damm
MELVOLD, L. OG ØVERENGET, E. (2015): *Profesjon og kjærlighet.* Kommuneforlaget

Barnehager verden rundt

TEKST: **LINE FREDHEIM STORVIK**
FOTO: **AFP/NTB OG ADOBE STOCK**

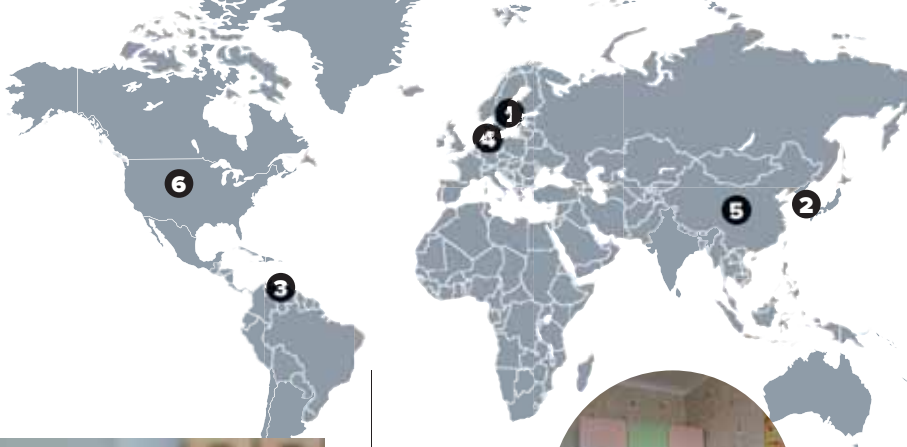

1 Sverige

Sliter du med etisk stress?

FØLER DU AT DU PRIORITERER FEIL IBLANT? Stjeler administrative oppgaver tid fra barna? Eller tviler du på at du gjør en god jobb? Da kan det hende du lider av etisk stress. Etisk stress, moralsk stress eller samvittighetsstress betyr at du opplever at du må gjøre noe som strider mot dine verdier, yrkesetikk eller det du mener er moralsk riktig, ifølge den svenske psykologen Lisa Bengtsell, som har skrevet boken *Etisk stress.* Det kan være at et barn har behov for ekstra støtte i barnehagen, mens foreldrene er imot det, selv om du vet det ville være til det beste for barnet. De vanligste tegnene på etisk stress er sinne og frustrasjon, eller spørsmål som: Hva holder jeg på med? Du kan også merke fysisk stress som hjerteklapp. Snakk med en kollega eller din leder om det du opplever. Tenk over hvilket handlingsrom du har. Prioriter det viktigste og lag en plan om hva du kan gjøre for å få til det du ønsker, råder psykologen. *(Førskolan)*

5 KINA

Det fødes færre barn i Kina

Fødselstallet i Kina falt med 16 prosent første halvår i fjor sammenliknet med året før. Dette til tross for at Kina gikk bort fra sin strenge ettbarnspolitikk i 2013. Da åpnet de for at par kan få to barn hvis en av foreldrene er enebarn. Antallet nyfødte i Kina har gått ned fire år på rad, ifølge det kinesiske National Bureau of Statistics, og fruktbarheten er på 1,3. Her er en barnehage på tur i Yantai City i Shandong-provinsen. *(NTB)*

6 USA

Pandemien ga barnehageansatte høyere lønn og bonus

Barnehager i Florida har slitt med å få tak i nok ansatte, og pandemien har gjort det enda vanskeligere. Barnehager har måttet stenge på grunn av for lite bemanning. Det førte til at barnehagen R'Club Child Care ga de ansatte høyere lønn og bonusordning for å få dem til å bli. Her er barnehagelærer Allison Hornbeck og førskolebarna Angelo Celormy og Dennasia Parker (t.h.). *(NTB)*

2 SØR-KOREA

Fiolintimer i barnehagen

I Sør-Korea er det ikke uvanlig at barna får undervisning i fiolin, dans eller piano i barnehagen. Her i Changgwang barnehage i Pyongyang. *(NTB)*

3 VENEZUELA

Vaksinerer barnehagebarna

En mor og barna hennes ser på at andre blir vaksinert mens de venter på tur i en barnehage under en vaksinasjonskampanje i Caracas i Venezuela. Barna fikk den kinesiske Sinopharm COVID-19-vaksinen som gis til barn over 3 år. Barna fikk også tilbud om vaksine mot hepatitt og polio. (NTB)

4 DANMARK

Dårligere arbeidsmiljø under pandemien

Danmark: 40 prosent av barnehagelederne sier medarbeidernes arbeidsglede og motivasjon var mindre i 2021 sammenliknet med året før. Det viser en undersøkelse blant danske barnehageledere, i regi av det nasjonale forsknings- og analysesenteret for velferd, VIVE. 39 prosent sier samarbeidet i personalgruppa ble dårligere i fjor sammenliknet med året før. *(Børn og unge)*

Barns medvirkning er viktig for barnehagemiljøet

Vi bør se på den nye loven om barns rett til et trygt og godt barnehagemiljø som en utvikling av relasjonsarbeidet vi allerede jobber med.

Barnehagen har fått nytt regelverk for arbeidet med psykososialt miljø som skal sørge for at alle barn får en trygg og god barnehagehverdag. De ansatte har en aktivitetsplikt som forplikter dem til å handle ved mistanke om at barn ikke har det bra. Dette gjelder også dersom du er vitne til at en av de ansatte krenker barn. Jeg mener lovverket er viktig. Men kommer regelverket til å endre hvordan barnehagene jobber systematisk og forbyggende med det relasjonelle? Og vil eventuelle endringer nødvendigvis være til det bedre?

UTVIKLE RELASJONSARBEIDET

Det har alltid vært en faglig diskusjon om hvordan vi snakker med barn, ivaretar barnas verdighet og hvordan vi anerkjenner og møter dem. Dette gis nå en enda viktigere plass og betydning i barnehagens arbeid. Det syns jeg er bra. Jeg håper at lovverket vil føre til at det settes av mer tid til å arbeide med å utvikle barns medvirkning. Lovendringen som sikrer barn rett til medvirkning og ytring, er det viktigste som har skjedd med barnehagens mandat de siste tiårene. Jeg mener at vi bør se på den nye loven som en utvikling av barnehagens relasjonsarbeid – og ikke tro at vi skal begynne med noe helt nytt. Jeg håper at styrere og barnehagelærere stoler på seg selv og sin pedagogiske praksis i dette arbeidet. Relasjonsbygging er jo det mest grunnleggende vi lærer i utdanningen.

ER PROGRAMMER KRENKENDE?

Jeg mener barnehagelærerens mest unike kompetanse er å legge til rette for gode relasjoner og aktiviteter der barns medvirkning har stor plass. Derfor undrer jeg meg litt over at det ser ut til at flere og flere barnehager tar i bruk ferdige programmer om vennskap, følelser og sosial samhandling. Ofte er programmene laget for stillesittende læringssituasjoner, og mitt spørsmål er om en greier å organisere denne typen aktiviteter slik at barns medvirkning blir ivaretatt. Forskning viser at noen barn trives dårlig i aktiviteter hvor det stilles store krav til å sitte rolig, motta et budskap og å rekke opp hånda og svare. Likevel vet vi at mange av disse programmene følger et slikt mønster. Setter vi da barn i situasjoner hvor de får oppgaver de vanskelig kan mestre?

> *Lovendringen som sikrer barn rett til medvirkning og ytring, er det viktigste som har skjedd med barnehagens mandat de siste tiårene.*

Ann Mari Milo Lorentzen
leder for Kontaktforum barnehage i Utdanningsforbundet
annmarimilo.lorentzen@utdanningsforbundet.no

LEK ER VIKTIG

Som profesjon må vi diskutere disse tingene mer. For meg handler ikke dette nødvendigvis om programmer eller ikke, men om hvordan vi tilrettelegger for at barn har det trygt og godt i barnehagen og samtidig opplever at de blir hørt og kan påvirke sin egen hverdag. Jeg tror fortsatt at de viktigste sosiale læringssituasjonene skjer i lek, og i de situasjonene hvor barn opplever at de kan gjøre egne valg. Jeg håper ikke det nye kapittel 8 vil føre til at barn får mindre frihet, men at de i stedet får oppleve enda større grad av medvirkning.

FOTO: BJØRN INGE KARLSEN

KLIMANØYTRAL DISTRIBUSJON
Levert av Posten

NORGE P. P.
posten

Returadresse:
Første steg
Utdanningsforbundet
Postboks 9191 Grønland
N–0134 Oslo

Digital konferanse

LEDERFORUM 2022 - 23. MAI - 09.00 - 16.00

LEDELSE I MOTGANG OG KRISE

Pandemien har skapt en krise i barnehagene – en krise som handler om slitne og demotiverte ansatte, fordi de har stått i en særdeles krevende situasjon altfor lenge. Hvordan vi jobber oss gjennom denne krisen vil være helt avgjørende for kvaliteten på det pedagogiske tilbudet i barnehagene fremover.

Her er noen av foredragsholderne til konferansen:

Bent Høie:
Hva har vi lært - og veien videre?

Jon-Håkon Schultz:
Pass på deg selv, mens du hjelper de andre

Kristin Aase:
Ledelse i krise og stress

Mimi Bjerkestrand:
Våre erfaringer i Bergen Kommune

Karoline Kopperud:
Utslitte og stressede ledere

Hege Valås:
Bemanningsutfordringer under pandemien

Robert Ullmann:
Våre erfaringer i Kanvas

Flere foredragsholdere kommer

Sjekk utviklingsforum.no - for mer informasjon om Lederforum 2022 og våre kveldskurs